

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง

เรื่อง

การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตร

ของ

นายสุภาภ จันทรวง

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลักสูตร

วท.บ. (บริหารธุรกิจเกษตร)

เมื่อวันที่ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ

.....
(อาจารย์อมรศรี คันทิพัฒน์)

กรรมการปัญหาพิเศษ

.....
(อาจารย์นิตยา สิทธิโชค)

หัวหน้าภาควิชา

.....
(อาจารย์อำนาจ แสงโนรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่หรือใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒๑พ.

๒๕๖๐

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการอ่านยืมสินเชื่อเพื่อการเกษตร
(Risk Analysis For Agricultural Credit)

โดย นายสุภาพ จันทรทอง

เสนอ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

พ.ศ. ๒๕๓๐

นพ.
๙๖๓๘ ก
๘๕๒๐

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... ๙๖๓๘ ก
วันเดือนปี ๙-๙ JUN ๒๐๐๙

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษเรื่อง "การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการอ่านยลนเชื่อเพื่อการเกษตร" สำเร็จจุลวงทดลองจนจัดทำเป็นรูปเล่มไค่นั้น เป็นเพราะความกรุณาจาก คุณแม่ที่ไค้ให้การสนับสนุนเรื่องทุนสำหรับการทำปัญหาพิเศษครั้งนี้ อาจารย์อมรรศรี ทนพิทักษ์ (อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ) และอาจารย์นิตยา สิทธิโชค (กรรมการปัญหาพิเศษ) ไค้สละเวลาอันมีค่าของท่านให้การสนับสนุนและไค้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง จัดทำรูปเล่ม จนสำเร็จจุลวงไปควยที่

ผู้เขียนจึงไค้กราบขอพรขอบคุณ คุณแม่ อาจารย์ทั้ง ๒ ท่าน และขอขอบคุณ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ควย สำหรับความผิดพลาดอันยังมีในการเขียนปัญหาพิเศษเล่มนี้ เป็นของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการอ่านยืมสินเชื่อเพื่อการเกษตร

โดย : นายสุภาพ จันทรวง

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชาเอก : บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อ.อมรศรี กัมพิพัฒน์)

แม้การผลิตในภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นอย่างมาก แต่ปัญหาการผลิตก็ยังมี ในอดีตปัญหาการเพิ่มผลผลิตยังไม่ปรากฏแน่ชัดนัก เนื่องจากเกษตรกรสามารถบุกเบิกขยายที่ดินในการผลิตได้แต่เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นการเพิ่มผลผลิตโดยการขยายเนื้อที่ทำได้ยากขึ้น จึงต้องหันมาเพิ่มผลผลิตโดยการเพิ่มปริมาณปัจจัยการผลิต หรือคุณภาพของปัจจัยการผลิตแต่มีปัญหาคือ การขาดแคลนเงินทุน และแหล่งเงินทุนในระยะแรกของเกษตรกรคือจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน พ่อค้า คหบดี ทำให้ต้องเสียอัตรากอกรเบียดแพง และถูกเอารัดเอาเปรียบ ประกอบกับการประกอบกิจการเกษตรมีความเสี่ยงอยู่หลายประการ เช่น ความเสี่ยงภัยจากปัจจัยการผลิต ภัยธรรมชาติ โรคศัตรูพืช และความไม่แน่นอนของราคาผลผลิต รวมทั้งการใช้เงินกู้ ของเกษตรกร ในระยะหลังสถาบันการเงินต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน จึงได้หันมาสนใจให้ความช่วยเหลือเกษตรกรโดยการให้การกู้ยืมในอัตรากอกรเบียดต่ำ แต่ก็ยังมีปริมาณสินเชื่ออยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับสินเชื่อในสาขาอื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลในเรื่องความเสี่ยงที่กล่าวไว้

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาคือ เป็นการชี้ให้เห็นว่า ความเสี่ยงที่จะมีผลต่อการอ่านยืมสินเชื่อเพื่อการเกษตรนั้น มีอะไรเป็นตัวประกอบที่สำคัญดังนั้นการวิเคราะห์ความเสี่ยงในที่นี้ จะต้องถือว่ารายได้เป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดความเสี่ยง ซึ่งตัวประกอบหรือปัจจัยที่จะนำมาซึ่งรายได้คือ ผลผลิต ราคาผลผลิต และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน ปริมาณ น้ำฝน การชลประทาน เป็นปัจจัยทำให้เกิดความเสี่ยงขึ้นและจากการศึกษาพอจะสรุปผลได้ดังนี้

ความเสี่ยงทางค่านับปัจจัยการผลิต สำหรับการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางค่านการ-
ผลิตอื่น เนื่องจากที่คินนั้นมีค่าความเสี่ยงค่อนข้างสูง เนื่องจากระบบชลประทานในประเทศไทยยังมี
น้อยอยู่ กล่าวคือ มีพื้นที่ในเขตชลประทานเพียง ๒๒.๘๖ ล้านไร่ ในขณะที่ประเทศไทยมีพื้นที่
ที่ถือครองทางการเกษตร ๑๒๕.๓๑ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๒๔ และปัญหาเกี่ยวกับที่-
ดินที่สำคัญอีกก็คือ สภาพดินที่มีปัญหา เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว การวิเคราะห์ความเสี่ยงเนื่อง
จากปัจจัยแรงงาน พบว่าความเสี่ยงอันเนื่องมาจากปัจจัยนี้คือ การศึกษากล่าวคือในปี ๒๕๒๔/
๒๕ เกษตรกรส่วนใหญ่นี้คือร้อยละ ๔๙.๘๘ มีความรู้เพียงจบชั้นป.๔ ไม่จบป.๔ ร้อยละ ๑๒.๐๘
และไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ ๒๐.๓๕ ของประชากรเกษตรกรทั้งหมดการวิเคราะห์ความเสี่ยงอัน
เนื่องจากทุน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้เครื่องมือแบบดั้งเดิม ร่วมกับแรงงานท้องถิ่นโดย
ในการเพาะปลูกสำหรับการลงทุน หรือใช้เงินกู้ในเครื่องมือที่มีการใช้โดยพิจารณาจากจำ-
นวนของเครื่องมือประเภทหนึ่งที่เกษตรกรมีอยู่ในปี ๒๕๒๔ พบว่าจำนวนเครื่องมือประเภทเตรียม
ดิน เครื่องสูบน้ำ และเครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช ในภาคใต้มีจำนวนที่ใช้ที่น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเนื่องจากภัยธรรมชาติ พบว่าปัจจัยทางธรรมชาติที่ทำ-
ลายพืชผลหรือผลผลิตทางการเกษตรได้แก่ โรคระบาด แมลง วัชพืช และ สัตว์ ศัตรูพืช ซึ่ง
พบว่าภัยธรรมชาติที่ทำความเสียหายมากในการปลูกข้าว ข้าวโพด และถั่วเหลือง คือ การ-
ระบาดของสัตว์ศัตรูพืช รองลงมาได้แก่ แมลงศัตรูพืช

การปลูกข้าว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุดโดยมีค่า
สัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงที่สุดคือ ๑.๐๒๒๘ และได้รับผลผลิตไม่แน่นอนไร่ละ ๕.๕๖ กิโล-
กรัม

การปลูกข้าวโพด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด โดย
มีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงที่สุดคือ ๑.๐๒๓๗ และได้รับผลผลิตไม่แน่นอนไร่ละ ๙.๕๑ กิโล-
กรัม

การปลูกมันสำปะหลัง ภาคใต้เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด โดยมีค่าสัมประ-
สิทธิ์ของความผันแปรสูงที่สุดคือ ๑.๐๑๔๓ และได้รับผลผลิตไม่แน่นอนไร่ละ ๒๖.๙๓ กิโลกรัม

การปลูกถั่วเหลือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด
โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงที่สุดคือ ๑.๐๓๘๔ และได้รับผลผลิตไม่แน่นอนไร่ละ ๕.๕๖
กิโลกรัม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การปลูกปอ ภาคกลางเป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของ
ความผันแปรสูงที่สุดคือ ๐.๐๓๔ และได้รับผลผลิตไม่แน่นอนไร่ละ ๖.๔๙ กิโลกรัม

การปลูกฝ้าย ภาคกลางเป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของ
ความผันแปรสูงที่สุดคือ ๐.๐๓๔๖ และได้รับผลผลิตไม่แน่นอนไร่ละ ๖.๕๐ กิโลกรัม

การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางค่านราคาของพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ ๖ ชนิด คือ ข้าว
ข้าวโพค มัณสำปะหลัง ถั่วเหลือง ปอ ฝ้าย โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่างปี ๒๕๑๐ - ๒๕๒๙ พบว่ารา-
คาของพืชที่มีความแปรปรวนสูงที่สุดได้แก่ ข้าว เมื่อพิจารณารายได้จากการปลูกพืชทั้ง ๖ ชนิดพบว่า
เกษตรกรที่ปลูกปอมีรายได้ต่อไร่ต่ำสุด รองลงมาได้แก่ข้าวโพค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

สารบัญตาราง

บทที่ ๑ บทนำ

ความสำคัญของระบบการ เกษตรในประเทศไทย

การพัฒนาการ เกษตรกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความสำคัญและบทบาทของสินเชื่อเพื่อการ เกษตร

ความสำคัญของการศึกษา

ปัญหาของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

สมมติฐานของการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การตรวจเอกสาร

นิยามศัพท์

ขอบเขตของการศึกษา

วิธีการศึกษา

บทที่ ๒

สินเชื่อเพื่อการ เกษตรในประเทศไทย

นโยบายสินเชื่อเพื่อการ เกษตรในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมา

นโยบายสินเชื่อเพื่อการ เกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย

นโยบายสินเชื่อเพื่อการ เกษตรของธนาคารพาณิชย์

นโยบายสินเชื่อเพื่อการ เกษตรของธนาคารเพื่อการ เกษตรและ-

สหกรณ์การ เกษตร

นโยบายสินเชื่อเพื่อการ เกษตรของสถาบันเกษตรกร

โครงสร้างระบบสินเชื่อเพื่อการ เกษตร

แหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน

แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน

สาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้

หน้า

(๑)

๑

๑

๖

๘

๑๒

๑๓

๑๔

๑๕

๑๕

๑๖

๑๘

๑๘

๒๐

๒๒

๒๒

๒๒

๒๔

๒๗

๒๘

๓๐

๓๒

๓๒

๓๘

๕๐

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน้า
บทที่ ๓ การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางค่านปัจจัยการผลิตและภัยธรรมชาติ	๕๓
สภาพของดินและลมฟ้าอากาศในประเทศไทย	๕๓
การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางค่านปัจจัยการผลิต	๕๔
ปัจจัยที่ดิน	๕๔
- ลักษณะการถือครองที่ดิน	๕๔
- ลักษณะการใช้ที่ดิน	๕๔
- สภาพของที่ดินในแต่ละภาคของประเทศไทย	๕๔
- ปริมาณน้ำฝน	๖๑
- การชลประทาน	๖๔
ปัจจัยแรงงาน	๗๒
ปัจจัยทุน	๗๔
การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางค่านภัยธรรมชาติ	๗๔
บทที่ ๔ การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางค่านการผลิต ราคาและรายได้จากการเพาะปลูก-	๘๓
พืชเศรษฐกิจโครงสร้างการผลิตพืชผลในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	๘๔
ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	๘๔
ข้าว	๘๔
ข้าวโพค	๘๕
มันสำปะหลัง	๘๕
ถั่วเหลือง	๘๖
ปอ	๘๗
ฝ้าย	๘๘
ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ทางค่านราคาและรายได้จากการเพาะปลูก	๘๗
พืชเศรษฐกิจ	๘๘
ความไม่แน่นอนของราคาที่เกษตรกรขายได้	๘๘
ความไม่แน่นอนของรายได้ที่เกษตรกรได้รับ	๘๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ ๕	สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๐๓
	สรุป	๑๐๓
	ข้อเสนอแนะ	๑๐๕
เอกสารอ้างอิง		๑๐๗

หน้า	
๑๐๓	
๑๐๓	
๑๐๕	
๑๐๗	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑.๑	๒
๑.๒	๘
๑.๓	๘
๑.๔	๕
๑.๕	๖
๑.๖	๑๐
๒.๑	๒๔
๒.๒	๓๓
๒.๓	๓๔
๒.๔	๓๖
๒.๕	๓๖
๒.๖	๓๘
๒.๗	๓๘
๒.๘	๔๔
๒.๙	๔๖
๒.๑๐	๔๘
๒.๑๑	๔๘
๒.๑๒	๕๑

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
การวางที่	
๓.๑ ลักษณะการถือครองที่ดินของประเทศไทย รวมทั้งประเทศ	๕๖
๓.๒ ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นรายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๒๓	๕๗
๓.๓ การใช้ที่ดินในการถือครองทางการเกษตร	๖๐
๓.๔ ค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร) จากภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖	๖๒
๓.๕ เนื้อที่เพาะปลูก ข้าว ข้าวโพก ที่เสียหายเนื่องจากน้ำท่วมและฝนแล้ง ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๓/๒๔	๖๕
๓.๖ เนื้อที่เพาะปลูก ถั่วเหลือง ฝ้าย ที่เสียหายเนื่องจากน้ำท่วมและฝนแล้ง ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๓/๒๔	๖๖
๓.๗ เนื้อที่เพาะปลูก ปอแก้ว มันสำปะหลัง ที่เสียหายเนื่องจากน้ำท่วมและฝนแล้ง ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๓/๒๔	๖๗
๓.๘ ขนาดอ่างเก็บน้ำ ความสามารถในการเก็บกักน้ำและเนื้อที่ชลประทานที่ สร้างเสร็จแล้วเป็นรายภาคปี ๒๕๒๖	๖๘
๓.๙ เนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๕๒๗	๗๐
๓.๑๐ การชลประทานและเนื้อที่ในเขตชลประทาน ปี ๒๕๒๓	๗๑
๓.๑๑ จำนวนและร้อยละของผู้มีอายุ ๑๕ - ๖๔ ปี ในภาคเกษตรกรรม	๗๒
๓.๑๒ จำนวนการใช้แรงงานในฟาร์ม-นอกฟาร์มและไม่ได้ทำงานเป็นรายภาคปี- พ.ศ. ๒๕๒๓/๒๔	๗๔
๓.๑๓ จำนวนการใช้แรงงานในฟาร์ม-นอกฟาร์มและไม่ได้ทำงานเป็นรายภาคปี- พ.ศ. ๒๕๒๔/๒๕	๗๕
๓.๑๔ จำนวนประชากรเกษตร จำแนกตามการศึกษาเป็นรายภาคปี ๒๕๒๔/๒๕	๗๗
๓.๑๕ จำนวนประชากรเกษตร เป็นร้อยละของประชากรเกษตรปี ๒๕๒๓/๒๔	๗๘
๓.๑๖ จำนวนเครื่องมือเครื่องทุ่นแรงเพื่อการเกษตรที่เกษตรกรมีอยู่ทั่วประเทศ ปี ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๔	๘๐
๓.๑๗ สถิติความเสียหายของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญปี ๒๕๒๐/๒๑-๒๕๒๔/๒๕	๘๑
๓.๑๘ แสดงพื้นที่เพาะปลูกของศัตรูพืชกับพืชเศรษฐกิจ ปี ๒๕๒๔	๘๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่

๔.๑	ผลผลิตท่อไรของข้าวนาปี ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙	๘๑
๔.๒	ผลผลิตท่อไรของข้าวโพก ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙	๘๐
๔.๓	ผลผลิตท่อไรของมันสำปะหลัง ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙	๘๒
๔.๔	ผลผลิตท่อไรของถั่วเหลือง ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๒/๒๕๒๙	๘๓
๔.๕	ผลผลิตท่อไรของปอ ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๙	๘๔
๔.๖	ผลผลิตท่อไรของฝ้าย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๙	๘๕
๔.๗	ผลผลิตเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์ของความผันแปรของ พืชเศรษฐกิจ	๘๖
๔.๘	แสดงราคาของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๐๑
๔.๙	รายได้เฉลี่ยท่อไรของการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๐๒

ความสำคัญของระบบการเกษตรในประเทศไทย

ภาคเกษตรคือหัวใจของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก แม้ว่าในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจะได้มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ภาคการเกษตรยังคงเป็นแหล่งวัตถุดิบ แรงงาน และตลาดรองรับสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังคงประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และสินค้าเกษตร ยังทำรายได้ให้กับประเทศปีละมาก ๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยนั้น ต้องอาศัยการผลิตภาคเกษตรอยู่มากจนอาจกล่าวได้ว่าการเกษตรนั้นเป็นเป้าหมายพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาประเทศตั้งแต่ฉบับที่ ๑ - ๕ ได้เน้นการพัฒนาด้านการเกษตรเป็นสำคัญ

๑.๑ การเกษตรก่อให้เกิดสินค้าออก สินค้าเกษตรนำรายได้เข้าประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศ คือเป็นมูลค่าทั้งสิ้นประมาณหนึ่งในสามของผลิตภัณฑ์มวลรวมของชาติ (Gross - National Product) และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศไทยมาโดยตลอด (ตารางที่ ๑.๑)

๑.๒ การเกษตรเป็นแหล่งรายได้และเงินออมของเกษตรกรในประเทศไทยหรือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประชากรทั้งประเทศ โดยทั่วไปเกษตรกรผู้เช่าซึ่งเช่าที่ดินทำการเกษตรจะมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนเกษตรกรผู้มีที่ดินเป็นของตนเองในบางพื้นที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ หรืออยู่ใกล้เขตชลประทาน จะสามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี ทำให้มีรายได้ดีและจะนำมาซึ่งเงินออมเพื่อก่อให้เกิดการลงทุนต่อไป

๑.๓ การเกษตรเป็นแหล่งรองรับแรงงานแหล่งใหม่ของประเทศ (ตารางที่ ๑.๒) จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีจะมีจำนวนของแรงงานในภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้นทุกปี อาชีพการเกษตรจึงนับได้ว่าเป็นอาชีพที่สำคัญของประเทศไทย และในปัจจุบันทางรัฐบาลและเอกชน ก็ได้พยายามที่จะพัฒนาการเกษตรให้ก้าวหน้าขึ้น โดยมีการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยรวมทั้งมีการพัฒนาคุณภาพแรงงานในภาคการเกษตรด้วย เช่น มีโครงการยุวเกษตรกรแห่งประเทศไทย เป็นต้น

๑.๔ การเกษตรเป็นแหล่งอาหารที่เลี้ยงประชากรทั้งประเทศ ในด้านเศรษฐกิจนั้นประเทศใดก็ตามหากอัตราเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตรน้อยกว่าอัตราเพิ่มของประชากรแล้วไม่มีการแก้ไข ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราคาของผลผลิตเกษตรจะเพิ่มขึ้นและจะกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของประชากรและความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาแล้วอาจจะเป็
เป็นต้นเหตุให้มีการพัฒนาประเทศหยุดชะงักหรือล้มเหลวได้

๑.๕ การเกษตรได้สร้างวัตถุดิบให้แก่อุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตร (Agro-Industries) เช่น อุตสาหกรรมผักและผลไม้กระป๋อง อุตสาหกรรมสกัดน้ำมันพืช อุตสาหกรรมแช่เย็นสินค้าสัตว์น้ำ อุตสาหกรรมบดโมหรือสีธัญพืช อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร เป็นการแปรรูปผลผลิตเกษตรที่ล้นตลาดเพื่อรักษาระดับราคา และแปรรูปเพื่อป้องกันการเน่าเสียซึ่งจะก่อให้เกิดการจ้างงานในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นการลดปัญหาการว่างงานอีกด้วย

ตารางที่ ๑.๑ มูลค่าสินค้าออกของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๘ (หน่วย: ล้านบาท)

ปี	มูลค่าส่งออกทั้งสิ้น	มูลค่าสินค้าเกษตร-ส่งออก	ร้อยละของมูลค่าส่งออก
๒๕๑๔	๑๖,๖๘๒.๘	๑๒,๑๔๖.๖	๗๔.๓๐
๒๕๒๕	๒๑,๖๑๕.๘	๑๕,๔๑๕.๕	๗๑.๕๐
๒๕๑๖	๓๑,๑๔๖.๕	๒๓,๐๘๘.๑	๗๔.๑๐
๒๕๑๗	๔๘,๑๖๔.๕	๓๖,๒๘๘.๘	๗๕.๔๐
๒๕๑๘	๔๗,๕๐๕.๕	๓๓,๐๓๐.๒	๖๙.๕๐
๒๕๑๙	๖๐,๑๘๘.๖	๔๕,๙๐๖.๕	๗๕.๙๐
๒๕๒๐	๗๐,๓๗๙.๕	๕๐,๕๘๐.๕	๗๑.๘๐
๒๕๒๑	๘๑,๒๑๕.๘	๕๕,๑๔๘.๕	๖๗.๖๕
๒๕๒๒	๑๐๘,๑๗๙.๐	๗๒,๐๕๘.๒	๖๖.๖๑
๒๕๒๓	๑๓๓,๑๙๗.๒	๘๑,๔๖๒.๕	๖๐.๓๖
๒๕๒๔	๑๕๓,๐๐๗.๗	๑๑๑,๔๗๔.๖	๖๖.๓๒
๒๕๒๕	๑๕๘,๗๒๘.๒	๑๐๗,๘๒๐.๑	๖๗.๕๐

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ) มูลค่าสินค้าออกของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๒๘

ปี	มูลค่าส่งออกทั้งสิ้น	มูลค่าสินค้าเกษตรส่งออก	ร้อยละของมูลค่า- สินค้าออก
๒๕๒๖	๑๔๖,๔๗๑.๘	๘๖.๖๖๘.๑	๖๖.๐๐
๒๕๒๗	๑๗๕,๒๓๗.๒	๑๑๒,๖๑๘.๕	๖๔.๒๗
๒๕๒๘	๑๘๓,๓๖๕.๕	๑๑๔,๘๗๕.๗	๕๘.๘๖

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก

๒๕๑๓/๒๕๒๘/๒๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๑.๒ รายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกร ปีพ.ศ. ๒๕๒๑/๒๒, ๒๕๒๓/๒๔ และ ๒๕๒๕/๒๖

(หน่วย : บาท)

ปี พ.ศ.	รายจ่าย		รายได้รวม	รายจ่าย		รายจ่ายรวม	เงินออม
	เงินสดทางการเกษตร	เงินสดนอกการเกษตร		เงินสดทางการเกษตร	เงินสดนอกการเกษตร		
๒๕๒๑/๒๒	๑๔,๕๐๑.๒๔	๘,๕๒๙.๑๘	๒๒,๓๓๐.๕๖	๗,๕๒๖๘๖๐	๑๒,๖๑๓.๘๗	๑๔,๕๕๐.๒๗	๓,๓๕๐.๑๕
๒๕๒๕/๒๔	๒๓,๒๐๗.๑๓	๑๑,๓๒๙.๘๗	๓๔,๕๓๗.๐๐	๙,๘๕๓.๒๙	๒๔,๕๒๗.๕๖	๓๔,๕๒๐.๘๕	๑๕๖.๑๕
๒๕๒๕/๒๖	๑๙,๕๒๒.๙๐	๑๓,๕๖๑.๘๖	๓๓,๐๘๔.๗๖	๙,๖๐๑.๐๖	๒๐,๗๕๘.๕๖	๓๐,๓๕๙.๖๒	๓,๐๒๙.๘๑

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๑๑-๒๕๒๕/๒๖"

ตารางที่ ๑.๓ รายได้ของคนของประชากรในการเกษตรและนอกการเกษตร ปีพ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๗

ปี พ.ศ.	รายได้ของประชากรภาคเกษตร	รายได้ของประชากรนอกการเกษตร	อัตราส่วน
๒๕๒๓	๕,๕๕๕	๓๒,๓๘๖	๑:๕.๙๔
๒๕๒๔	๕,๗๙๓	๓๖,๑๕๔	๑:๖.๒๖
๒๕๒๕	๕,๗๕๓	๓๔,๓๕๗	๑:๖.๖๔
๒๕๒๖	๖,๑๕๙	๔๐,๕๙๐	๑:๖.๕๙
๒๕๒๗	๕,๙๑๒	๔๓,๒๕๔	๑:๗.๓๒

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "เอกสารข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร"

ตารางที่ ๑.๔ ประชากรในวัยทำงานในสาขาเกษตรและนอกสาขาเกษตร ปีพ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๗

ปี	แรงงานทั้งหมด (คน)	แรงงานนอกภาคเกษตร (คน)	แรงงานในภาคเกษตร (คน)	แรงงานในการเกษตร (%)
๒๕๑๘	๒๒, ๗๘๑, ๗๐๘	๗, ๕๑๐, ๐๘๓	๑๕, ๒๗๑, ๖๒๕	๖๗.๐๓
๒๕๑๙	๒๓, ๕๙๙, ๗๓๒	๗, ๙๕๒, ๖๓๒	๑๕, ๖๔๗, ๑๐๐	๖๖.๓๔
๒๕๒๐	๒๔, ๔๒๘, ๕๗๘	๘, ๓๘๐, ๑๓๒	๑๖, ๐๔๘, ๔๓๖	๖๕.๗๐
๒๕๒๑	๒๕, ๒๖๕, ๖๖๙	๘, ๘๑๒, ๘๙๗	๑๖, ๔๕๒, ๗๗๒	๖๕.๐๘
๒๕๒๒	๒๖, ๑๐๙, ๓๔๔	๙, ๒๗๑, ๓๐๙	๑๖, ๘๓๘, ๐๓๕	๖๔.๔๙
๒๕๒๓	๒๖, ๙๕๘, ๘๖๗	๙, ๗๒๕, ๗๒๐	๑๗, ๒๓๓, ๑๔๗	๖๓.๙๒
๒๕๒๔	๒๗, ๘๑๔, ๓๔๓	๑๐, ๑๘๖, ๗๗๑	๑๗, ๖๒๗, ๕๗๒	๖๓.๓๘
๒๕๒๕	๒๘, ๓๘๘, ๗๖๐	๑๐, ๕๔๘, ๔๒๔	๑๗, ๘๔๑, ๓๓๖	๖๒.๘๔
๒๕๒๖	๒๘, ๙๕๘, ๙๒๑	๑๐, ๙๐๙, ๓๗๑	๑๘, ๐๔๙, ๕๕๐	๖๒.๓๓
๒๕๒๗	๒๙, ๕๒๓, ๓๕๐	๑๑, ๒๗๐, ๐๑๓	๑๘, ๒๕๓, ๓๓๗	๖๑.๘๓

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร "เอกสารข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่เกี่ยวกับการเกษตร"

การพัฒนาการเกษตรกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา การพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยเน้นการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความจริงข้อนี้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับตลอดมาว่า การเพิ่มปริมาณผลผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของเกษตรกรจะเป็นผลให้สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศและมีเหลือพอที่จะส่งออกได้ ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลด้านรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ผลิตให้ดีขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาในแต่ละสาขาไว้เด่นชัด และได้ประกาศให้ดำเนินการทุก ๆ ๕ ปี วัตถุประสงค์การพัฒนาการเกษตรในแต่ละแผนได้กำหนดไว้คล้ายคลึงกัน เว้นแต่จะแตกต่างกันในบางจุดที่เน้นหนัก ในนโยบายและโครงการเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การวิเคราะห์และรายงานในการศึกษานี้จึงได้แบ่งตามช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งวัตถุประสงค์ที่สำคัญด้านการเกษตรในแต่ละฉบับนั้นอาจกล่าวได้โดยกว้าง ๆ พอสังเขปได้ดังต่อไปนี้ :-

ตารางที่ ๑.๕ วัตถุประสงค์ที่สำคัญด้านการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนา	วัตถุประสงค์ที่สำคัญด้านการเกษตร
ฉบับที่ ๑ : ๒๕๐๕ - ๒๕๐๙	- เพื่อเพิ่มการผลิตสินค้าเกษตรในแต่ละอย่าง เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ปศุสัตว์ และ อื่น ๆ
ฉบับที่ ๒ : ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔	- เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรและเร่งเพิ่มปริมาณผลผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของพลเมืองและเพื่อเป็นวัตถุดิบในการอุตสาหกรรม
ฉบับที่ ๓ : ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙	- เพื่อรักษาระดับราคาของสินค้าเกษตรและลดการผลิตสินค้าเกษตรบางอย่างที่เกินความต้องการของตลาด โดยการกระจายผลผลิตให้มีความมากขึ้นยิ่งขึ้น มีการจัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น มิใช่เพื่อเผยแพร่ในเชิงพาณิชย์

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ออกทั้งหมดหมดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๑.๕ (ต่อ) วัตถุประสงค์ที่สำคัญด้านการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนา	วัตถุประสงค์ที่สำคัญด้านการเกษตร
ฉบับที่ ๔ : ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔	- เขตการผลิต และการควบคุมการผลิต - เพื่อส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่นและองค์กรทางเกษตรอื่น ๆ โดยความสมัครใจของเกษตรกร - เน้นการกระจายรายได้ เช่น การลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรในอาชีพต่าง ๆ และระหว่างท้องที่ภูมิภาคด้วย - เพื่อเพิ่มการผลิตภาคการเกษตร - เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจโดยรวม
ฉบับที่ ๕ : ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙	- เน้นการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ - การเพิ่มผลผลิตภาคเกษตรและการเพิ่มผลผลิตต่อเนื่องที่สำคัญ

ที่มา : วิเคราะห์การเพิ่มผลผลิตภาคเกษตรและการใช้ทรัพยากรทางเกษตรในประเทศไทย
ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ถึง ๒๕๒๕

ความสำคัญและบทบาทของสินเชื่อเพื่อการเกษตร

การเกษตรเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอันมาก ในอดีตการผลิตในการเกษตรมีผลผลิตเพียงพอกับความต้องการ ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจซับซ้อนมากขึ้น ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทำให้การผลิตในภาคการเกษตรไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นจึงต้องมีการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ในระยะแรก ๆ เกษตรกรเพิ่มผลผลิตได้โดยการบุกเบิกขยายที่ดินให้มากขึ้นได้ และมีต้นทุนการผลิตต่ำ ต่อมาเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตโดยการเพิ่มปริมาณปัจจัยการผลิต หรือ คุณภาพของปัจจัยการผลิต แต่ปัญหาที่สำคัญในการเพิ่มปริมาณการผลิต และคุณภาพของปัจจัยการผลิต ก็คือการขาดแคลนเงินทุน ทำให้ในระยะแรกเกษตรกรต้องกู้ยืมจากพวกญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน พ่อค้า คหบดี และเจ้าของที่ดิน ส่วนใหญ่จะเป็นรูปของการ "ตกพืชผล" ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงมาก เพราะตลาดเงินกู้ของเกษตรกรมีลักษณะผูกขาดเกษตรกรไม่มีโอกาสเลือกผู้ให้กู้ อัตราดอกเบี้ยจึงถูกกำหนดโดยนายทุน ประกอบกับการประกอบกิจการเกษตรมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ และความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนของราคาผลิตผล รวมทั้งการให้เงินกู้ของเกษตรกรด้วย เป็นเหตุให้เกษตรกรตกอยู่ในฐานะลำบากหนี้สินมาก และไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะปรับปรุงหรือขยายการผลิตให้ผลผลิตสูงขึ้นได้ ฉะนั้นปัญหาเรื่องเงินทุนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อปรับปรุงและขยายการผลิตของตน แต่อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อการเกษตรโดยทั่วไปอยู่ในระดับสูง การกู้ยืมเงินกู้ยืมมักต้องให้ที่ดินเป็นหลักประกันเงินกู้ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่ผู้ให้กู้ ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจึงเกี่ยวพันกับปัญหาการถือครองที่ดิน การตลาด และตลอดจนถึงระดับสังคมในชนบทเป็นอย่างมาก ถ้าประเทศไทยระบบสังคมในชนบทเสื่อมโทรมแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศยากจนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง เกษตรกรจะเกิดความรู้สึกว่าตนหมดโอกาสและสิ้นหวังในการตั้งตัวในชีวิต ดังนั้น การให้บริการสินเชื่อการเกษตรที่เหมาะสม และถูกหลักวิชาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

นโยบายการพัฒนาประเทศจะต้องคำนึงถึงผลทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน งานสินเชื่อการเกษตรของรัฐก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราจะมุ่งถึงแต่ผลทางเศรษฐกิจอย่างเดียวย่อมไม่สมควร ดังนั้นในขั้นแรกจะต้องเริ่มช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยให้พ้นความเดือดร้อนและพอตั้งตัวได้ก่อน ขั้นต่อไปถึงจะต้องจัดระบบสินเชื่อการเกษตรให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการเกษตรของประเทศ

ถ้าประเทศไทยเราสามารถให้สินเชื่อการเกษตรได้เหมาะสมถูกต้องหลักวิชา และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไปนี้

๑. เพิ่มผลผลิตของชาติ เมื่อเกษตรกรสามารถหาทุนมาดำเนินงานได้ และมีสภาพมั่นคง เชื่อคอยแนะนำในการดำเนินงานด้วย ก็จะทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มปริมาณการผลิต
๒. ช่วยให้นักเกษตรกรสามารถรักษาระดับการผลิตได้เหมือนเดิม ถ้าเกษตรกรประสบกับภาวะธรรมชาติ ก็จะสามารถทำการเกษตรต่อไปได้โดยให้สินเชื่อเป็นแหล่งเงินทุนต่อไป
๓. ป้องกันมิให้เกษตรกรต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การจัดให้มีระบบสินเชื่อการเกษตรที่ดีจะเป็นการค้ำอำนาจนายทุนไม่ให้เอาเปรียบเกษตรกรได้ ปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเกษตรกรก็ลดลง
๔. ลดภาระอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรจะต้องเสีย ถ้าเกษตรกรกู้จากแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันจะเสียอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่สูง
๕. ช่วยให้นักเกษตรกรสามารถปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เช่น ซื้อเครื่องมือ และ เครื่องจักรสมัยใหม่ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิต
๖. เน้นการพัฒนาสังคมในชนบท การให้สินเชื่อที่ถูกต้องจะเป็นการส่งเสริมการผลิตและการจำหน่ายทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นส่งเสริมสร้างฐานะการกินอยู่ดีขึ้น และทัดเทียมกับผู้นับประกอบอาชีพอื่น

สินเชื่อการเกษตร เป็นตัวแรงที่จะช่วยในการพัฒนาทางการเกษตรให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงินหรือแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ควรจะให้การสนับสนุนนโยบายของรัฐ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งการพัฒนาจะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการพยายามให้เกษตรกรเปลี่ยนระบบการผลิตแบบดั้งเดิม (Traditional) มาเป็นแบบใหม่ (Modern Agriculture)

๗. ช่วยในการขยายและพัฒนาระบบชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรต้องอาศัยธรรมชาติเป็นสำคัญ ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงในการผลิต วิธีการลดความเสี่ยงคือการนำเอาชลประทานเข้ามาใช้ให้เกี่ยวเนื่องและเพียงพอต่อการทำการเกษตร โดยปกติโครงการชลประทานหลัก เช่น เขื่อนฝายอ่างเก็บน้ำ ตลอดจนคูส่งน้ำนั้น รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คลองยอยส่งน้ำเข้าแปลงพืชผลนั้นเกษตรกรต้องจัดหาเอง และเกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทานก็อาจใช้วิธีขุด เจาะน้ำบาดาลมาใช้ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับเงินทุนที่เกษตรกรมีอยู่ หากไม่เพียงพอ ก็แก้ไขโดย ใช้บริการสินเชื่อการเกษตร

๔. ผลของการเคลื่อนย้ายเงินทุน (เงินออม) ในการเพิ่มประแสเงินในภาคเกษตรนั้น วิธีหนึ่งก็คือการถ่ายเทเงินทุนส่วนเกินจากแหล่งที่พัฒนาแล้วมายังแหล่งที่กำลังพัฒนา ถ้าเกษตรกรได้รับสินเชื่อเพื่อการเกษตรมากก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการออมไว้ในระดับสูง และเงินออมนี้จะถูกนำไปให้กู้ยืม (RE - lent) ดังนั้นสถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตรก็จะกลายเป็นศูนย์กลางตลาดการเงินในการเคลื่อนย้ายและกระจายเงินทุน

จากบทบาทของสินเชื่อเกษตรในระบบเศรษฐกิจทั้งระบบจะเห็นว่าสินเชื่อเพื่อการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตในระบบเศรษฐกิจของประเทศอาจพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างสินเชื่อเพื่อการเกษตรกับผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรของประเทศ ปรากฏว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีความสำคัญเพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวคือ สินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรโดยตรงจากธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรได้มีส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๔.๐ ในปี ๒๕๑๘ เป็นเฉลี่ยร้อยละ ๑๕.๕ ต่อปี ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๔ (ปี ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ทั้ง ๆ ที่แนวโน้มของผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตรในผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวมีส่วนหรือความสำคัญลดลง โดยตลอดก็ตาม

ตารางที่ ๑.๖ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินเชื่อเพื่อการเกษตรกับผลิตภัณฑ์มวลรวมทางการเกษตร

(หน่วย: ร้อยละ)

	เฉลี่ยแผนพัฒนา			แผนพัฒนา ฉบับที่ ๕				
	ฉบับที่ ๓	ฉบับที่ ๔	ฉบับที่ ๕	(๒)				
	(๑)			๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙
อัตราเพิ่มของ GDP รวม (ราคาประจำปี)	๑๑.๖	๑๘.๕	๕.๓	๔.๑	๕.๘	๖.๒	๔.๐	๖.๓
อัตราเพิ่มของ GDP เกษตร (ราคาประจำปี)	๑๑.๒	๑๒.๕	๐.๒	๐.๕	๔.๓	-๕.๔	-๕.๘	๓.๓

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๑.๖ (ต่อ) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินเชื่อเพื่อการเกษตรกับผลิตภัณฑ์มวลรวม
ทางการเกษตร

(หน่วย : ร้อยละ)

	เฉลี่ยแผนพัฒนา			แผนพัฒนา ฉบับที่ ๕				
	(๑)			(๒)				
	ฉบับที่ ๓	ฉบับที่ ๔	ฉบับที่ ๕	๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙
อัตราเพิ่มของสินเชื่อ ข.พ. ทั้งระบบ	๑๘.๓	๑๒.๒	๑๓.๕	๑๘.๙	๓๔.๓	๑๖.๓	๑๐.๓	๓.๕
อัตราเพิ่มของสินเชื่อ ข.พ. แก่เกษตรกรโดยตรง (๓)	(๕)	๓๘.๑	๑๘.๑	๒๕.๖	๒๘.๙	๒๐.๙	๖.๔	๘.๕
สัดส่วนสินเชื่อเกษตร ข.พ. และชกส. ต่อ GDP เกษตร	๙.๐	๑๕.๕	๓๐.๔	๒๑.๕	๒๔.๓	๓๑.๙	๓๖.๑	๓๓.๓
สัดส่วน GDP เกษตรต่อ GDP รวม	๒๙.๘	๒๘.๙	๑๘.๔	๒๑.๐	๒๐.๙	๑๘.๓	๑๖.๑	๑๕.๓

- หมายเหตุ (๑) เฉพาะปี ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙
 (๒) ตัวเลขประมาณการ
 (๓) รวมเงินฝากที่ ชกส. และพันธบัตรสินเชื่อเพื่อการเกษตร (ปี ๒๕๒๓-๒๕๒๗)
 (๔) เฉพาะปี ๒๕๑๙

ที่มา : สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย

ความสำคัญของการศึกษา

ระบบเศรษฐกิจของไทยนั้น มีความผูกพันอยู่กับการผลิตในภาคเกษตรเป็นอย่างมาก และกล่าวได้ว่า การเกษตรนั้นเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ ในอดีตปัญหาทางการเพิ่มผลผลิตยังไม่ปรากฏชัดเนื่องจากเกษตรกรสามารถบุกเบิกขยายที่ดิน เพื่อเพาะปลูกให้มากขึ้นได้ และต้นทุนการผลิตยังต่ำอยู่ แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของโลก ความจำเป็นในเรื่องการเพิ่มผลผลิตมีมากขึ้น วิธีการเพิ่มผลผลิตก็มีหลายทาง เช่น การเพิ่มปัจจัยการผลิต หรือ คุณภาพของปัจจัยการผลิต ทำให้มีปัญหาคือ การขาดแคลนเงินทุน ในระยะแรกเกษตรกรต้องกู้ยืมเงินจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน พ่อค้า ตลอดจนคนหนี้ยืมสินในท้องถิ่น ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูง ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ต่อมาในระยะหลังสถาบันทางการเงินต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าว จึงเริ่มมีการให้ความสนใจที่จะพัฒนาสินเชื่อการเกษตรให้รุดหน้ามากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก ในปีพ.ศ. ๒๕๑๗ มีธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นจำนวน ๘๓๓ ล้านบาท หรือเพียง ๑.๒๑ % ของยอดการให้สินเชื่อทั้งระบบของธนาคารพาณิชย์เท่านั้น แต่ต่อมาในปีพ.ศ. ๒๕๑๘ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายในธนาคารพาณิชย์อำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตร เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๑๗ จำนวน ๓,๕๐๐ ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ของเงินให้กู้ยืมตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นมา ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการกำหนดจำนวนเงินเป้าหมายสินเชื่อการเกษตรใหม่โดยคิดเป็นร้อยละของยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายสินเชื่อการเกษตรไว้ร้อยละ ๑๓ ของยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมา

การที่แหล่งเงินทุนทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน ได้ให้การกู้ยืมแก่เกษตรกร ย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงที่เรียกว่า "ความเสี่ยงในการให้กู้ยืม" และเมื่อให้กู้แก่เกษตรกร เพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร ก็เรียกว่า "ความเสี่ยงในการอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตร" ความเสี่ยงในการให้กู้ยืมนี้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่วันที่แรกที่จ่ายเงินกู้ให้แก่เกษตรกรไป เพราะอาชีพทางการเกษตรมีความเสี่ยงสูงและมีความเสี่ยงภัยหลายด้าน เริ่มตั้งแต่ลงมือผลิตในฤดูกาลผลิต ซึ่งต้องเสี่ยงต่อดินฟ้าอากาศอย่างมาก ถ้าดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงไป เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม ฝนแล้ง ทำให้พืชผลเสียหายจำนวนมากเกษตรกรก็จะไม่สามารถชำระหนี้คืนธนาคารหรือสถาบันการเงินหรือแหล่งเงินทุนที่ขอกู้ไว้ได้ คุณสมบัติของผู้ขอกู้และหลักประกันเงินกู้ ตลอดจนระยะเวลา และ จำนวนเงินที่ขอกู้ ล้วนแต่มีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของเกษตรกรทั้งสิ้น

ดังนั้นสถาบันหรือแหล่งเงินทุนที่ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรทุกแห่งจึงพยายามป้องกันอย่างที่สุด ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของสถาบัน และ เพื่อให้มีสินเชื่อหรือ เงินทุนหมุนเวียน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรต่อไป วิธีการแก้ไขที่ใช้กันอยู่ในสถาบันการเงิน คือ การให้เกษตรกรจำนวนที่คิดเป็นการประกันการชำระหนี้ วิธีการแบบนี้เหมาะกับเกษตรกรรายใหญ่หรือเกษตรกรที่มีฐานะปานกลาง ส่วนเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองก็ใช้วิธีรวมกลุ่มค้ำประกันซึ่งกันและกัน

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายในการอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรว่าเกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง เพื่อที่จะเป็นแนวทางไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดความเสียหายขึ้น แม้ว่าการแก้ไขเรื่องนี้จะเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นปัญหาระดับชาติ ที่รัฐบาลได้พยายามแก้ไขตลอดมา ในเรื่อง "คินฟ้าอากาศ" นั้นรัฐบาลได้แก้ไขโดยจัดให้มีระบบชลประทาน ซึ่งได้เริ่มดำเนินงานกันอย่างจริงจัง เมื่อได้เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ งานนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน สำหรับในเรื่องของราคาสินค้าเกษตรนั้น รัฐบาลได้แก้ไขโดยจัดตั้ง โครงการประกันราคาข้าวและผลิตภัณฑ์เกษตรขึ้น โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ องค์การคลังสินค้า และ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อตก.) ก็ได้มีบทบาทในการขยุงราคาสินค้าเกษตรทางการเกษตร แต่การดำเนินการดังกล่าวถูกจำกัดทั้งทางด้านการบริหารและเงินทุนทำให้การบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การประกันราคาข้าวจึงไม่บรรลุผล ส่วนเรื่องการใช้เงินกู้ยืมวัตถุประสงค์ของเกษตรกรนั้น รัฐบาลก็พยายามแก้ไขโดยจัดฝึกอบรมให้เกษตรกรรู้จักรับผิดชอบในการประกอบอาชีพและความรู้เกี่ยวกับวิชาการเกษตรแผนใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สถาบันการเงินก็จัดทำด้วย เช่นกัน

ปัญหาของการศึกษา

จากระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพ (Subsistence-farming) มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า (Commercial farming) ดังนั้นการที่จะพัฒนาการเกษตรให้เจริญรุดหน้าวิธีหนึ่งก็คือการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนการผลิตแบบเก่าที่คงอาศัยธรรมชาติและใช้แรงงานในครัวเรือน การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ทำให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น คือมีการใช้ปุ๋ย สารเคมี พันธุ์พืช และพันธุ์-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สัตว์ที่คิด เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ จะจัดหามาได้ก็โดยอาศัยเงินทุนทั้งสิ้น แต่ในสภาพปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนของตนเองที่จะซื้อปัจจัยการผลิต จึงจำเป็นต้องหาเงินทุนโดยการกู้ยืม ซึ่งเกษตรกรจะชำระหนี้ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับรายได้ของเกษตรกร หากผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนเงินกู้และผลคอบแทนเงินกู้ คือดอกเบี้ยได้แล้ว ถือว่าผู้กรายนั้นเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงในการให้กู้เงิน ดังนั้นการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อในที่นี้มีปัญหาที่จะต้องศึกษา คือ

๑. ปัญหารายได้ของเกษตรกร ซึ่งจะเน้นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรอย่างไร
๒. ปัญหาความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยการผลิต (ที่ดิน ทุน แรงงาน) และปัจจัยทางธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ปริมาณน้ำฝน ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อการเกษตร
๓. ปัญหาความเสี่ยงทางด้านผลผลิต ราคาและรายได้จากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการอ่านยืมสินเชื่อเพื่อการเกษตรหรือเพื่อการใด ๆ ก็ตามย่อมมักจะมี ความเสี่ยงอยู่ด้วยเสมอ ในการศึกษาและวิเคราะห์นั้นจะชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงในการอ่านยืมสินเชื่อเพื่อการเกษตรนั้น เกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง และปัจจัยเหล่านั้นมีความสำคัญมากน้อยอย่างไรในการพิจารณาให้สินเชื่อของแหล่งเงินทุน เพื่อนำเอาข้อสรุปหรือผลที่ได้จากการศึกษานี้มา เป็นข้อเสนอแนะเป็นหลักเกณฑ์เพื่อจูงใจให้แหล่งเงินทุนที่ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร ทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน มีความสนใจและเพิ่มการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรกรมมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของประเทศในที่สุด

สำหรับวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ ได้แก่

๑. ศึกษาถึงนโยบายสินเชื่อการเกษตรที่ผ่านมา
๒. ศึกษาถึงโครงสร้างของระบบสินเชื่อเพื่อการเกษตรของแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน
๓. ศึกษาถึงความเสี่ยง และความสำคัญของความเสี่ยงในการอ่านยืมสินเชื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อการเกษตร

๔. ทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านการผลิตและภัยธรรมชาติ
๕. ทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านการผลิต และราคาของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญบางชนิดของประเทศไทย
๖. ทำการวิเคราะห์รายได้ของเกษตรกรจากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ
๗. เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

วัตถุประสงค์โดยทั่วไปแล้ว การศึกษาในที่นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันการเงินหรือแหล่งเงินทุนซึ่งเป็นแหล่งที่มีระเบียบและหลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อ เพิ่มปริมาณการให้สินเชื่อ เพิ่มปริมาณการให้สินเชื่อแก่เกษตรกร เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบการประกอบการเกษตรให้ก้าวหน้าต่อไป

สมมติฐานของการศึกษา

ในการอ่านวนสินเชื่อเพื่อการเกษตรของสถาบันการเงินนั้น เมื่อแหล่งเงินทุนได้จ่ายเงินกู้แก่เกษตรกรไป การเสี่ยงภัยในการให้กู้ยืมนี้ได้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกที่จ่ายเงินกู้ให้แก่เกษตรกรไป เพราะการผลิต เวลา ราคาผลิตผล และตลาด รายได้ที่เกษตรกรได้รับ ดังนั้นจากการศึกษารังนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์โดยมีสมมติฐานก็คือ เชื่อว่าในปัจจุบันการผลิตผลิตผลและราคาผลิตผลเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อและมีผลต่อความเสี่ยงในการอ่านวนสินเชื่อเพื่อการเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบถึงนโยบายในการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ผ่านมา
๒. ได้ทราบถึงโครงสร้างระบบสินเชื่อเพื่อการเกษตร
๓. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในการอ่านวนสินเชื่อเพื่อการเกษตร

ซึ่งประกอบด้วยความเสี่ยงทางด้าน ปัจจัยการผลิต ภัยธรรมชาติ ผลิตผล และราคาของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญบางชนิดของประเทศไทย

การตรวจเอกสาร

สุรพล วรรณบุตร (๒๕๒๒) จากกรณีศึกษาพบว่าความเสี่ยงที่มีผลต่อการอ่านย
สินเชื่อเพื่อการเกษตรนั้น ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยการผลิต

๑.๑ ปัจจัยที่ค้นพบว่า ความเสี่ยงทางด้านการผลิต อันเนื่องมาจากที่ดินมีค่อนข้างสูง เนื่อง
จากการชลประทานในประเทศไทยยังมีน้อยซึ่งมีเพียง ๓.๖๔ ล้านไร่เท่านั้นและภาคที่มีความเสี่ยง
เกี่ยวกับที่ดินมากที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีระบบชลประทานในไร่นาเพียง ๐.๔๙ ล้าน-
ไร่

๑.๒ ปัจจัยแรงงาน ความเสี่ยงประเภทนี้คือการศึกษา กล่าวคือ เกษตรกรมีความรู้ไม่เกิ
นขั้นประถม ๔ ถึง ๔๘.๓๔ % และไม่เคยเรียนหนังสือ ๑๘.๐๔ %

๑.๓ ปัจจัยทุน พบว่าเกษตรกร ส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือการผลิตแบบดั้งเดิม และมีการกั
ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการลงทุนประเภทเครื่องทุ่นแรงฟาร์มเพียง ๘ % เท่านั้น

๑.๔ การประกอบการ พบว่าการประกอบการส่วนใหญ่ เป็นการประกอบการขนาดเล็ก ซึ่ง
เนื้อที่ฟาร์มโดยเฉลี่ยฟาร์มละ ๒๓.๘๖ ไร่ และภาคที่จัดได้ว่ามีความเสี่ยงในเรื่องนี้มากที่สุดคือ
ภาคใต้ ซึ่งมีขนาดฟาร์มโดยเฉลี่ย ๒๑.๖๕ ไร่

๒. ผลผลิต

ผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้ในด้านการให้ผลผลิตนั้น ผลผลิตต่อไร่ของไทยเมื่อเทียบ
กับประเทศอื่น ๆ ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยของโลกแล้วนับว่ายังต่ำมาก เช่นผลผลิตข้าวของไทย ผลิตใ
เฉลี่ยไร่ละ ๒๕๑ กิโลกรัม ในขณะที่ผลผลิตเฉลี่ย ทั้งโลกถึงไร่ละ ๔๖๓ กิโลกรัม

๓. การตลาด

ปัจจัยทางด้านการตลาดที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร คือในเรื่องการกำหนดราคา
เงื่อนไขในการซื้อขาย มาตรฐานและคุณภาพสินค้า การเก็บรักษาสินค้า

๔. รายได้ที่เกษตรกรได้รับ

การปลูกข้าว เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ต่ำสุด

การปลูกข้าวโพค เกษตรกรในภาคเหนือมีรายได้ต่ำสุด

การปลูกมันสำปะหลัง เกษตรกรในภาคใต้มีรายได้ต่ำสุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การปลูกปอ ภาคเหนือมีรายไค้ต่ำสุด

การปลูกฝ้าย เกษตรกรในภาคเหนือมีรายไค้ต่ำสุด

การปลูกถั่วเหลือง เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายไค้ต่ำสุด

๕. สถานภาพของการประกอบการ

เกษตรกรที่มีความเสี่ยงในสถานภาพการประกอบการสูงสุดไค้แก่ เกษตรกรในพื้นที่รอบ ๆ กรุงเทพมหานคร เพราะเนื้อที่ถือครองในการเกษตรมีน้อยเมื่อเฉลี่ยต่อฟาร์ม และจากการศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าผู้ประกอบการเกษตรมีหนี้สินเฉลี่ยฟาร์มละ ๗,๘๖๓.๘๕ บาท ซึ่งจะเป็นอัตราที่สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการเกษตรในภาคอื่น ๆ

นิยามศัพท์ที่ใช้

๑ สิ้นเชื่อเพื่อการเกษตร หมายถึง การให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการ การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ได้รับสิ้นเชื่อ คือ เกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนและนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกร และ สหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรครอบคลุมถึงการให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่อุตสาหกรรมเกษตร (Agro - Industry) และธุรกิจเกษตร (Agri - business)

เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบการหรือประกอบกิจการ การกลั่นกรอง การประมง และการเลี้ยงสัตว์

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรซึ่งรวมกันเป็นกลุ่มโดยมีกฎหมายรับรองให้เป็นนิติบุคคล และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการธุรกิจ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

สหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกร หมายถึง สหกรณ์ที่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กับการให้ความหมายรวมถึง งานคังกล่าวที่ใดร่วมกันเป็นชุมนุมสหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

การกลั่นกรอง หมายถึง การเพาะปลูกโดยให้ระบบทั้งการทำนาเกลือ ตลอดจนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การหาเครื่องมือ เครื่องจักรกลเกษตร การจัดสร้างยุ้งฉางเพื่อเก็บรักษาพืชผล การจัดสร้างชลประทานระบบไรนา การขุดบ่อน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูก และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่จะต้องใช้ในการประกอบการเกษตร

การประมง หมายถึง การเลี้ยงสัตว์และการจับสัตว์น้ำ ตลอดจนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเช่นการจัดหาเครื่องมือ เรือประมง และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่ต้องใช้ในการประกอบกิจการประมง

การเลี้ยงสัตว์ หมายถึง การเลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์ปีก ตลอดจนการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดสร้างโรงเรียนหรือการจัดหาอุปกรณ์

อมรศรี รอคย์รุ่ง, การเงินเกษตร, คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง, กรุงเทพฯ ๒๕๒๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์^๒ หมายถึง สถาบันการเงินเป็นธนาคารของรัฐบาล สังกัด กระทรวงการคลัง จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้เงินแก่เกษตรกร สำหรับการประกอบอาชีพทางการเกษตร และให้เงินกู้สำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร

ธนาคารพาณิชย์^๓ ตาม พ.ร.บ. ธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้บัญญัติไว้ว่า "ธนาคารพาณิชย์ คือ ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์"

ความเสี่ยง หมายถึง ผลได้ (Out come) ที่เกิดขึ้นได้หลายทางด้วยกันโดยที่สามารถวัดคะแนนโอกาสที่เกิดขึ้น (Probability) ของผลได้ในแต่ละทางได้

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องนี้จะทำการศึกษาเฉพาะสินเชื่อเพื่อการเกษตรเท่านั้น คือ

๑. สินเชื่อเพื่อการเกษตร ความหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย หมายถึง การให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการการกสิกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ที่จะได้สินเชื่อ คือ เกษตรกรทั้งที่เป็น เอกชน และนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมดเป็นเกษตรกรการกสิกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ เท่านั้น
๒. ความเสี่ยง ในที่นี้หมายถึง โอกาสที่เจ้าของเงินทุนจะได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้
๓. ข้อมูลที่เป็นตัวเลข ระบบตัวเลข ทั้งในอดีตและปัจจุบันนำมาใช้ทางการวิเคราะห์และอ้างอิงถึงเลขที่ได้จากการคำนวณด้วย

^๒ ศจ. ดร. เมธี คุดยจินดา, การเงินและการธนาคาร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^๓ ศจ. ดร. เมธี คุดยจินดา, การบริหารธนาคารพาณิชย์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^๔ Knight, F.H. Risk Uncertainty and Profit, University of Chicago Press, Chicago, ๑๙๒๒.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๘. ประเภทของผลผลิต และราคาของผลผลิตที่นำมาวิเคราะห์ คือ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพค มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ฝ้าย ปอแก้ว

วิธีการศึกษา

๑. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Discriptive method) ประกอบการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative method) โดยใช้ข้อมูลประเภททุติยภูมิ (Secondary data) จากแหล่งดังต่อไปนี้

- ๑.๑ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตร ทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน
- ๑.๒ ใช้ข้อมูลจากสถาบันการเงิน ส่วนราชการต่าง ๆ และเอกชนหรือนิติบุคคล เช่น สถิติการเกษตร วารสารต่าง ๆ บทความต่าง ๆ
- ๑.๓ ใช้ข้อมูลจากการตรวจเอกสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เช่น หนังสือวิทยานิพนธ์ และรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการอำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรในการให้สินเชื่อ ในพื้นที่เป็นการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการอำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตร ในความหมายในทางการเงินของ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน และไม่เป็นสถาบันหรือของเจ้าของเงินทุน ถึงโอกาสที่จะได้รับเงินทุนที่เกษตรกรกู้ไปแล้วนำมาชำระคืน ตามเงื่อนไขที่ได้จากการตกลงกันไว้

๓. การศึกษาแบ่งออกมาเป็น ๓ ชั้นคือ

ชั้นที่ ๑ เป็นการกล่าวถึงแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรของสถาบันการเงิน (ธนาคารต่าง ๆ) หรือ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินและบริหารงานของรัฐบาล โครงสร้างและความสำคัญของสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย ความสำคัญและความหมายของความเสี่ยงในการจำหน่ายสินเชื่อการเกษตร

ชั้นที่ ๒ เป็นการวิเคราะห์ตามความเสี่ยงในการอำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตร ซึ่งเกิดจากความเสี่ยงทางต้นทุนปัจจัยการผลิตและภัยธรรมชาติ ความเสี่ยงทางค่านราคาของตลาดผลิตภัณฑ์

ชั้นที่ ๓ เป็นการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๔. การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ เป็นการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อการเกษตรในความหมายในทางการเงินโดยมี สมมุติฐานว่า "ผู้กู้เงินนั้นเมื่อได้รับเงินกู้ไปแล้ว มีหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินคืน เงินต้น พร้อมดอกเบี้ยให้แก่เจ้าของเงินทุน หากผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินคืนได้ และผลตอบแทนเงินกู้คือ ดอกเบี้ยได้แล้ว ถือว่า ผู้ให้กูรายนี้เป็นผู้ที่มีความเสี่ยงในการให้กู้เงิน"

๕. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและใช้วัดระดับความเสี่ยงได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งแสดงถึงค่าเบี่ยงเบนไปจากค่าเฉลี่ยของผลได้และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร (Coefficient of variance)

สินเชื่อเพื่อการเกษตรในประเทศไทย

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า "สินเชื่อ" หรือ "เงินทุน" เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากที่ดิน แรงงาน และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกษตรกรต้องใช้ในการทำเกษตร เมื่อสินเชื่อหรือเงินทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่งแล้ว การขาดแคลนเงินทุนจึงส่งผลทำให้ผลตอบแทนจากการทำการเกษตรตกต่ำลงไปด้วยทั้งนี้เนื่องจากทำให้เกษตรกรไม่มีโอกาสใช้ปุ๋ย ใช้เมล็ดพันธุ์พืชที่ดี และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการผลิตได้ การที่เกษตรกรมีเงินทุนไม่เพียงพอจะทำให้การใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ไม่อยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดได้

การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรนั้น จำเป็นต้องมีการใช้เทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการผลิตและโอกาสที่จะสามารถนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ซึ่งจะเชื่อมโยงอยู่กับสินเชื่อการเกษตรอย่างมากด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของสินเชื่อดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดนโยบายในการให้สินเชื่อต่าง ๆ ในการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรขึ้นมา เพื่อเป็นการพัฒนาทางการเกษตร และพัฒนาประเทศต่อไป

๑. นโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตรในประเทศไทย

๑. ประวัติความเป็นมา

สินเชื่อเพื่อการเกษตรในประเทศไทยนับว่ามีมานานแล้ว แต่ไม่มีการจัดระเบียบและหลักเกณฑ์ให้เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อที่ได้รับจาก นายทุนเงินกู้ออกค่าที่ดิน ตลอดจนเครื่องมือของเกษตรกร ดังนั้นเรื่องสินเชื่อเพื่อการเกษตรในสมัยก่อนจึงได้มาจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ สำหรับนโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตรนั้นได้เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อปลายรัชกาลที่ ๕ กล่าวคือ ได้ทรงมีพระราชดำริที่จะจัดตั้ง "ธนาคารเกษตร (Agricultural Bank)" ขึ้น และให้มีการกระจายไปสู่ส่วนภูมิภาคด้วย เพื่อให้เงินกู้แก่เกษตรกรที่ยากจน เกือบคร่อน แต่เมื่ออุปสรรคเนื่องจากหลักประกันเงินกู้ และการควบคุมมิให้ชาวนาที่กู้ยืมทิ้งที่นา เพื่อหลบหนีหนี้สิน การจัดตั้งธนาคารเกษตรจึงระงับไป แต่ความคิดที่จะช่วยเหลือชาวนายังคงมีอยู่ ต่อมาในรัชกาลที่ ๖ ได้ริเริ่มให้มีการแนะนำให้ชาวนารวมตัวกันตั้งเป็นสมาคม เพื่อจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเรียกกันว่า "สหกรณ์สมาคม (Co-operative Society)" นโยบายนี้สำเร็จลงเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยรัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดพิษณุโลก

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อ "สหกรณ์วัดจันทร์" เงินกู้ในสมัยนั้นอาศัยจาก แห้งคัสยามกัมมาจล จำกัด (ธนาคารไทย-พาณิชย์ในปัจจุบัน) แต่เนื่องจากสหกรณ์มีเงินทุนจำกัด จึงไม่สามารถอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ เพื่อให้เป็นสถาบันถาวรเงินสำหรับสหกรณ์โดยเฉพาะ แต่ธนาคารเพื่อสหกรณ์ก็ยังมีเงินทุนเพียงเล็กน้อย ไม่สามารถให้บริการค้ำเงินเชื่อเพื่อการเกษตรได้กว้างขวาง และทั่วถึงเพียงพอ อีกทั้งผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากกิจกรรมของธนาคารยังคงจำกัดอยู่เพียงในกลุ่มของสมาชิกสหกรณ์เท่านั้น ยังมีเกษตรกรซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของสหกรณ์ ที่ยังขาดแคลนเงินทุนและมีความต้องการสินเชื่อเพื่อการเกษตรอีกจำนวนมาก รัฐบาลจึงดำริที่จะขยายบริการในค้ำเงินเชื่อเพื่อการเกษตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงให้แผนงานการจัดตั้งสถาบันสินเชื่อการเกษตรของชาติไว้เป็นนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนแรก ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๒๕ แนวความคิดในการจัดตั้งสถาบันสินเชื่อการเกษตรของชาติได้เริ่มเป็นความจริง เมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๕ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๓ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕) โดยใช้ธนาคารที่จัดตั้งขึ้นใหม่รับโอนทรัพย์สินต่าง ๆ ของธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ที่ยังอยู่เดิมตั้งนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร (ชกส) จึงได้จัดตั้งขึ้น ตาม พ.ร.บ.นี้ และได้เริ่มปฏิบัติงานอย่างจริงจังตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นต้นมา ชกส.ได้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าห้องตลาดแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร อย่างกว้างขวางในแทบทุกท้องที่ของประเทศ และปัจจุบันแหล่งที่มาของเงินทุนของ ชกส. ก็ได้กระจายไปมากเช่นกัน กล่าวคือ นอกจากเงินทุนแล้วยังมีเงินฝากที่ระดมจากประชาชนส่วนใหญ่ในเขตชนบท และเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ตามนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ต้องการให้ธนาคารพาณิชย์มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกการเกษตรมากขึ้น แต่ปริมาณสินเชื่อที่เกษตรกรต้องการยังไม่เพียงพอ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยธนาคารพาณิชย์ได้เริ่มให้สินเชื่อแก่เกษตรกรเป็นครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๐๖ โดยธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นผู้ริเริ่มก่อน ต่อมาในปี ๒๕๑๐ ก็ได้มีธนาคารพาณิชย์อื่นได้ร่วมดำเนินการตาม ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย และ ธนาคารกรุงศรีอยุธยาโดยแต่ละธนาคารให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในรูปแบบที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามธนาคารพาณิชย์ได้เข้ามามีบทบาทในการให้สินเชื่อการเกษตรอย่างจริงจัง ทั้งในรูปการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรง และโดยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรโดยตรง ในอัตราร้อยละ ๕ ของยอดสินเชื่อเมื่อสิ้นปี ๒๕๑๗ และได้เปลี่ยนมากำหนดจากยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปีก่อนหน้าแทนในปี ๒๕๑๘ จนถึงปัจจุบัน การกำหนดจากสัดส่วนต่อ ยอดเงินฝากได้เพิ่มขึ้นมาร้อยละ ๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นร้อยละ ๕ ในปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑ ส่วน ในปี ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบัน กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ของปล่อยสินเชื่อการเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๓ ของยอดเงินฝาก โดยในจำนวนนี้ต้องเป็นสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรโดยตรง ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๑ ที่เหลือไม่เกินร้อยละ ๒ ให้เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจการเกษตรได้ ดังสรุปเป็นตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงยอดการให้สินเชื่อกำหนดจากยอดเงินให้สินเชื่อ ณ สิ้นปีที่ผ่านมา

ปี	เกษตรกรโดยตรง	ธุรกิจการเกษตร	รวม
๒๕๑๘	๕ %	-	๕ %
๒๕๑๘	๓ %	-	๓ %
๒๕๒๐	๕ %	-	๕ %
๒๕๒๑	๕ %	๒ %	๑๑ %
๒๕๒๒-๒๕๒๔	๑๑ %	๒ %	๑๓ %

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

๒. นโยบายสินเชื่อเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าไปมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการค้ำสินเชื่อการเกษตรของประเทศไทย ไปในแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานค้ำสินเชื่อการเกษตรของธนาคารแห่งประเทศไทย แยกออกเป็นค้ำใหญ่ ๆ ได้ ๒ ค้ำคือ

๒.๑ การดำเนินการขยายสินเชื่อการเกษตรโดยตรง

๒.๒ การดำเนินการขยายสินเชื่อการเกษตรโดยอ้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒.๑ การกำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อการเกษตร ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เริ่มทำตามกำหนดเป้าหมายให้ธนาคารพาณิชย์ อำนวยสินเชื่อการเกษตรตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ โดยมีมติให้ธนาคารพาณิชย์กระทำใน ๒ ลักษณะคือ ธนาคารพาณิชย์จะให้แก่เกษตรกรโดยตรง หรือ จำนำฝากกับ ชกส. เพื่อให้ ชกส. มีเงินทุนเพิ่มสำหรับการขยายสินเชื่อแก่เกษตรกรต่อไปก็ได้ ผลจากการกำหนดเป้าหมายดังกล่าวนี้ปรากฏว่า ธนาคารพาณิชย์ให้ความร่วมมือด้วยดี และทำให้ปริมาณสินเชื่อการเกษตรที่ธนาคารพาณิชย์ให้ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

๒.๑.๒ การกำหนดเงื่อนไขให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติเมื่อเปิดสาขาใหม่ในอำเภอรอบนอก เช่น จะต้องให้สินเชื่อแก่บุคคลในท้องถิ่นในอำเภอรอบนอก ของจังหวัดที่สาขาของธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ ตั้งอยู่และอำเภอรอบนอกของจังหวัดใกล้เคียง เป็นจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของยอดเงินฝาก และถ้าหากสาขาธนาคารพาณิชย์ที่ตั้งขึ้นไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขนี้ได้ นำเงินส่วนที่ให้สินเชื่อไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์ดังกล่าวไปฝาก ไว้ ณ ธนาคารแห่งประเทศไทย จากมาตรการนี้จะเป็นผลให้มีการนำเอาเงินที่เก็บได้ในท้องถิ่นกลับไปพัฒนาท้องถิ่นและช่วยให้เกษตรกรมีเงินใช้จ่ายลงทุนทำการผลิตต่อไป

๒.๑.๓ การขยายสินเชื่อเพื่อการเกษตรของ ชกส. ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือและช่วยสนับสนุน ชกส. เพื่อขยายสินเชื่อเพื่อการเกษตร ๓ ด้านด้วยกันคือ

ก. ช่วยเหลือทางการเงินโดยตรง ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ ชกส. ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ด้วยการรับช่วง ซ้ำลดตั๋วสัญญาใช้เงินของเกษตรกร ลูกค้า ชกส. ภายในวงเงิน ๕๐ ล้านบาท โดยที่ เว้นช่วงซ้ำลดตั๋วสัญญาใช้เงินของเกษตรกรจาก ชกส. ให้กำหนดวิธีการให้เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่ ชกส. แล้ว ชกส. นำตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นมาขายช่วงลด กับธนาคารแห่งประเทศไทยอีกทอดหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เพิ่มวงเงินขึ้นมาก สูงถึง ๔,๕๐๐ ล้านบาท และในปีต่อ ๆ ไปก็คงจะเพิ่มวงเงินให้ ชกส. อีก ความจำเป็น สำหรับอัตราดอกเบี้ยนั้นแต่เดิม ธนาคารแห่งประเทศไทย คือคิดจาก ชกส. ในอัตราร้อยละ ๕/ปี โคลดลงเหลือร้อยละ ๓.๕ ต่อปี เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๒ และเมื่อเมษายน-๒๕๒๓ อัตรานี้ลดลงเหลือร้อยละ ๑ ปี เป็นการช่วยเหลือ ชกส. เป็นกรณีพิเศษ

ข. ชักนำให้ธนาคารพาณิชย์นำเงินไปฝากไว้กับ ชกส. ธนาคารแห่งประเทศไทยยินยอมให้ธนาคารพาณิชย์ซึ่งไม่สามารถให้สินเชื่อแก่เกษตรกรทั้งหมด

ค. สนับสนุนในการแสวงหาแหล่งเงินทุนระยะยาวแค่มือตราคอกเบี้ยต่ำ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สนับสนุน ชกส. ในการแสวงหาแหล่งเงินทุนระยะยาว แค่มือตราคอกเบี้ยต่ำจากภายนอกประเทศเพิ่มขึ้น เช่น เงินกู้จากกองทุนร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล - (O.C.E.F.) ของญี่ปุ่น เงินกู้ตามโครงการบัญชี ๔๕๐ (PL, ๔๕๐) ของ U.S.A. เงินกู้จากธนาคารพัฒนาเอเชีย เงินกู้จากธนาคารโลก

๒.๒ การดำเนินการขยายสินเชื่อการเกษตรโดยอ้อม การดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทยที่มีผลโดยทางอ้อมต่อการขยายสินเชื่อการเกษตรของสถาบันการเงิน มี ๓ ด้านด้วยกันคือ

๒.๒.๑ การรับช่วงซื้อลคคั่วสัญญาใช้เงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เริ่มให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๑ โดยได้ทำการรับช่วงซื้อลคคั่วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการกลีกรวม การเลี้ยงสัตว์ การทำป่าไม้ การทำเหมืองแร่ การทำนาเกลือ ซึ่งเป็นลคคั่วสัญญาใช้เงินที่เกษตรกรเป็นผู้ออก อันเนื่องมาจากการผลิตทางการเกษตรผ่าน ชกส. ภายในวงเงิน ๕๐ ล้านบาท และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร โดยการรับช่วงซื้อลคคั่วสัญญาใช้เงินได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบัน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร ผ่าน ชกส. และธนาคารพาณิชย์ ๔ ด้านด้วยกันคือ

ก. การรับช่วงซื้อลคคั่วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตรวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงิน (ธนาคารพาณิชย์, ชกส.) ในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อไปใช้ในการผลิตทางการเกษตร กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรได้รับเงินกู้จากสถาบันการเงินโดยเกษตรกรออกลคคั่วสัญญาใช้เงินให้แก่สถาบันการเงินแล้ว สถาบันการเงินนำลคคั่วสัญญาใช้เงินมาขายช่วงลคคั่วกับธนาคารแห่งประเทศไทยอีกทอดหนึ่งซึ่งจากการปฏิบัติเช่นนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย คิดอัตราส่วนลดจากสถาบันการเงินร้อยละ ๕/ปี กำหนดวงชำระคืนไม่เกิน ๑๒ เดือน และกำหนดให้สถาบันการเงิน คิดส่วนลดจากเกษตรกรได้ไม่เกินร้อยละ ๑๐/ปี

ข. การรับช่วงซื้อลคคั่วสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการให้สินเชื่อโดยมีผลผลิตเกษตรกรเป็นประกันเพื่อให้สหกรณ์การเกษตร และ กลุ่มเกษตรกรมีเงินทุนให้จ่ายต่อไป โดยธนาคารแห่งประเทศไทยคิดอัตราส่วนลด จากสถาบันการเงินร้อยละ ๕/ปี กำหนดวงชำระคืนไม่เกิน ๑๘๐ วัน และให้สถาบันการเงินคิดส่วนลดจากสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรได้ไม่เกินร้อยละ ๘/ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค. การรับช่วงซื้อหลักทรัพย์ที่ใช้เงินที่เกิดจากการจัดซื้อหลักทรัพย์
เพื่อให้สหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรได้มีเงินทุนสำหรับการจัดซื้อหลักทรัพย์เพื่อขายแก่
สมาชิก โดยธนาคารแห่งประเทศไทย คิคืออัตราส่วนลดจากสถาบันการเงินร้อยละ ๕/ปี กำหนด
ชำระคืนไม่เกิน ๑๒ เดือน และให้สถาบันการเงินคิคืออัตราส่วนลดจากสหกรณ์การเกษตร และกลุ่ม
เกษตรกรไม่เกินร้อยละ ๘

ง. การรับช่วงซื้อหลักทรัพย์ที่ใช้เงินที่เกิดจากการเลี้ยงสัตว์โดยธนาคาร
แห่งประเทศไทยคิคืออัตราส่วนจากธนาคารพาณิชย์ร้อยละ ๕ ต่อปี กำหนดชำระคืนตามความจำเป็น
แต่ไม่เกิน ๖๐ เดือน และกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์คิคือส่วนลดจากเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ได้ไม่เกินร้อย
ละ ๘/ปี

๓. นโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์

ในอดีตธนาคารพาณิชย์ไม่สนใจให้อ่านวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรมาก
นัก เพราะสินเชื่อทางการเกษตรเป็นสินเชื่อที่มีความเสี่ยงและต้นทุนสูงต่อมารัฐบาลและธนาคาร
พาณิชย์ได้เล็งเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การจะพัฒนาประเทศได้นั้น ต้องพัฒนา
ประเทศควบคู่ไปกับการพัฒนาอื่น ๆ ในการพัฒนาทางการเกษตรนั้นต้องอาศัยเงินทุน
เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ รัฐบาลและธนาคารพาณิชย์จึงหันมาให้ความสนใจให้อ่านวยสินเชื่อ
เพื่อการเกษตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นจำนวน ๖.๘ ล้านบาทต่อธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ จึงได้
หันมาให้ความสนใจในการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ธนาคารพาณิชย์
๕ แห่งคือ ธนาคารกรุงเทพจำกัด ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา
และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ โดยประสานกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ในการ
จำหน่ายสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดย รพช. เป็นผู้จัดทำถนน หาแหล่งน้ำและให้อ่านวยความสะ-
ดวกต่าง ๆ ตลอดจนการคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมโครงการ ส่วนธนาคารพาณิชย์ ๕ แห่งได้ให้
การสนับสนุนทางการเงิน

จากนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการให้อ่านวยสิน-
เชื่อเพื่อการเกษตรให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อในอัตราร้อยละ ๕ ของเงินฝากในปี พ.ศ.-
๒๕๑๘ และเพิ่มเป็นร้อยละ ๘ และร้อยละ ๘ ในปี ๒๕๑๙ และ ๒๕๒๐ ตามลำดับต่อมาในปี
๒๕๒๑ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ขยายขอบเขตการให้อ่านวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นอีก
คือให้รวมสินเชื่อที่ให้แก่ธุรกิจเกษตรค้าย แต่สินเชื่อเพื่อการเกษตรต้องไม่เกินร้อยละ ๒ ของ

ยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมา และยอดสินเชื่อเพื่อการเกษตรจะต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๑ ของยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมา หลังจากนั้นคือตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบัน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เพิ่มเป้าหมายในการอำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรเป็นร้อยละ ๑๓ ของยอดเงินในปีที่ผ่านมา

จากการกำหนดเงื่อนไขและเป้าหมายดังกล่าวส่งผลให้เกิดการขยายตัวของสินเชื่อเพื่อการเกษตรอย่างรวดเร็ว และธนาคารพาณิชย์ทุกสาขาจะต้องมีการกำหนดนโยบายในการอำนวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรขึ้นมาซึ่งพอจะจำแนกได้ดังต่อไปนี้

๑. ธนาคารกรุงไทยจำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายที่ประเทศไทยกำหนด
๒. ธนาคารกรุงเทพจำกัด ให้การสนับสนุนภาคเกษตรแบบครบวงจร เช่น โครงการเกษตรระดับหมู่บ้าน เกษตรกรรมหนองหว้า จ. ฉะเชิงเทรา โดยให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรทั้งด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การขาย และการตลาด
๓. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ธนาคารได้ปรับปรุงสินเชื่อเพื่อการเกษตรเป็น ๓ แบบคือ
  - ๑) โครงการอนุรักษ์การเกษตรที่มีปัญหาควรแก้ไข
  - ๒) โครงการพัฒนาเพื่ออุปถัมภ์การเกษตรที่ทันสมัยเข้าทดแทน
  - ๓) โครงการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงเพื่อทดแทน เช่น โดยการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม นอกจากนี้ธนาคารยังให้การสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตรแผนใหม่
๔. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ได้มีนโยบายที่จะพยายามสนับสนุน การปล่อยสินเชื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ภาคเกษตรกรรม ทั้งธนาคารไทยพาณิชย์ สนใจคือ กลุ่มเกษตรกรรมรุ่นใหม่ อาทิ พวก ปศุสัตว์ และกลุ่มเกษตรกรรมเพื่อการส่งออก
๕. ธนาคารศรีนคร จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนด
๖. ธนาคารกรุงเทพ พณิชยการ จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด
๗. ธนาคารทหารไทย จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๘. ธนาคารนครชน จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดและเน้นการให้สินเชื่อ แก่ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ และสินค้าเพื่อส่งออกทางการเกษตร
๙. ธนาคารศรีอยุธยา จำกัด จะเน้นการให้สินเชื่อตามเป้าหมายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด
๑๐. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด เน้นการขยายสินเชื่อเพื่อการเกษตรไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ โดยผ่านสาขาของธนาคาร
๑๑. ธนาคารแหลมทอง จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดและมีนโยบายเพิ่มปริมาณให้สูงขึ้นตามจำนวนสาขาทางจังหวัดที่เพิ่มขึ้น
๑๒. ธนาคารสหธนาคาร เน้นให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ภาคเกษตรกรรม ตามนโยบายของรัฐ
๑๓. ธนาคารไทยทุน จำกัด ธนาคารให้การสนับสนุนโดยการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีข้อยกการให้สินเชื่อสูงกว่าเป้าหมายสินเชื่อเพื่อการเกษตรมาตลอดและสูงกว่าเป้าหมายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด โดยให้สินเชื่อการเกษตรในรูปของ เงินลงทุนและเป็นทุนหมุนเวียน
๑๔. ธนาคารสยาม จำกัด ให้ปฏิบัติตามเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด
๑๕. ธนาคารเอเชีย จำกัด ให้การสนับสนุนตามนโยบายของรัฐบาล และที่ชลเกษตรที่มีความเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเกษตร
๘. นโยบายสินเชื่อเกษตรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) เป็นสถาบันการเงินของรัฐที่ให้สินเชื่อเกษตร ชกส. ได้ให้บริการสินเชื่อ ดังนี้

๘.๑ ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายบุคคล ซึ่งกรณีนี้ ชกส. ได้ให้เกษตรกรกู้เงินในระยะสั้น และระยะปานกลางสำหรับการเกษตร การให้เกษตรกรกู้ในระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม การให้เกษตรกรกู้ยืมในระหว่างรอการขายผลิต และการให้เกษตรกรกู้ยืมเงินในระยะยาวเพื่อการเกษตร

๘.๒ ให้สินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตร การให้สินเชื่อแก่สหกรณ์การเกษตร มี ๒ ลักษณะคือ

๘.๒.๑ การให้สหกรณ์การเกษตรกู้ไปเพื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ก. ใ้เป็นเงินทุนสำหรับให้สมาชิก
- ข. ใ้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานในการดำเนินการจัดหา
วัสดุการเกษตรและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ มาจำหน่ายให้แก่สมาชิกและเกษตรกร
- ค. ใ้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินการขายผลผลิตทางการเกษตร
- ๕.๒.๒ การให้สินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตรแก่สหกรณ์การเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

- ก. ส่งเสริมโครงการพัฒนาการเกษตร ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล
- ข. จัดให้มีสินทรัพย์ประจำสำหรับบริการการแปรรูป หรือ การขายผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการเก็บรักษา การจัดชั้นคุณภาพ และ การบรรจุหีบห่อ
- ค. จัดให้มีสินทรัพย์ ประจำสำหรับบริการเพื่อการซื้อวัสดุการเกษตรของเกษตรกร
- ง. เพื่อซื้อที่ดินหรือการให้สิทธิเช่าที่ดินระยะยาว การปรับปรุงที่ดินเพื่อการก่อสร้าง

๕. นโยบายสินเชื่อการเกษตรของสถาบันเกษตรกร

สถาบันเกษตรกรที่ใ้สินเชื่อที่สำคัญได้แก่ สหกรณ์การเกษตรและชุมนุมสหกรณ์การเกษตร และ กลุ่มเกษตรกร

๕.๑ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรให้บริการสินเชื่อแก่สมาชิกพร้อมทั้งมีการแนะนำให้การประกอบกิจการทางด้านการเกษตรของสมาชิกที่ใ้รับผลดี และมีการควบคุมการใช้เงินกู้ การควบคุมทำได้โดยตรวจสอบแผนงานการเพาะปลูกและการใช้เงินกู้ตามแผนงานของสมาชิก สหกรณ์จะดำเนินการสินเชื่อเกษตรกรให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการเกษตร ธุรกิจการขายและธุรกิจการซื้อ สหกรณ์อาจจะใ้สินเชื่อแก่สมาชิกในลักษณะ ที่เป็นเงินสดหรือสิ่งของ หรือทั้งเงินสดและสิ่งของ ทั้งนี้สุดแต่ความจำเป็นและความต้องการของสมาชิกแต่ละคน การใ้เงินกู้แก่สมาชิกแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

- ๑) เงินกู้ระยะสั้น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสมาชิกในการเกษตรสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒) เงินกู้ระยะปานกลาง ได้แก่ เงินกู้ที่สมาชิกนำไปลงทุนในสินทรัพย์ทางการเกษตร ซึ่งโดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ

๕.๒ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร นอกจากสหกรณ์การเกษตรแล้ว ยังมีชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ที่ให้สินเชื่อการเกษตรอีกแหล่งหนึ่ง ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรมีนโยบายให้บริการสินเชื่อแก่สหกรณ์สมาชิกในรัฐวิสาหกิจ นั่นคือ ชุมชุม ๑ จะเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิต คือ เครื่องจักรกล ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชมาจำหน่าย ให้แก่ สมาชิกทั้งในรูปราคาเงินสด และ ราคาเงินเชื่อ

๕.๓ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรมีนโยบายในการดำเนินธุรกิจเครดิตเพื่อให้สินเชื่อแก่สมาชิก อย่างไรก็ตามในการบริหารงานของกลุ่มเกษตรกรนั้นพบว่า มีขีดความสามารถต่ำมาก กลุ่มเกษตรกรมักประสบกับปัญหาการชำระหนี้คืนของสมาชิก ทั้งนี้เพราะว่าสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรมีฐานะค่อนกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มลูกค้าของ ธกส. และ ธนาคารพาณิชย์

ภาวะหนี้สินและการค้าขายของเกษตรกรในภาคกลางโดยศาสตราจารย์ อุทิศ นาคสวัสดิ์ พบว่า เกษตรกรใช้สินเชื่อในระบบนอกระบบ คือมีเกษตรกรร้อยละ ๙๑.๙๙ ใช้สินเชื่อในระบบ และต่อมาจากการสำรวจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปีเพาะปลูก ๒๕๒๕/๒๖ พบว่าเกษตรกรใช้สินเชื่อในระบบเพียงร้อยละ ๓๒.๐๖ ของสินเชื่อทั้งหมด ทั้งนี้เป็นเพราะสินเชื่อในระบบได้มีบทบาทสูงขึ้นเนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ขอความร่วมมือไปยังธนาคารพาณิชย์ให้เข้ามา มีบทบาทส่วนรวมเพื่ออำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตร ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๓ ของยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้สินเชื่อจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันลดน้อยลง

ตารางที่ ๒.๒ รายงานการศึกษาถึงแหล่งสินเชื่อนอกสถาบันการเงินตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ปี	ผู้ทำการศึกษา	รายงานการศึกษา	ร้อยละของเกษตรกรที่อาศัยสินเชื่อในระบบ	ร้อยละของสินเชื่อที่เกษตรกรกู้นอกระบบ
๒๕๐๐/๐๑	อุทิศ นาคสวัสดิ์	ภาวะหนี้สินและการค้าขายของชาวนาภาคกลาง	๙๐.๐๐	๙๔.๐๐
๒๕๐๕/๐๖	พันชุม กิษยมณฑล	สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย	๙๔.๕๐	-
๒๕๑๐/๑๑	อุทิศ นาคสวัสดิ์	ภาวะหนี้สินและการค้าขายของชาวนาภาคกลาง	๙๑.๙๙	๙๔.๕๐
๒๕๑๔/๑๕	กระทรวงเกษตรฯ	การสำรวจหนี้สินเกษตรกรทั่วประเทศ	๙๒.๑๖	๖๓.๔๕

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปเผยแพร่ภายนอกการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศแล้ว ให้นำเอกสารฉบับนี้ไปใช้

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ) รายงานการศึกษาถึงแหล่งสินเชื่อสถาบันการเงินตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ปี	ผู้ทำการศึกษา	รายงานการศึกษา	ร้อยละของเกษตรกรที่อาศัยสินเชื่อในระบบ	ร้อยละของสินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมนอกระบบ
๒๕๑๔/๑๕	พันชุม กษยมณฑล	สินเชื่อการเกษตรในภาคเหนือของประเทศไทย	๕๕.๑๐	๓๘.๓๐
๒๕๑๕/๑๖	พันชุม กษยมณฑล	สินเชื่อการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย	๒๘.๔๔	๑๗.๔๔
๒๕๑๗/๑๘	ประเจ็ก สิ้นทรัพย์	การศึกษาถึงการสะสมทุนของเอกชนในภาคเกษตร	๕๘.๐๘	-
๒๕๒๓/๒๔	กระทรวงเกษตรฯ	ภาวะหนี้สินของเกษตรกรทั่วประเทศ	-	-
๒๕๒๕/๒๖	กระทรวงเกษตรฯ	ภาวะหนี้สินของเกษตรกรทั่วประเทศ	-	-

ที่มา : สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถ้าพิจารณาจำนวนเกษตรกรที่อาศัยเงินทุนจากนอกระบบเป็นราย ๆ ไป จากผลการสำรวจหนี้สินของเกษตรกรทั่วประเทศของกระทรวงเกษตรเมื่อปี ๒๕๑๔/๑๕, ๒๕๒๓/๒๔ และ ๒๕๒๕/๒๖ พบว่าการใช้สินเชื่อของเกษตรกรในทุก ๆ ภาคมีแนวโน้มการใช้สินเชื่อนอกระบบลดลง โดยลำดับ และถ้าเปรียบเทียบระหว่างแหล่งเงินทุนนอกระบบแล้ว แหล่งเงินทุนนอกระบบที่สำคัญได้แก่ คหบดี รองลงมาได้แก่ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน (ตารางที่ ๒.๓) เกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดเล็กมักจะต้องอาศัยสินเชื่อนอกระบบมากกว่าฟาร์มขนาดใหญ่ จากการสำรวจสถานะหนี้สินของเกษตรกรของกระทรวงเกษตร มีการเพาะปลูก ๒๕๑๔/๑๕ ปรากฏว่ามีถึงร้อยละ ๖๓.๖๕ โดยเฉลี่ยของสินเชื่อของเกษตรกรได้รับทั้งสิ้นโดยเกษตรกรในภาคกลางเป็นผู้ใช้สินเชื่อจากแหล่งนี้มากที่สุดคือร้อยละ ๙๙.๙๖ รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ซึ่งใช้ร้อยละ ๖๓.๐๑ , ๖๑.๔๕ ๕๙.๔๒ และ ๕๒.๓๙ ตามลำดับ (รายละเอียดในตารางที่ ๒.๓)

ตารางที่ ๒.๓ ร้อยละของเงินกู้แยกตามแหล่งเงินกู้นอกสถาบันการเงิน ปีเพาะปลูก ๒๕๑๔/๑๕

แหล่งเงินกู้	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ตะวันออก	ใต้
นอกสถาบันการเงิน	๕๒.๓๙	๕๙.๔๒	๙๙.๙๖	๖๓.๐๑	๖๑.๔๕
(๑) ญาติพี่น้อง	๑๕.๓๖	๑๓.๙๐	๒๓.๒๖	๑๙.๕๕	๖.๙๔
(๒) เพื่อนบ้าน	๑๓.๖๓	๑๑.๖๕	๒๕.๐๙	๒๕.๙๖	๑๙.๕๓
(๓) เจ้าของที่ดิน	๓.๓๕	๑.๕๔	-	๑.๒๑	๑๐.๕๑
(๔) พอค้า	๒๖.๕๐	๒๔.๙๓	๒๓.๘๐	๑๘.๑๖	๑๐.๕๙
(๕) อื่น ๆ	๐.๓๑	๑.๕๐	๕.๖๓	๐.๑๕	๑๕.๑๘

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๒.๔ ร้อยละของจำนวนหนี้สินที่เกษตรกรกู้จากนอกระบบ จำแนกตามรายภาค ปี ๒๕๑๔/๑๕, ๒๕๒๓/๒๔ และ ๒๕๒๕/๒๖

ภาค	ปี ๒๕๑๔/๑๕	ปี ๒๕๒๓/๒๔	ปี ๒๕๒๕/๒๖
เหนือ	๕๒.๓๓	๔๕.๑๓	๒๕.๒๖
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๓.๔๒	๓๙.๓๘	๓๕.๔๐
กลาง	๓๓.๓๖	๔๔.๕๖*	๓๕.๘๕*
ตะวันออกเฉียงใต้	๖๓.๐๑	-	-
	๖๑.๔๕	๑๓.๔๓	๒๘.๓๔
เฉลี่ย	๖๓.๖๕	๕๒.๑๐	๓๖.๐๖

หมายเหตุ รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๒.๕ ร้อยละของจำนวนหนี้สินที่เกษตรกรกู้จากนอกระบบ จำแนกตามแหล่งเงินกู้ ปี ๒๕๒๓/๒๔ และ ๒๕๒๕/๒๖

แหล่งเงินกู้	ปี ๒๕๒๓/๒๔	ปี ๒๕๒๕/๒๖
นอกสถาบันการเงิน	๔๒.๑๐	๓๒.๐๖
(๑) ญาติพี่น้อง	๑๐.๘๑	๙.๓๒
(๒) เพื่อนบ้าน	๙.๐๓	๘.๕๘
(๓) พ่อครัว คหบดี	๑๓.๘๓	๑๑.๕๓
(๔) เจ้าของที่ดิน	-	๐.๑๖
(๕) เจ้าของโรงสี, โรงงาน	๓.๑๘	๒.๐๓
(๖) อื่น ๆ	๑.๐๕	-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ภายในเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ ๒.๔ ผลการสำรวจหนี้สินของเกษตรกรทั่วประเทศมีการเพาะปลูก ๒๕๒๔/๒๔ พบว่ามีร้อยละ ๔๒.๑๐ ของสินเชื่อที่เกษตรกรได้รับทั้งสิ้น และเกษตรกรในภาคเหนือเป็นผู้ใช้สินเชื่อมากที่สุด รองลงมาได้แก่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ซึ่งใช้ร้อยละ ๔๔.๕๖, ๓๘.๓๘ และ ๑๙.๔๓ ตามลำดับ ผู้ที่ให้สินเชื่อมากที่สุดได้แก่ พอลค้า ซึ่งให้ถึงร้อยละ ๑๙.๙๓ รองลงมาได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และเจ้าของโรงสีโรงงานต่าง ๆ ตามลำดับ ซึ่งให้ร้อยละ ๑๐.๙๑, ๙.๐๓, และ ๓.๑๘ ตามลำดับ

ส่วนผลการสำรวจภาวะหนี้สินในปีการเพาะปลูก ๒๕๒๕/๒๕ พบว่ามีร้อยละ ๓๒.๐๖ ของสินเชื่อที่เกษตรกรได้รับ เพราะเกษตรกรในภาคกลางเป็นผู้ใช้สินเชื่อมากที่สุด รองลงมาได้แก่เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ซึ่งใช้ร้อยละ ๓๔.๕๐, ๒๘.๒๔, ๒๕.๒๖ ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ให้สินเชื่อมากที่สุดได้แก่ พอลค้า ซึ่งให้ร้อยละ ๑๑.๕๙ รองลงมาได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เจ้าของโรงสีโรงงานต่าง ๆ และเจ้าของที่ดิน ซึ่งให้ร้อยละ ๙.๙๒, ๘.๕๕, ๒.๐๓ และ ๐.๑๕ ตามลำดับ (ตารางที่ ๒.๕)

๑.๑ อัตราดอกเบี้ยนอกสถาบัน อัตราดอกเบี้ยจ่ายให้แก่ผู้ยืมนอกสถาบันการเงินนี้จะมีอัตราแตกต่างกันบ้างตามแหล่งเงินทุน ระยะเวลาที่ยืม และความรุ่มรวยกันกันเป็นการส่วนตัวเป็นสำคัญจะไม่มีอัตราที่ตายตัว แต่โดยทั่วไปอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรจ่ายให้แก่ผู้ยืมในตลาดเงินนอกระบบซึ่งสูงสุด คือจ่ายให้แก่ พอลค้า คหบดี ส่วนญาติพี่น้องจะคิดอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าแหล่งอื่นในตลาดเงินนอกระบบ เช่น จากการสำรวจหนี้สินของเกษตรกรในปี ๒๕๑๘/๑๙ ดอกเบี้ยจากตลาดเงินนอกระบบเฉลี่ยทั้งประเทศประมาณร้อยละ ๓๔.๓ อัตราดอกเบี้ยจากพอลค้าประมาณร้อยละ ๔๕.๔๔ และจากญาติพี่น้องประมาณร้อยละ ๒๕.๔๐ ซึ่งต่ำที่สุดในตลาดเงินนอกระบบ (ตารางที่ ๒.๖)

เมื่อพิจารณาอัตราดอกเบี้ยเป็นรายภาคจากการสำรวจภาวะหนี้สิน ปี ๒๕๑๔/๑๓ และ ๒๕๒๕/๒๕ จะเป็นได้ว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อัตราดอกเบี้ยสูงมากโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๓๒.๓๖ และ ๓๕.๐๖ ในปี ๒๕๑๔/๑๕ และ ๒๕๒๕/๒๕ ตามลำดับ อัตราดอกเบี้ยนอกระบบในภาคกลางในปี ๒๕๑๔/๑๕ และอัตราดอกเบี้ยต่ำสุดคือ ร้อยละ ๑๔.๔๘ และ ๑๑.๔๘ ตามลำดับ (ตารางที่ ๒.๖)

ตารางที่ ๒.๖ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้นอกระบบเฉลี่ยต่อปีแยกตามแหล่งเงินทุน ปีพ.ศ.๒๕๐๕/-
๐๖, ๒๕๑๔/๑๕ ๒๕๑๘/๑๙ และ ๒๕๒๕/๒๖

(หน่วย : ร้อยละ)

แหล่งเงินทุน	๒๕๐๕/๐๖	๒๕๑๔/๑๕	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๒๕/๒๖
ญาติพี่น้อง	๒๑.๐๖	๑๙.๙๓	๒๘.๘๐	๑๖.๘๘
เพื่อนบ้าน	๒๙.๒๐	๒๔.๐๘	๓๙.๐๐	๓๓.๓๕
เจ้าของที่ดิน	๔๒.๐๐	๒๐.๙๔	๓๒.๖๐	๑๕.๓๕
พอลาคหบดี	๔๒.๐๐	๓๓.๖๒	๔๙.๔๔	๓๘.๐๙
เจ้าของโรงสี, โรงงาน	-	-	-	๒๙.๔๔
อื่น ๆ	๒๘.๐๐	๔.๒๙	๒๑.๖๐	๒๓.๐๕
เฉลี่ย	๓๔.๘๐	๒๔.๙๘	๓๔.๒๘	๒๙.๙๖

ที่มา : ๒๕๐๖/๐๗ พันธุม ศิษยมณฑล

๒๕๑๔/๑๕, ๒๕๑๘/๑๙ และ ๒๕๒๕/๒๖ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๒.๗ อัตราดอกเบี้ยนอกระบบเฉลี่ยต่อปีแยกตามรายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๑๔/๑๕

(หน่วย : ร้อยละ)

ภาค	๒๕๑๔/๑๕	๒๕๒๕/๒๖
ภาคเหนือ	๓๐.๓๕	๒๙.๔๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๒.๓๖	๓๕.๐๖
ภาคกลาง	๑๙.๔๙	๓๐.๖๒ *
ภาคตะวันออก	๒๒.๙๓	-
ภาคใต้	๒๔.๐๙	๑๑.๔๘
รวมทั้งประเทศ	๒๔.๙๘	๒๙.๙๒

หมายเหตุ * รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑.๒ สาเหตุที่เกษตรกรต้องใช้สินเชื่อในระบบ ในปัจจุบันรัฐบาลและสถาบันการเงินต่างได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสินเชื่อเกษตรกรและพยายามให้ความสนับสนุนทางการเงินแก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ยังไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้อย่างเพียงพอ และยังมีเกษตรกรจำนวนมากที่ยังต้องอาศัยสินเชื่อการเกษตรนอกระบบ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

๑.๒.๑ เกษตรกรขาดความรู้และไม่สามารถใช้สินเชื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒.๒ ภูเขา สะดวก ไม่มีวิธีการที่ยั่งยืน เพราะเป็นการติดต่อกันระหว่างบุคคลทำให้สามารถตกลงกันได้ง่าย เพราะทั้งสองฝ่ายคือผู้และผู้ให้กู้มักอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน จึงทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้กู้เพียงพอที่จะตัดสินใจให้กู้โดยไม่ต้องมีขั้นตอนวิเคราะห์สินเชื่อดังเช่นสถาบันการเงิน

๑.๒.๓ การกระจายของแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันมีน้อย เพราะแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันส่วนใหญ่รวมตัวอยู่ในที่ชุมชน ในขณะที่เกษตรกรอยู่ในแหล่งชนบทหรือต่างจากชุมชน

๑.๒.๔ สถาบันการเงินไม่สามารถอำนวยความสะดวกของเกษตรกรได้ การให้สินเชื่อการเกษตรของสถาบันการเงินมักพิจารณาให้สินเชื่อในกรณีที่น่าไม่ใช้เพื่อการผลิตเท่านั้น แต่เกษตรกรไทยมิใช่จะขาดแคลนเงินทุนเพื่อการผลิตเท่านั้น แต่เกษตรกรยังมีความต้องการกู้เงินเพื่อการบริโภคด้วย จึงทำให้เกษตรกรต้องอาศัยสินเชื่อการเกษตรนอกระบบเพื่อใช้จ่ายในการบริโภคในครัวเรือน

๑.๒.๕ การขาดแคลนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้เกษตรกรไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันในการขอรับสินเชื่อจากสถาบันการเงิน จึงต้องอาศัยสินเชื่อระบบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น แม้จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงก็ตาม

๒. แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน (Organized Institution)

แหล่งสินเชื่อการเกษตรสำหรับภาคเกษตรนับวันมีแต่จะมีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ ถึงแม้ว่ารัฐบาลเองก็มีความตั้งใจที่จะให้เกษตรกรมีโอกาสใช้สินเชื่อการเกษตรในระบบมาเป็นเวลานานแล้ว แต่การพัฒนาสินเชื่อการเกษตรในระบบในระยะแรกเป็นไปอย่างเชื่องช้า สินเชื่อการเกษตรในระบบจึงเพิ่งมีการตื่นตัวและขยายตัวได้มากขึ้นในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา

แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินเป็นแหล่งสินเชื่อที่มีการวางหลักเกณฑ์เป็นระเบียบ ถูกต้องตามกฎหมาย ประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์กลุ่มเกษตรกร และสมาคมต่าง ๆ การประกอบการหรือการให้สินเชื่อต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล จากการสำรวจหนี้สินของเกษตรกรทั้งประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๑๕ พบว่าสินเชื่อที่เป็นสถาบันให้เกษตรกรก็มีเพียงร้อยละ ๒๖.๓๕ ของยอดสินเชื่อที่เกษตรกรได้รับทั้งสิ้น โดยเฉพาะเกษตรกรในภาคเหนือจะเป็นผู้ใช้สินเชื่อจากแหล่งนี้มากที่สุด คือ ร้อยละ ๔๗.๖๓ ส่วนที่รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคใต้, ภาคตะวันออก และภาคกลาง คือร้อยละ ๔๗.๖๓ ส่วนเรื่องรองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเพียงเหนือ, ภาคใต้, ภาคตะวันออก และภาคกลาง คือร้อยละ ๔๒.๕๘, ๓๘.๕๕, ๓๖.๘๗ และ ๒๒.๒๒ ตามลำดับ

ส่วนสถาบันที่อำนวยการสินเชื่อมากที่สุด ได้แก่ สหกรณ์ คือร้อยละ ๑๔.๑๑ รองลงมาได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ธนาคารพาณิชย์ และกลุ่มเกษตรกร คือ ร้อยละ ๑๑.๘๓, ๒.๘๓ และ ๑.๕๕ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า สถาบันการเงินที่ถือว่าเป็นหลักในการให้สินเชื่อการเกษตรที่สำคัญมีอยู่เพียง ๕ สถาบัน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันเกษตรกร ซึ่งจะสรุปหลักกว้าง ๆ ของการอำนวยสินเชื่อของสถาบันการเงินทั้ง ๓ ดังนี้

๒.๑ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ธนาคารแห่งนี้จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๘ วัตถุประสงค์เพื่ออำนวยสินเชื่อแก่เกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร ปัจจุบันมีสาขาประจำจังหวัดรวม ๖๔ สาขา และมีหน่วยอำเภอ รวม ๕๓๖ หน่วย และมีเขตการดำเนินการครอบคลุม ๖๔๐ อำเภอ

๒.๑.๑ แหล่งเงินทุน ชกส. เป็นสถาบันการเงินตั้งขึ้นเพื่อบูมุงให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ภาคเกษตรโดยเฉพาะ และมีเป้าหมายที่จะกระจายสินเชื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงกันทั้งนี้เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกรให้สูงขึ้น ซึ่งการที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจำเป็นต้องใช้เงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งแหล่งเงินทุนที่สำคัญของชกส. ประกอบด้วยแหล่งใหญ่ ๖ แหล่ง เพียง ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๕ มีแหล่งเงินทุนดังนี้

(๑) เงินกองทุน เงินกองทุนประกอบไปด้วย ทุนจดทะเบียนตามกฎหมายที่ได้รับชำระแล้ว, เงินสำรอง และกำไรสะสม ตามพระราชบัญญัติ ชกส. พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้กำหนดทุนเรือนหุ้นของธนาคารเองไว้ ๑๐๐๐ ล้านบาท เป็นเงิน ๑๐ ล้านหุ้น มีมูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และกำหนดให้ธนาคารขายให้แก่กระทรวงการคลัง , เกษตรกร, กลุ่มเกษตรกร สถาบันการเงิน หรือบุคคลอื่นตามที่ใดกำหนดไว้ในข้อบังคับของธนาคาร ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ตามพระราชบัญญัติของ ชกส. ได้ขยายทุนเรือนหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น ๔,๐๐๐ ล้านบาท และ ชกส. มีเงินกองทุน ๒๔๒๘ ล้านบาท เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๖ ซึ่งประกอบด้วยทุนเรือนหุ้นที่กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นและชำระแล้ว ๑,๐๐๐ ล้านบาท ทุนเรือนหุ้นที่สหกรณ์และเอกชนถือหุ้นและชำระแล้ว ๑๙ ล้านบาท กำไรสะสม ๘๖๕ ล้านบาท เงินสำรอง ๕๙ ล้านบาท และจากเงินบริจาค ๑ ล้านบาท

(๒) เงินฝากจากประชาชน หรือ เงินฝากโดยทั่วไป เป็นการส่งเสริมให้มีการออมในหมู่ประชาชนและเกษตรกร รวมทั้งเพื่อโยกย้ายเงินทุนไปใช้ในการผลิตทางการเกษตร ชกส. จึงได้ดำเนินการรับฝากเงินของประชาชนทั่วไปและเกษตรกร โดยเงินทุนที่มาจาก การรับฝากจากประชาชนมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๒๖ ชกส. มีจำนวนเงินรับฝากจากประชาชนทั้งสิ้น ๔,๘๘๕ ล้านบาท ซึ่งเงินฝากเหล่านี้ได้แก่ เงินฝากประจำ, เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากตามส่วนเงินกู และเงินฝากตามวงเงินกู

(๓) เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์และธนาคารอื่น ๆ ตามนโยบายของรัฐบาลที่จะมุ่งพัฒนาภาคการเกษตร และส่งเสริมให้มีการใช้หนี้ในภาคเกษตรให้มากขึ้น รัฐบาล จึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ได้เข้ามามีบทบาทในการให้สินเชื่อการ เกษตรแก่เกษตรกรและสถาบัน เกษตรเพิ่มขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อการ เกษตรของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบให้ขยายตัวตามเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์ที่เพิ่มขึ้น

(๔) เงินกู เนื่องจากความต้องการ เงินทุนของเกษตรกรขยายตัวสูงขึ้นทุกปี แม้ว่า ชกส. จะพยายามหาแหล่งเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับ ความต้องการของเกษตรกร ชกส. จึงพยายามหาเงินทุนจากแหล่งเงินกูทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถขยายการดำเนินการให้สินเชื่อการ เกษตรได้อย่างกว้างขวาง แหล่งเงินกูภายใน ประเทศ ได้แก่ กระทรวงการคลัง และกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร ส่วนแหล่งเงินกูจากต่าง ประเทศที่สำคัญได้แก่ เงินกูจากธนาคารโลก (IBRD) เงินกูจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการเกษตร (IFAD) และเงินกูจากกองทุนร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล (OECF) ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนที่มีบทบาทต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก

แม้ว่าแหล่งเงินทุนที่ได้จากการกูจะมีเงื่อนไขในการอำนวยการสินเชื่อที่เข้มงวด แต่เงินกู ก็ยังเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของ ชกส. และทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น จากเดิมในปี ๒๕๒๒ เงินกู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นเพียงร้อยละ ๘.๘๗ ของทุนดำเนินงาน กลายเป็นร้อยละ ๑๔.๘๕ ของทุนดำเนินงานในปี ๒๕๒๖ ซึ่งคิดเป็นจำนวนเงินถึง ๓,๓๒๒ ล้านบาท

(๕) ทรัพย์สินที่ใช้เงิน ชกส. ใ้รับอนุเคราะห์จากธนาคารแห่งประเทศไทยในการรับช่วงซื้อลด ทรัพย์สินเงินขึ้นเนื่องจากการผลิตทางการเกษตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นต้นมา การขายลดทรัพย์สินเงินนับว่าเป็นแหล่งเงินทุนสำรองของ ชกส. ดังจะเห็นได้จากตารางที่ ๒.๑๐ คือปีพ.ศ. ๒๕๒๓ ทุนที่ได้จากการขายลดทรัพย์สินเงินมีจำนวนถึงร้อยละ ๒๕.๕๔ ของเงินทุนทั้งสิ้น และเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญเป็นอันดับสองในปีนั้น แม้ในปัจจุบัน ชกส. ก็ยังต้องอาศัยเงินทุนจากการขายลดทรัพย์สินเงินเป็นจำนวนถึง ๓,๐๐๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๐ ของเงินทุนทั้งหมด

(๖) เจ้าหนี้อื่น ๆ นอกจาก ชกส. จะมีเจ้าหนี้ที่กล่าวมาแล้ว ชกส. ยังมีแหล่งเงินทุนอื่น ๆ อีกคือ

- ก. ดอกเบี้ยสำรองจ่าย
- ข. เจ้าหนี้เบ็ดเตล็ด
- ค. เจ้าหนี้ค้ำปยุ ออกก.
- ง. เจ้าหนี้เงินสมทบของทุนสงเคราะห์เกษตรกร
- จ. กองทุนหมุนเวียน
- ฉ. อื่น ๆ

ซึ่งรายการเจ้าหนี้เหล่านี้ในสิ้นปี ๒๕๒๖ มีจำนวนถึง ๕๐๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒.๑๗ ของเงินกองทุนทั้งหมด

๒.๑.๒ การให้บริการสินเชื่อการเกษตร การให้สินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ชกส. จำแนกลูกค้าหรือประเภทของลูกออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ คือ

(๑) เกษตรกรลูกค้ารายคน วิธีการให้กู้ยืม แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ซึ่งลักษณะแรกเป็นการให้กู้แก่เกษตรกรรายคนซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มลูกค้าของธนาคารมีจำนวนตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป ลูกค้าที่กู้ยืมโดยวิธีนี้ส่วนมากเป็นเกษตรกรขนาดเล็ก และขาดหลักทรัพย์ที่จะประกันเงินกู้ ดังนั้นจึงใช้บุคคลในกลุ่มค้ำประกัน ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นการให้กู้แก่เกษตรกรรายคน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสังกัดกลุ่มลูกค้าของธนาคาร เกษตรกรที่กู้จากวิธีนี้ส่วนมากเป็นผู้มีฐานะค่อนข้างดี และมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ การให้กู้ยืมของ ชกส. ส่วนใหญ่จะให้กู้ยืมโดยวิธีแรก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

(๒) สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ที่จะสามารถเป็นลูกค้าของ ชกส. ได้

เกิน

ก. เป็นสหกรณ์ที่ดำเนินงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๓ ปี และมีผลงานดี

ข. เป็นสหกรณ์ที่ถูกจัดอยู่ในระดับ ๑-๒ เท่านั้น ส่วนสหกรณ์ที่อยู่ในระดับอื่น ๆ อาจพิจารณาให้เฉพาะที่สหกรณ์สามารถที่จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี เช่น มีผลงานที่ดี และมีคณะกรรมการบริหาร เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ

(๓) กลุ่มเกษตรกร เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ และสถาบันเกษตรกรนี้จะแปรสภาพไปเป็นสหกรณ์การเกษตรในอนาคต ชกส. ให้การสนับสนุนเกษตรกรโดยให้สินเชื่อเช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรด้วยกันที่วงเงินสูงของการให้กู้โดยแบ่งเป็นสินเชื่อต่าง ๆ ๔ ประเภท คือ

- ก. สินเชื่อเพื่อใช้เป็นทุนใหญ่แก่สมาชิก
- ข. สินเชื่อเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร
- ค. สินเชื่อเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการขายผลผลิตทาง
- ง. สินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตร

กสร เกษตร

ตารางที่ ๒. ๘ การให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ปี	สินเชื่อทั้งระบบ	จำนวนเงินที่ ชกส. ใหญ่ยืม	
		จำนวนเงิน	ร้อยละของระบบ
๒๕๑๘	๖,๙๘๙.๙	๕,๕๖๖.๑	๖๙.๑๐
๒๕๑๙	๑๐,๓๖๕.๕	๖,๕๕๕.๖	๖๓.๒๓
๒๕๒๐	๑๔,๑๙๒.๐	๘,๒๘๐.๒	๕๘.๕๓
๒๕๒๑	๑๘,๓๐๙.๓	๑๐,๒๐๙.๘	๕๕.๗๖
๒๕๒๒	๒๑,๖๖๘.๖	๑๑,๖๙๗.๖	๕๓.๙๙
๒๕๒๓	๒๖,๒๓๑.๔	๑๓,๕๕๘.๓	๕๑.๒๒
๒๕๒๔	๓๒,๘๙๕.๐	๑๕,๒๐๘.๓	๔๖.๒๓
๒๕๒๕	๓๘,๒๕๐.๒	๑๙,๐๑๓.๙	๔๙.๕๘
๒๕๒๖	๔๙,๖๔๙.๖	๑๘,๒๙๑.๔	๓๖.๖๕

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

๒.๒ ธนาคารพาณิชย์ ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีทั้งหมด ๓๐ ธนาคาร เป็นธนาคารของไทย ๑๖ ธนาคาร. (ทั้งตารางที่ ๒.๓) และธนาคารต่างประเทศอีก ๑๔ ธนาคาร ธนาคารพาณิชย์เหล่านี้ทำหน้าที่ทั้งค้ำระบบเงินออมและเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของธุรกิจต่าง ๆ

ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้กำหนดหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยไว้ กล่าวคือ

"การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นในทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทาง เช่น การให้กู้ยืม, ซื้อขาย หรือเก็บเงินตามตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือ อื่นใด ซื้อหรือขายเงินปวริวรรตต่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้จะประกอบธุรกิจประเภทอื่นอันเป็นประเภทที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วยหรือไม่ก็ตาม"

จากพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ สามารถสรุปหน้าที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์ คือ

- ก. ทำหน้าที่รับฝากเงินทั้งที่จ่ายคืนเมื่อทวงถาม (Demand Deposit) และจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนด
- ข. ทำหน้าที่ให้กู้ยืม
- ค. ทำหน้าที่ซื้อขายเงินปวริวรรตต่างประเทศ

ในอดีตธนาคารพาณิชย์ไม่สนใจความสนใจในการอ่านวยสินเชื่อเพื่อการเกษตรมากนัก ทั้งนี้เพราะสินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงและต้นทุนสูง ต่อมารัฐบาลและธนาคารพาณิชย์ได้เล็งเห็นความสำคัญของสินเชื่อการเกษตร ธนาคารพาณิชย์ที่เริ่มอ่านวยสินเชื่อการเกษตร คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ซึ่งได้เริ่มอ่านวยสินเชื่อการเกษตรเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นจำนวน ๓.๖ ล้านบาท ต่อมาธนาคารอื่น ๆ จึงได้หันมาให้ความสนใจในการอ่านวยสินเชื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น

"ชินนทร์ พิทยาวิวิช" ธนาคารพาณิชย์ใช้มาตรการอะไรในการพิจารณาการปล่อยสินเชื่อ", โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ ๒๕๑๒ : หน้า ๒๒

และในปี ๒๕๑๐ ธนาคารพาณิชย์ ๕ แห่ง คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, ธนาคารกสิกรไทย จำกัด
ธนาคารกรุงไทย จำกัด, ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด, และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ได้
ประสานงานกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ในการอำนวยความสะดวก

๒.๑.๒.๑ การให้บริการสินเชื่อการเกษตร จากนโยบายสินเชื่อการเกษตร
ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งได้กำหนดนโยบายต่าง ๆ มาเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์นำไปปฏิบัติทำ
ให้การจัดสรรสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นทุกปี ปรากฏว่าวงเงินให้สินเชื่อตาม
เป้าหมายได้เพิ่มขึ้นจาก ๔,๓๓๓.๓ ล้านบาทในปี ๒๕๑๔ เป็น ๓๗,๘๒๕.๑ ล้านบาทในปี ๒๕๒๔
หรือเพิ่มขึ้นกว่า ๘ เท่าตัว และแบ่งออกเป็นสินเชื่อการเกษตรเป็นจำนวนถึง ๗๒,๑๕๖.๔ ล้านบาท
เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจเกษตร ๒๓,๖๔๒.๑ ล้านบาท (ดังตารางที่ ๒.๑) ธนาคารพาณิชย์จะให้สิน-
เชื่อการเกษตรทั้งที่กู้โดยตรงและให้กู้ผ่าน ธกส. แก่เกษตรกร ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่า
ธนาคารพาณิชย์แม้จะท้อใจเสียค่าใช้จ่ายในการอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรโดยตรงสูงก็ตาม แต่ก็
มีแนวโน้มว่าจะอำนวยความสะดวกให้เกษตรกรโดยตรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนการให้สินเชื่อ
การเกษตร (ดังตารางที่ ๒.๑๐)

ตารางที่ ๒.๑ ปริมาณใหญ่รวมของธนาคารพาณิชย์ไทย ระหว่างปี ๒๕๒๔ - ๒๕๒๕
(หน่วย : ล้านบาท)

ธนาคาร	พ. ศ.	
	๒๕๒๔	๒๕๒๕
๑. ธนาคารไทยพาณิชย์	๑๒,๓๓๕	๑๔,๔๗๕
๒. ธนาคารนครธน	๑,๔๖๓	๑,๕๐๔
๓. ธนาคารมหานคร	๘,๐๓๗	๘,๐๒๖
๔. ธนาคารเอเซีย	๔,๑๒๓	๔,๘๔๒
๕. ธนาคารนครหลวงไทย	๑๑,๐๗๘	๑๒,๓๓๑
๖. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ	๘,๒๒๗	๘,๘๕๓
๗. ธนาคารกรุงเทพ	๑๑๓,๕๕๐	๑๓๒,๔๕๐
๘. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	๑๖,๕๐๘	๒๑,๕๕๕

ไม่ว่าการมีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ) ปริมาณใหญ่ยี่มรวมของธนาคารพาณิชย์ไทย ระหว่างปี ๒๕๒๔ - ๒๕๒๕

(หน่วย : ล้านบาท)

ธนาคาร	พ.ศ.	
	๒๕๒๔	๒๕๒๕
๙. ธนาคารกสิกรไทย	๓๙,๘๐๑	๔๐,๙๔๓
๑๐. ธนาคารแหลมทอง	๑,๙๓๐	๒,๑๖๖
๑๑. ธนาคารสหธนาคาร	๕,๒๑๘	๖,๑๖๐
๑๒. ธนาคารไทยทุน	๒,๙๓๑	๓,๔๑๙
๑๓. ธนาคารศรีนคร	๑๒,๙๐๖	๑๔,๘๕๓
๑๔. ธนาคารทหารไทย	๙,๘๘๕	๑๐,๒๐๙
๑๕. ธนาคารสยาม	-	-
๑๖. ธนาคารกรุงไทย	๓๑,๙๙๒	๔๒,๙๐๙

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๒๑๐ เปรียบเทียบการขยายตัวของสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ (ไม่รวมธุรกิจการเกษตร)

(หน่วย: ล้านบาท)

ปี	ใหญ่โดยตรง		ใหญ่ส่วนตัว		ข้อพันมิตร		รวม
	จำนวนเงิน	(%) สัดส่วนของ ทั้งหมด	จำนวนเงิน	(%) สัดส่วนของ- ทั้งหมด	จำนวนเงิน	(%) สัดส่วนของ- ทั้งหมด	
๒๕๑๘	๒,๒๓๓.๖	๕๗.๒	๑,๖๗๐.๘	๕๒.๘	-	-	๓,๙๐๔.๔
๒๕๑๙	๓,๘๑๐.๙	๕๘.๗	๓,๓๖๐.๖	๕๕.๓	-	-	๖,๑๗๑.๕
๒๕๒๐	๕,๘๙๑.๘	๕๖.๕	๔,๕๒๘.๐	๕๓.๕	-	-	๑๐,๔๑๙.๘
๒๕๒๑	๘,๐๙๙.๕	๕๙.๕	๕,๕๑๑.๔	๕๐.๕	-	-	๑๓,๖๑๐.๙
๒๕๒๒	๙,๙๗๐.๐	๖๑.๒	๖,๓๓๐.๑	๓๘.๖	-	-	๑๖,๓๐๐.๑
๒๕๒๓	๑๑,๕๕๓.๑	๕๘.๘	๗,๐๐๐.๓	๓๕.๘	๑,๒๓๐.๐	๖.๒	๑๙,๗๘๓.๔
๒๕๒๔	๑๘,๔๕๖.๗	๖๑.๕	๗,๘๐๓.๙	๓๓.๒	๑,๒๓๐.๐	๕.๒	๒๗,๔๙๐.๖
๒๕๒๕	๒๐,๑๘๐.๔	๖๗.๙	๘,๘๐๕.๒	๒๙.๘	๑,๐๙๖.๐	๓.๗	๒๙,๐๘๑.๖
๒๕๒๖	๒๔,๖๑๓.๒	๗๘.๙	๘,๘๐๖.๐	๒๓.๑	๗๖๕.๐	๒.๐	๓๔,๑๘๔.๒
๒๕๒๗	๓๕,๙๑๕.๔	๗๗.๙	๙,๕๓๘.๕	๒๐.๗	๖๕๖.๖	๑.๘	๔๖,๑๐๖.๕
๒๕๒๘	๓๗,๘๒๙.๑	๗๘.๐	๑๐,๖๘๕.๒	๒๒.๐	-	-	๔๘,๕๑๔.๓

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๒.๑๑ เป้าหมายและการให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ ปี ๒๕๑๔ - ๒๕๒๘

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เป้าหมาย		ให้กู้โดยตรง	ให้ผ่าน ธกส.	ชื่อเป็นพืช- สัตว์หรือเกษตร	ให้แก่ธุรกิจการ เกษตร	รวมทั้งสิ้น	สิ่งที่จะต้องพิจารณา	
	ร้อยละของเงิน ฝากในปีที่นำมา	จำนวนเงิน						จำนวน	ร้อยละ
๒๕๑๔	๕	๕,๓๖๖.๓	๒,๒๓๓.๖	๑,๖๓๐.๘	-	-	๓,๘๖๔.๔	- ๕๒๘.๘	- ๘.๕
๒๕๑๕	๗	๖,๑๓๕.๐	๓,๘๑๐.๘	๓,๑๖๐.๖	-	-	๖,๙๗๑.๔	๘๓๒.๕	๑๓.๖
๒๕๒๐	๘	๕,๖๘๗.๐	๕,๘๙๑.๘	๕,๕๒๘.๐	-	-	๑๐,๔๑๙.๘	๗๗๒.๘	๘.๐
๒๕๒๑	๑๑	๑๕,๓๘๗.๐	๘,๐๙๙.๕	๕,๕๑๑.๘	-	๖,๓๘๓.๕	๑๔,๙๙๔.๘	๕,๖๐๖.๘	๓๗.๐
๒๕๒๒	๑๓	๒๐,๘๗๒.๐	๙,๙๙๐.๐๐	๖,๓๓๐.๑	-	๗,๖๕๕.๘	๒๔,๐๕๕.๘	๓,๕๕๓.๘	๑๕.๕
๒๕๒๓	๑๓	๒๒,๑๐๑.๒	๑๑,๕๕๓.๑	๗,๐๐๐.๓	๑,๒๓๐.๐	๕,๕๖๒.๕	๒๕,๗๕๕.๖	๗,๐๕๕.๘	๓๑.๐
๒๕๒๔	๑๓	๒๗,๕๕๙.๒	๑๕,๕๕๖.๗	๗,๘๐๓.๘	๑,๒๓๐.๐	๕,๕๓๒.๑	๓๓,๕๖๒.๗	๕,๕๗๓.๕	๑๘.๖
๒๕๒๕	๑๓	๓๓,๕๕๘.๐	๒๐,๑๕๐.๘	๘,๕๐๕.๒	๑,๐๕๖.๑	๑๐,๗๐๖.๘	๔๐,๓๕๘.๑	๖,๕๑๐.๐	๒๐.๗
๒๕๒๖	๑๓	๔๑,๗๕๓.๕	๒๕,๖๑๓.๒	๘,๘๐๖.๐	๗๕๕.๐	๑๓,๕๐๙.๘	๔๑,๕๕๘.๑	๘,๕๕๐.๖	๒๓.๖
๒๕๒๗	๑๓	๕๒,๕๐๖.๘	๓๕,๕๑๕.๘	๕,๕๐๘.๕	๖๕๖.๖	๑๗,๘๐๙.๘	๖๓,๕๑๑.๘	๑๑,๕๕๕.๘	๑๗.๕
๒๕๒๘	๑๓	๖๓,๖๐๘.๘	๓๗,๕๕๙.๑	๑๐,๖๕๕.๒	-	๒๓,๖๕๑.๑	๗๖,๑๕๖.๘	๑๖,๖๒๓.๖	๒๑.๖

หมายเหตุ * กิจการของเงินให้กู้มีในปี ๒๕๑๗

รวมธุรกิจการเกษตร

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้เมื่อถึงกำหนด มีสาเหตุเนื่องมาจาก การที่เกษตรกรเจตนาบิดพลิ้วแต่อย่างใด แต่เนื่องมาจากผลผลิตเสียหาย ดังจะเห็นได้จาก ตารางที่ ๒.๑๒ สาเหตุรองลงมาได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ เกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ การที่ผลผลิตเสียหาย ทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้ มีดังนี้ :-

๑. ภัยธรรมชาติ เช่น ภาวะฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง น้ำท่วม โรค หรือศัตรูพืชระบาดและสัตว์ศัตรูพืชระบาด ถ้าเกิดขึ้นในปีใดจะทำให้เกษตรกรได้รับความเสียหาย

๒. ราคาผลผลิตตกต่ำ

๓. การใช้ขายสินเชื่อนิติวัตถุประสงค์ และเมื่อรายได้จากการเกษตรก็ใช้จ่าย

อย่างฟุ่มเฟือย

๔. การพิจารณาวงเงินกู้ไม่เหมาะสมกับกิจการ

๕. มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครอบครัว

๖. มีหนี้สินกับบุคคลภายนอก

๗. เกษตรกรถูกฟ้องร้องและถูกยึดทรัพย์

๘. มีเจตนาบิดพลิ้ว

๙. เกษตรกรขาดความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพและขาดความซื่อสัตย์

๑๐. สาเหตุอื่น ๆ

ตารางที่ ๒.๑๖ สาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้

สาเหตุ	สินเชื่อระยะสั้น	สินเชื่อระยะปานกลาง	สินเชื่อระยะยาวเพื่อการชำระหนี้เดิม	สินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตร
๑. ผลผลิตเสียหาย	๕๘.๘๑	๔๘.๘๘	๓๘.๕๘	๕๘.๒๕
๒. มีเจตนาบิดพลิ้ว	๑๑.๑๖	๑๘.๐๘	๑๖.๓๒	๑๘.๓๓
๓. ราคาผลผลิตตกต่ำ	๑๒.๐๗	๘.๘๘	๒๘.๖๘	๗.๘๒
๔. มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้น ในครอบครัว	๔.๒๐	๘.๑๐	๑.๘๑	๔.๕๔
๕. ใช้เงินกู้ยืมวัตถุประสงค์	๒.๔๔	๒.๑๑	-	๑.๗๒
๖. มีหนี้สินกับบุคคลภายนอก	๓.๐๑	๒.๗๑	๓.๘๘	๒.๖๐
๗. เกษตรกรถูกฟ้องร้อง และถูกยึดทรัพย์	๐.๐๖	๐.๑๑	-	-
๘. สาเหตุอื่น ๆ	๗.๑๕	๑๐.๐๑	๘.๕๑	๖.๖๔

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานประจำปี ๒๕๒๖

สรุป ในบทที่ ๒ นี้เป็นการชี้ให้เห็นนโยบายสินเชื่อการเกษตรเท่าที่ผ่านมาโดยกว้าง ๆ ของธนาคารแห่งประเทศไทย, ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สถาบันเกษตรกร ซึ่งจากนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อการเกษตร ในปี ๒๕๑๔ ในอัตราร้อยละ ๕ ของยอดเงินฝากในปี ๒๕๑๒ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗ ในปี ๒๕๑๕ ในปี ๒๕๒๐ - ๒๑ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔ ส่วนในปี ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบันปล่อยสินเชื่อในอัตราร้อยละ ๑๓ ของยอดเงินฝากในปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงแหล่งเงินทุนและการให้บริการสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สำหรับการศึกษาในบทต่อไปคือ บทที่ ๓, บทที่ ๔ เป็นการวิเคราะห์ความเสี่ยงในการผลิตทางการเกษตร ทั้งทางด้านปัจจัยการผลิต, ภัยธรรมชาติ, ผลผลิต, ราคา เพื่อชี้ให้เห็นผลกระทบที่มีต่อรายได้เกษตรกร ซึ่งรายได้เป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการชำระหนี้ของเกษตรกร

การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านการจัดการผลิตและภัยธรรมชาติ

จากบทที่ ๑ และบทที่ ๒ ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการเกษตรและนโยบายการให้สินเชื่อของแหล่งเงินทุนทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน จากภาครัฐบาลและภาคเอกชน ซึ่งเกษตรกรเมื่อได้รับเงินกู้แล้ว ก็มีหน้าที่จะต้องชำระคืนเงินกู้ และดอกเบี้ยให้แก่เจ้าของเงินทุนที่ตัวเองไปกู้ยืมมา ดังนั้นผู้ประกอบการรายใดหรือลูกหนี้รายใดมีที่ท้าวว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าของเงินทุนที่เขาไปกู้ยืมได้แล้ว ก็ถือได้ว่าการนั้น หรือลูกหนี้รายนั้นมีความเสี่ยงสูง

สำหรับปัจจัยการผลิตและภัยธรรมชาติก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเสียหายได้โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งผลผลิตและรายได้อันที่เกษตรกรได้รับขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตและภัยธรรมชาติอย่างมาก ซึ่งสามารถแยกการวิเคราะห์ได้ดังนี้

สภาพของดินและลมฟ้าอากาศในประเทศไทย

ลักษณะของประเทศไทยโดยทั่วไปมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ ๓๒๑.๒๕ ล้านไร่ ซึ่งในจำนวนพื้นที่ดังกล่าวมีประมาณ ๑๒๕ ล้านไร่เท่านั้น ที่เป็นพื้นที่ทำกินทางการเกษตร ที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ และอื่น ๆ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในระหว่างเส้นแวงที่ ๒๐ องศา ถึง ๕๐ องศา เหนือ และระหว่างเส้นรุ้งที่ ๘๘ องศา ถึง ๑๐๔ องศา ตะวันออก นับว่าอยู่ไกลเส้นศูนย์สูตรมากที่สุด และได้รับการจำแนกว่าเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงมีปริมาณฝนตกในฤดูฝนค่อนข้างมาก

อธิพรพรณ พุกภักดิ์. การเกษตรในเขตเขื่อนน้ำฝน. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๒๕.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สภาพดินในประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากสภาพของน้ำฝน และอุณหภูมิที่สูงทำให้การผุสลายของหินเป็นดิน (Weathering) และการชะล้างของธาตุอาหารต่าง ๆ จากดินเกิดขึ้นในอัตราที่สูงเป็นอย่างมาก กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุทำให้ปริมาณอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารที่จำเป็นในดินหลายชนิดลดปริมาณลงเป็นอย่างมาก การจัดการดินที่ไม่ถูกต้องตามวิธีการตลอดจนการใส่ปุ๋ยที่ไม่ถูกวิธีจะทำให้อัตราการเสื่อมของดินทั้งที่เกิดจากสาเหตุของการลดความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการชะล้างพังทลายของดินเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงมักจะพบดินที่เป็นปัญหาได้เสมอในประเทศไทย เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินทราย ดินพรุ วิธีการที่เหมาะสมในการจัดการดินและการใส่ปุ๋ยของดินในประเทศไทยสามารถจำแนกได้เป็น ๓ ประเภทได้ดังนี้

๑) สภาพอากาศที่ชื้นและแห้งแล้งในเขตร้อน (Tropical wet and dry)
สภาพของอากาศแบบนี้จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยต่อเดือนไม่ต่ำกว่า ๑๘°C และโอกาสของการเกิดฝนน้อยกว่า $๘.๘๕ - r/๒๒.๖$ (r หมายถึง ค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำฝนต่อปี มีหน่วยเป็นมิลลิเมตร)
สภาพพื้นที่ดังกล่าวพบได้ในทุกภาคของประเทศไทยยกเว้น ภาคใต้

๒) สภาพอากาศแบบป่าดงดิบเขตร้อน (Tropical Rain Forest climate)
สภาพอากาศแบบนี้สามารถอธิบายได้โดยวางที่ค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิในแต่ละเดือนของพื้นที่ดังกล่าวไม่ต่ำกว่า ๑๘° และปริมาณน้ำฝนในแต่ละเดือนไม่น้อยกว่า ๖๐ มิลลิเมตร สภาพอากาศดังกล่าวนี้พบได้ในภาคใต้ของประเทศไทย ในแถบชายฝั่งตะวันออกที่ติดกับอ่าวไทย

๓) สภาพอากาศแบบป่าดงดิบมรสุม (Monsoon Rain Forest climate)
สภาพอากาศแบบนี้จะพบได้ในฝั่งทะเลภาคตะวันตกของภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป ค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิของสภาพอากาศดังกล่าวไม่ต่ำกว่า ๑๘°C ในทุก ๆ เดือน แต่ในบางเดือนก็อาจมีปริมาณน้ำฝนที่ต่ำกว่า ๖๐ มิลลิเมตร

ถ้าไม่นับภาคใต้ของประเทศไทยแล้ว ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และตอนกลางของประเทศไทยมีฤดูกาลต่าง ๆ ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ฤดูกาลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนี้เกิดจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากลมมรสุมดังกล่าวที่เป็นตัวชักนำทำให้เกิดฝนแล้วในบางครั้งก็จะเกิดจากความกดอากาศต่ำ และพายุไต้ฝุ่นในช่วงฤดูฝน

จากสภาพทั่ว ๆ ไปของประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะมีผลต่อการเลือกผลิต หรือการกำหนดชนิดและประเภทของฟาร์ม หรือการประกอบการในการเกษตร ในการผลิต

จำเป็นต้องใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยการผลิตก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเสี่ยงได้โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งผลผลิตและรายได้ที่เกษตรกรได้รับขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

๒. การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการค้าปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิตที่จะวิเคราะห์ในบทนี้แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) ปัจจัยที่ดิน (๒) ปัจจัยแรงงาน (๓) ปัจจัยทุน

๑. ปัจจัยที่ดิน

ที่ดินถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากเป็นปัจจัยทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่สามารถสร้างเพิ่มขึ้นง่าย ๆ และเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นความต้องการที่ดินก็เพิ่มมากขึ้น ควบคู่กันนี้ปัจจัยที่ดินจึงมีผลต่อการผลิตของเกษตรกรเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านประสิทธิภาพการผลิต (Economic efficiency) และผลิตภาพการผลิต (productivity) องค์ประกอบของที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการผลิตทางการเกษตรคือลักษณะการถือครองที่ดิน ลักษณะการใช้ที่ดิน สภาพของที่ดินในแต่ละภาค ปริมาณน้ำฝน การชลประทาน

๑.๑ ลักษณะถือครองที่ดิน การถือครองที่ดินหมายถึงสิทธิตามกฎหมายหรือสิทธิตามสัญญาของเกษตรกร หรือคนทั่วไป ที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากที่ดิน ลักษณะการครอบครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ทำให้เกษตรกรมีสิทธิในการใช้ที่ดินไม่เท่ากัน และในบางครั้งอาจทำให้เกษตรกรผู้ครอบครองที่ดินมีความมั่นคง (Security of tenure) ไม่เท่ากันด้วย

ประเภทของลักษณะการถือครองที่ดิน แบ่งออกได้เป็นสภาพต่าง ๆ และแต่ละลักษณะมีความเสี่ยงในการผลิตแตกต่างกันด้วย ซึ่งลักษณะการถือครองที่ดินแบ่งออกได้ดังนี้

ก. ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทั้งหมด (Full owner) หมายถึง ชาวสา ชาวไร่ ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และจะเป็นผู้มีอิสระในการใช้ที่ดิน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ บนที่ดินของตนภายใต้ขอบเขตของกฎหมายมากกว่าผู้ถือครองที่ดินประเภทอื่น ๆ และการถือครองที่ดินประเภทนี้มีความเสี่ยงในการผลิตน้อยที่สุด เนื่องจากไม่ต้องเสี่ยงต่อการขาดแคลนที่ดินทำการเกษตร

ข. ผู้เป็นเจ้าของที่ดินบางส่วน (Part owner) หมายถึง เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินของตนเองบ้าง และเช่าที่ดินจากผู้อื่นบ้าง โดยเฉลี่ยแล้วผู้เป็นเจ้าของที่ดินบางส่วนมักจะมีขนาดถือครองที่ใช้ทำกินใหญ่กว่าผู้ถือครองประเภทอื่น ๆ การถือครองที่ดินประเภทนี้มีความเสี่ยงสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่วงานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กว่าแบบเป็นเจ้าของทั้งหมด

ค. ผู้เช่าทั้งหมด (Full tenants) จากสถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ในปี ๒๕๒๗ เนื้อที่ซึ่งใช้ทำการเพาะปลูกทั่วประเทศเป็นที่ทำกินประเภทเช่าผู้นับถึงร้อยละ ๑๓.๘๕ ของเนื้อที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด ดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ ลักษณะการถือครองที่ดินของประเทศไทย รวมทั้งประเทศ

(หน่วย: ล้านไร่)

ปี	เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	เนื้อที่ของตนเอง	% ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	เนื้อที่เช่าผู้อื่น	% ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร
๒๕๑๘	๑๑๒.๒๑	๘๓.๘๘	๘๓.๓๒	๑๓.๕๘	๑๒.๑๑
๒๕๑๙	๑๑๓.๑๑	๘๖.๓๐	๘๘.๑๓	๑๓.๐๖	๑๑.๕๘
๒๕๒๐	๑๑๓.๘๐	๘๓.๘๘	๘๒.๕๘	๑๔.๑๑	๑๒.๓๘
๒๕๒๑	๑๑๖.๘๘	๘๕.๐๒	๘๑.๖๐	๑๕.๘๖	๑๒.๖๕
๒๕๒๒	๑๑๙.๖๐	๘๘.๘๓	๘๕.๙๓	๑๓.๖๗	๑๑.๖๒
๒๕๒๓	๑๑๙.๐๐	๙๙.๙๙	๘๔.๐๒	๑๓.๘๑	๑๑.๖๐
๒๕๒๔	๑๑๒.๒๙	๑๐๒.๙๘	๙๑.๕๓	๑๔.๐๘	๑๒.๕๕
๒๕๒๕	๑๒๓.๕๙	๑๐๓.๙๓	๘๔.๐๘	๑๓.๖๘	๑๑.๐๗
๒๕๒๖	๑๒๔.๒๓	๑๐๔.๕๓	๘๔.๑๘	๑๓.๘๘	๑๑.๑๗
๒๕๒๗	๑๒๕.๓๑	๑๐๕.๐๘	๘๓.๘๗	๑๓.๘๕	๑๑.๑๓

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๓.๒ ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นรายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

(หน่วย: ล้านไร่)

ภาค	เนื้อที่ถือครองทางเกษตร	เนื้อที่ของตนเอง	% ของเนื้อที่ถือครองทางเกษตร	เนื้อที่เช่าผู้อื่น	% ของเนื้อที่ถือครองทางเกษตร
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๕.๐๘	๔๘.๔๕	๘๖.๒๒	๖.๖๓	๑๒.๐๔
เหนือ	๒๕.๓๔	๒๑.๖๑	๘๖.๒๕	๓.๗๓	๑๔.๕๘
กลาง	๒๔.๖๐	๒๐.๗๐	๘๖.๑๘	๓.๙๐	๑๖.๒๖
ใต้	๑๕.๒๘	๑๓.๓๕	๘๗.๕๕	๑.๙๓	๑๒.๔๕

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จะเห็นว่าเนื้อที่ถือครองทางเกษตรของประเทศไทยในปี ๒๕๒๗ มี ๑๒๕.๓๑ ล้านไร่ ในจำนวนนี้เป็นเนื้อที่ของตนเอง ๑๐๕.๐๘ ล้านไร่หรือร้อยละ ๘๓.๘๗ เป็นเนื้อที่เช่าผู้อื่น ๑๙.๘๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๖.๑๓ ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด

จากตารางที่ ๓.๒ เป็นการเปรียบเทียบเป็นรายภาคจะเห็นว่าอัตราเนื้อที่เช่าผู้อื่นเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเนื้อที่การถือครองของภาคนั้น ๆ ในปี ๒๕๒๗ จะพบว่าภาคกลางมีอัตราที่เช่ามากที่สุดคือร้อยละ ๑๖.๒๖ รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ร้อยละ ๑๔.๕๘ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ ๑๒.๐๔ และภาคใต้อยู่ที่ร้อยละ ๑๒.๔๕

ขนาดของการถือครองที่ดินมีผลต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร ถ้าเกษตรกรมีที่ดินถือครองในจำนวนที่มากพอจะทำให้สามารถทำการผลิตได้ และสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เครื่องจักรที่ทันสมัย ทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ เกษตรกรมีรายได้พอที่จะชำระหนี้สินต่าง ๆ ได้ ความเสี่ยงในการอ่านวยสินเชื่อก็ลดลง แต่ถ้าเกษตรกรมีพื้นที่ทำกินน้อยผลิตได้ไม่เต็มที่ ทำให้มีรายได้น้อย เกษตรกรยากจนไม่มีเงินชำระหนี้ได้

๑.๒ ลักษณะการใช้ที่ดิน ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด ๓๒๑.๒๕ ล้านไร่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ มีที่ดินถือครองทางการเกษตร (Farm Holding Lands) ประมาณ ๑๒๕ ล้านไร่ หรือประมาณ ร้อยละ ๓๘.๙๑ ของเนื้อที่ทั้งหมด ส่วนที่เหลือ ๑๙๖.๒๕ ล้านไร่หรือประมาณ ๖๑.๐๘ ของเนื้อที่ทั้งหมดเป็นเนื้อที่อื่น ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ถนน ป่าไม้ เป็นต้น

สำหรับที่ดินถือครองทางการเกษตรนี้ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ กล่าวคือ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ๒.๙๙ ล้านไร่ ใช้ทำนา ๙๓.๙๐ ล้านไร่ ใช้ปลูกพืช ๓๐.๐๓ ล้านไร่ ใช้ทำสวนผักและไม้ดอก ๐.๘๑ ล้านไร่ ใช้ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ๑๒.๐๖ ล้านไร่และเนื้อที่อื่น ๆ ๕.๙๑ ล้านไร่ (ตารางที่ ๓.๓)

๑.๓ สภาพของดินในแต่ละภาคมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑) ภาคเหนือ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๐๖.๒๕ ล้านไร่ ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาและป่าไม้ มีทุ่งราบในช่วงที่ภูเขาแยกห่างจากกันทำให้มีน้ำไหลผ่าน เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำอิง ไหลไปลงแม่น้ำโขง แม่น้ำปาย แม่น้ำยม ไหลไปลงแม่น้ำสาละวิน และที่สำคัญที่สุดคือ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ซึ่งไหลผ่านทุ่งราบใหญ่สามเหลี่ยมตอนบนของแม่น้ำเจ้าพระยาคือพื้นที่ระหว่าง อุดรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร สุโขทัย กำแพงเพชร และมารวมกันที่ปากน้ำโพธิ์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ดินในภาคนี้เป็นดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขา จึงมีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเพียง ๒๔.๐๕ ล้านไร่หรือร้อยละ ๒๖.๖๔ ของพื้นที่ทั้งหมด จำนวนที่ใช้ทำนา ๑๖.๘๘ ล้านไร่ ปลูกพืชไร่ ๔.๘๘ ล้านไร่ ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ๐.๘๓ ล้านไร่ ปลูกผักและไม้ดอก ๐.๑๐ ล้านไร่ และเนื้อที่อื่น ๆ

๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๐๖.๓๘ ล้านไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงเหมือนลูกคลื่น เป็นเนินดินและภูเขาเตี้ย ๆ ลาดเขาเป็นวงกว้างกระจายทั่วไป มีแม่น้ำสำคัญ ๕ สาย ไหลผ่าน คือ แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี แม่น้ำพอง แม่น้ำสงคราม นอกจากนี้ลำน้ำสายใหม่ยังมีแนวขนานกับทางเดินของลมใต้ฝุ่นจึงได้รับฝนมาก แต่เนื่องจากสภาพดินมีดินดานอยู่ใกล้ผิวดินและภูเขาที่เป็นหินทราย น้ำซึมลงใต้ดินไคยากจึงไหลมาลงแม่น้ำโขงหมด ในฤดูฝนจึงมีโอสาสที่จะเกิดภัยพิบัติไคกาย ส่วนในฤดูแล้งก็จะแห้งแล้ง และกั้นการนำที่ดินจึงไม่อุดมสมบูรณ์และไม่เหมาะต่อการทำนาและปลูกพืชอื่น ๆ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะเป็นภาคที่ค่อนข้างแห้งแล้งและกั้นการนำ แต่มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรถึง ๕๔.๐๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๕๑.๒๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของเนื้อที่ทั้งหมด ในจำนวนนี้ใช้ทำนา ๓๗.๖๕ ล้านไร่ ปลูกพืชไร่ ๑๑.๗๕ ล้านไร่ ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น ๐.๖๕ ล้านไร่ ทำสวนผักและไม้ดอก ๐.๑๐ ล้านไร่ เป็นทุ่งหญ้า ๐.๔๔ ล้านไร่ เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ๐.๒๒ ล้านไร่ และ อื่นๆ ๐.๗๗ ล้านไร่

๓) ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ๓ ภาคนี้มีพื้นที่รวมกัน ๖๔.๕๓ ล้านไร่ ภาคกลางเป็นภาคที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของประเทศไทย เนื้อที่ส่วนมากเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่านคือ แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านทุ่งราบภาคกลาง แม่น้ำบางปะกงไหลผ่านทุ่งราบภาคตะวันออก แม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำแม่กลอง ไหลผ่านภาคตะวันตก ส่วนทางคานใต้มีแม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปราง ไหลผ่าน พื้นที่ภาคกลางจึงเหมาะแก่การทำนาเป็นอย่างมาก แม้จะไม่ใช้ปุ๋ยก็ยังจะได้ผลดีพอใช้ ทั้งนี้เพราะน้ำได้พิศพาเอาปุ๋ยมาพิมที่นาโดยธรรมชาติอยู่แล้ว นอกจากชาวลาวก็สามารถปลูกพืชไร่หรือพืชสวนและผักต่าง ๆ ได้อีกมาก สำหรับภาคตะวันออกซึ่งนอกจากทำนาทำไร่แล้ว ยังมีการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นอีกมาก ส่วนภาคตะวันตกนอกจากจะทำนาแล้ว การปลูกพืชไร่ก็มีมาก ทั้ง ๓ ภาคมีเนื้อที่ถือครองการเกษตร รวมกัน ๒๕.๕๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๔๔.๐๓ ของพื้นที่ทั้งหมด จำนวนที่ใช้ทำนา ๑๕.๐๕ ล้านไร่ ปลูกพืชไร่ ๙.๒๐ ล้านไร่ ทำสวนผักและไม้ดอก ๐.๑๗ ล้านไร่ ทุ่งหญ้า ๐.๑๔ ล้านไร่ เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ๐.๔๕ ล้านไร่ และที่อื่น ๆ ๐.๕๕ ล้านไร่

๔) ภาคใต้ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๔๓.๔๖ ล้านไร่ เป็นพื้นที่มีทะเลขนานทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านตะวันออกเป็นอ่าวไทย ด้านตะวันตกเป็นมหาสมุทรอินเดีย จึงมีฝนตกชุกกว่าทุกภาค มีน้ำไหลในลำนน้ำคลองมี ลักษณะดินโดยทั่วไป เป็นดินร่วนปนทราย จึงเหมาะแก่การปลูกยางพารา กานพลู ไม้ผล และพืชไร่มากกว่าการทำนา สำหรับเนื้อที่ถือครองการเกษตรในภาคนี้มี ๑๔.๒๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๒.๓๓ ของพื้นที่ทั้งหมด ในจำนวนที่ใช้ทำนา ๕.๔๕ ล้านไร่ ปลูกพืชไร่ ๐.๑๓ ล้านไร่ ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ๔.๑ ล้านไร่

ดินที่มีปัญหาต่าง ๆ ในประเทศไทยมีอิทธิพลต่อการทำการเกษตรได้แก่

๑. ดินเค็มและดินค่าง มีเนื้อที่รวม ๑,๓๑๑,๔๗๕ ไร่ ซึ่งรวมทั้งดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และดินเค็มชายทะเล
๒. ดินเปรี้ยว มีเนื้อที่รวม ๕,๒๕๒,๕๐๐ ไร่ พบส่วนใหญ่ในที่ราบภาคกลาง
๓. ดินทรายจัด มีเนื้อที่รวม ๕,๕๐๔,๗๕๐ ไร่ พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๓.๓ การใช้ที่ดินในการถือครองทางการเกษตร

(หน่วย: ล้านไร่)

พ.ศ.	เนื้อที่ทั้งหมด	เนื้อที่ถือครองทั้งหมด	ที่นา	พืชไร่	ปลูกไม้และไม้ยืนต้น	สวนผักและไม้ดอก	อื่น ๆ
๒๕๑๘	๓๒๑.๒๕	๑๑๒.๒๑	๙๒.๒๕	๑๙.๙๕	๑๐.๕๑	๐.๓๖	๑๐.๒๕
๒๕๑๙	๓๒๑.๒๕	๑๑๓.๑๑	๙๑.๓๒	๒๑.๓๖	๑๐.๒๙	๐.๓๖	๙.๙๔
๒๕๒๐	๓๒๑.๒๕	๑๑๓.๘๐	๙๑.๕๐	๒๓.๓๒	๑๐.๐๗	๐.๓๓	๘.๕๘
๒๕๒๑	๓๒๑.๒๕	๑๑๖.๕๕	๙๓.๒๗	๑๐.๕๒	๑๐.๕๒	๐.๓๕	๘.๕๖
๒๕๒๒	๓๒๑.๒๕	๑๑๗.๖๐	๙๒.๘๖	๒๕.๒๖	๑๑.๐๕	๐.๓๑	๘.๑๓
๒๕๒๓	๓๒๑.๒๕	๑๑๙.๐๐	๙๓.๕๖	๒๕.๗๖	๑๑.๑๕	๐.๓๑	๘.๒๓
๒๕๒๔	๓๒๑.๒๕	๑๒๑.๒๙	๙๓.๕๒	๒๗.๓๘	๑๑.๕๑	๐.๓๐	๘.๖๘
๒๕๒๕	๓๒๑.๒๕	๑๒๓.๕๙	๙๓.๒๒	๒๙.๒๘	๑๑.๘๗	๐.๓๕	๘.๘๘
๒๕๒๖	๓๒๑.๒๕	๑๒๕.๒๓	๙๓.๖๓	๒๙.๕๒	๑๑.๙๑	๐.๓๕	๙.๙๓
๒๕๒๗	๓๒๑.๒๕	๑๒๕.๓๑	๙๓.๙๐	๓๐.๐๓	๑๒.๐๖	๐.๕๑	๘.๙๑

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากตารางที่ ๓.๓ จะเห็นว่าเนื้อที่การเพาะปลูกของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นตามลำดับทุกปีจาก ๑๑๒.๒๑ ล้านไร่ในปี ๒๕๑๔ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๒๕.๓๑ ล้านไร่ในปี ๒๕๒๗ หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๖๗ ต่อปีในการเพิ่มขึ้นของเนื้อที่เพาะปลูก ปรากฏว่าเนื้อที่สำหรับปลูกพืชไร่มีอัตราการเพิ่มสูงสุดคือร้อยละ ๕๐.๕๒ ต่อปี รองลงมาคือแก๊ ไม้อผลและไม้ยืนต้น มีอัตราเพิ่มร้อยละ ๑๕.๔๕ ต่อปี สำหรับเนื้อที่ปลูกสวนผักและไม้ดอกเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๑๓.๔๔ ต่อปี และที่นามีอัตราการเพิ่มขึ้นน้อยที่สุดคือร้อยละ ๒.๒๗ ต่อปี

๑.๔ ปริมาณน้ำฝน เนื่องจากประกอบการทางการเกษตร ในประเทศไทยเรานั้น จำเป็นต้องอาศัยธรรมชาติอยู่มาก ซึ่งนอกเหนือจากการควบคุมของมนุษย์ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ และปริมาณน้ำฝน กล่าวคือ ถ้าปีใดฝนตกต้องตามฤดูกาล น้ำบริบูรณ์ การผลิตทางการเกษตรก็ไ้ผลดี แต่ถ้าปีใดเกิดภาวะฝนแล้งมีน้ำน้อย ชาวและพืชอื่น ๆ ก็จะได้รับ ความเสียหายมาก อันจะทำให้ผู้ผลิตได้รับความเสียหาย และสภาพในการประกอบการผลิตทางการเกษตรจะเกิดความเสียหาย และความไม่แน่นอนของปัจจัยทางธรรมชาติเกิดขึ้น

สำหรับปริมาณน้ำฝนในประเทศไทย เรานั้นจากตารางที่ ๓.๔ สามารถที่จะแยกทำการวิเคราะห์เป็นรายภาคได้ดังนี้

๑) ภาคเหนือ ฝนในภาคเหนือเริ่มตกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในช่วงระหว่างปี ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖ ประมาณ ๑,๑๖๖.๔ มิลลิเมตร ในภาคเหนือจะมีฝนตกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม

๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มในเดือนพฤษภาคม และสิ้นสุดในเดือนตุลาคม ลักษณะการกระจายตัวของฝนมี ๒ ช่วงคือ มีช่วงที่ฝนตกหนักที่สุดคือช่วงแรกคือตั้งแต่เดือนพฤษภาคมติดต่อกับเดือนมิถุนายน และช่วงที่ ๒ ใ้แก่ เดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม ในช่วงแรกของฤดูฝน (พฤษภาคม-มิถุนายน) นั้น ฝนเกิดขึ้นจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ปริมาณน้ำฝนทั้งหมดในช่วงเวลาดังกล่าวจะน้อยกว่าช่วงหลังที่ฝนตกหนัก ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเดือน กรกฎาคม - ตุลาคม ในช่วงหลัง ซึ่งฝนตกหนักมากนี้ เป็นฝนที่เกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและ ความกดอากาศต่ำที่มาจากทะเลจีนใต้ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในช่วงระหว่างปี ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖ ประมาณ ๑,๕๔.๕ มิลลิเมตร

๓) ภาคตะวันออก ฤดูฝนในภาคตะวันออกเริ่มขึ้นเร็วกว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน และสิ้นสุด ธันวาคม ปริมาณน้ำฝนที่ตกมากที่สุดใ้ภาคนี้เกิดขึ้นในจังหวัดจันทบุรี และตราด ซึ่งเป็นจังหวัดที่ฝนตกหนักที่สุดในประเทศไทย และมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในช่วงระหว่างปี ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖ ประมาณ ๑๒๘๘๐.๓ มิลลิเมตร

๔) ภาคกลาง ฤดูฝนในภาคกลางเริ่มตกในเดือนมิถุนายน และตกเรื่อย ๆ ไปจนถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนที่ตกสูงสุดจะเกิดขึ้นในเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคม และมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในช่วงปี ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖ ประมาณ ๑,๑๒๘.๑ มิลลิเมตร

๕) ภาคใต้ ฤดูฝนในภาคใต้ฝั่งตะวันออกของประเทศไทยมักเริ่มต้นในเดือนพฤษภาคมและฝนจะตกหนักมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ส่วนภาคใต้ฝั่งตะวันตกนั้น ฤดูฝนจะเริ่มในเดือนเมษายนถึงเดือนพฤศจิกายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในช่วงระหว่างปี ๒๕๒๒ - ๒๕๒๖ ประมาณ ๒,๑๕๘.๖ มิลลิเมตร และมีปริมาณน้ำฝนตกสูงที่สุดในประเทศไทยเมื่อเทียบกับทุกภาค

ตารางที่ ๓.๔ ค่าเฉลี่ยของปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร) จากภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยระหว่าง

พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๖

ภาค	๒๕๒๒	๒๕๒๓	๒๕๒๔	๒๕๒๕	๒๕๒๖	เฉลี่ย
ภาคเหนือ	๘๕๑.๓	๑,๒๙๓.๓	๑,๓๒๒.๐	๑,๐๖๒.๔	๑,๒๓๓.๕	๑,๑๖๖.๕
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๓๐๒.๒	๑,๕๕๒.๒	๑,๓๖๓.๓	๑,๔๓๕.๓	๑,๓๕๑.๓	๑,๓๙๘.๕
ภาคตะวันออก	๑,๕๔๓.๐	๒,๒๒๔.๓	๒,๑๕๕.๖	๒,๑๑๖.๒	๒,๓๖๑.๘	๒,๐๘๐.๓
ภาคกลาง	๘๑๐.๐	๑,๑๐๐.๓	๑,๑๘๖.๒	๑,๑๕๑.๒	๑,๓๘๐.๓	๑,๑๒๘.๑
ภาคใต้	๒,๐๘๔.๕	๒,๒๑๐.๘	๒,๑๓๕.๓	๒,๑๑๐.๓	๒,๒๕๓.๐	๒,๑๕๘.๖

ที่มา : สถาบันวิจัยการท่าฟาร์ม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการวิเคราะห์ความเสี่ยงเนื่องจากปริมาณน้ำฝนจะเห็นได้จากกราฟวิเคราะห์ โดยทำการวิเคราะห์ผลผลิตของพืชที่สำคัญ ๖ ชนิด คือ ข้าวโพก มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ฝ้าย ปอ จากตารางที่ ๓.๖ - ๓.๘ จะเห็นได้ว่าผลผลิตของพืชเหล่านี้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากว่า ปริมาณน้ำฝนที่มีมากจนเกินไป หรือน้อยจนเกินไป

ข้าว เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่เพาะปลูกจะเห็นว่าพื้นที่เสียหาย จากน้ำท่วมและฝนแล้งถึง ๑๒,๐๒๕ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒.๑๓ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ซึ่ง เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคจะเห็นว่าภาคเหนือมีความเสี่ยงภัยมากที่สุด และมีพื้นที่เพาะปลูกเสียหายมากกว่าภาคอื่น ๆ

ข้าวโพก เมื่อพิจารณาพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่เพาะปลูกจะเห็นว่าพื้นที่เสียหาย จากน้ำท่วมและฝนแล้งถึง ๕๓๖,๑๒๐ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕.๖๒ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคจะเห็นว่าภาคเหนือเป็นภาคที่มีความเสี่ยงภัยมากที่สุด และมีพื้นที่เสียหาย มากกว่าภาคอื่น ๆ

ถั่วเหลือง เมื่อพิจารณาพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศจะเห็นว่าพื้นที่เพาะปลูกที่เสียหายจากน้ำท่วมและฝนแล้งถึง ๑,๙๓๖ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๑๕ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดและเมื่อพิจารณาเป็นรายภาคจะเห็นว่าภาคที่มีความเสี่ยงภัยมากที่สุดคือ ภาคเหนือ และมีพื้นที่เสียหายมากกว่าภาคอื่น ๆ

ฝ้าย เมื่อพิจารณาพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศจะเห็นว่าพื้นที่เพาะปลูกที่เสียหายจากฝนแล้งถึง ๒,๐๓๒ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๔๔ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคจะเห็นว่า ภาคตะวันตกเป็นภาคที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากฝนแล้งมากที่สุด

ปอแก้ว เมื่อพิจารณาพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศคือ ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก จะเห็นว่าพื้นที่เพาะปลูกที่เสียหายจากฝนแล้ง และน้ำท่วมถึง ๑๕,๒๕๖ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑.๔๙ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาคที่เพาะปลูก จะเห็นว่าภาคที่มีการเสี่ยงภัยมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพื้นที่เสียหายมากที่สุด

มันสำปะหลัง เมื่อพิจารณาพื้นที่เสียหายต่อพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศจะเห็นว่า

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกได้รับความเสียหายมากที่สุด
เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกได้รับความเสียหายมากที่สุด

๑.๕ การชลประทาน การชลประทานนับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการผลิตของเกษตรกร และเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลผลิต ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงระบบผลิตมาเป็นแบบใหม่จำเป็นต้องอาศัยน้ำเป็นสำคัญ เพราะเกษตรกรเคลื่อนย้ายแล้ว การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มที่ย่อมเป็นไปได้ ในปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูกทำให้ไม่สามารถควบคุมการผลิตได้ ฉะนั้นระบบการชลประทานจะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรในการลดความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติ อันเนื่องมาจากฝนแล้ง ซึ่งในปัจจุบันนี้ระบบการชลประทานได้ขยายไปอย่างกว้างขวาง และเป็นการเปลี่ยนแปลงการผลิตของเกษตรกร เพราะถ้าการผลิตของเกษตรกรอาศัยธรรมชาติเพียงอย่างเดียวแล้ว การเพาะปลูกจะได้ผลดีไม่เท่าที่ควร หรืออาจจะได้รับความเสี่ยงได้ เช่น มีฝนตกมากจนกระทั่งเกิดน้ำท่วม หรือฝนแล้ง จนกระทั่งไม่มีน้ำที่จะให้ความชุ่มชื้นต่อพืชผล การชลประทานจึงเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้

การชลประทาน เป็นวิธีการหนึ่งที่มีมนุษย์ได้พยายามคิดค้นขึ้นมา เพื่อทำการเก็บกักน้ำ และควบคุมการส่งน้ำไปยังพื้นที่ ที่ทำการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับความต้องการของพืชในกรณีที่มีน้ำไม่เพียงพอ น้ำไหลไปไม่ถึง หรือทำการระบายน้ำออก เมื่อปริมาณน้ำมากเกินไป

สำหรับประเทศไทย การชลประทานเริ่มตั้งแต่สมัยโคไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เชื่อกันว่า เกษตรกรในภาคเหนือรู้จักทำการชลประทานมากกว่า ๓๐๐ ปีแล้ว โดยการสร้างฝายขึ้นเพื่อยกกระแสน้ำในลำธารให้สูงขึ้น นอกจากนั้นยังรู้จักวิธีการส่งน้ำเข้าแปลงเพาะปลูกโดยการสร้างคูส่งน้ำด้วย

การขยายตัวของชลประทานได้มีมากขึ้น หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งองค์การอาหารและเกษตร (F.A.O.) ขึ้น ประเทศไทยก็ได้กู้เงินจากธนาคารโลกมาทำการสร้างโครงการชลประทานขนาดใหญ่ขึ้นที่ชยันโท และงานสร้างเขื่อนก็ได้เริ่มขึ้นในปี ๒๔๙๕ และเสร็จในปี ๒๕๐๐ ส่วนระบบการส่งน้ำมาแล้วเสร็จในปี ๒๕๐๓ และรัฐบาลในสมัยนั้นต่อมาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการชลประทานมากขึ้นตามลำดับ และได้กำหนดงานด้านชลประทานไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนมาทุกฉบับตั้งแต่ฉบับที่ ๑ จนถึงฉบับที่ ๕ สองฉบับแรกเป็นการลงทุนก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ เสียส่วนมาก ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ จึงได้มีการเร่งรัดงานด้านการสร้างคันและคูน้ำ พร้อมกับการจัดรูปที่ดิน เพื่อให้พื้นที่เพาะ

ไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๓.๖ เนื้อที่เพาะปลูก ข้าว ข้าวโพก ที่เสียหายเนื่องจากน้ำท่วมและฝนแล้ง ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๗/๒๘

(หน่วย:ไร่)

ภาค	ข้าว			ข้าวโพก		
	เนื้อที่ เพาะปลูก	เนื้อที่เสียหาย		เนื้อที่ เพาะปลูก	เนื้อที่เสียหาย	
		ฝนแล้ง	น้ำท่วม		ฝนแล้ง	น้ำท่วม
เหนือ	๒๓๖,๒๕๕	๓,๐๓๐	๒๐๕	๕,๖๒๙,๓๗๙	๒๕๕,๘๕๑	๑๕,๓๑๗
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๙,๘๓๙	๓,๑๗๑	-	๒,๘๙๙,๖๗๕	๕๓,๙๕๐	-
กลาง	๕๓๕	-	-	๑,๙๕๓,๘๓๐	๒๘,๗๒๘	๕๘,๐๓๐
ตะวันออก	๑๒,๑๒๔	-	-	๕๘๒,๓๘๒	๓๕๕	-
ตะวันตก	๕๐,๙๑๗	-	๕,๕๕๐	๕๘๒,๑๕๖	๑๓๓,๘๘๓	-
ใต้	๑๗๕,๓๖๐	๑,๑๐๕	๑๙	๕๙,๖๑๙	๑	-
รวมทั้งประเทศ	๕๖๔,๙๓๐	๗,๓๐๕	๕,๗๒๓	๑๑,๕๘๖,๕๕๑	๕๖๒,๗๗๓	๗๓,๓๔๗

ที่มา : กรมส่งเสริมเกษตรกร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๓.๒ เนื้อที่เพาะปลูก ถั่วเหลือง ฝ้าย ที่เสียหายเนื่องจากน้ำท่วมและฝนแล้ง ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๗/๒๘

(หน่วย:ไร่)

ภาค	เนื้อที่	ถั่วเหลือง		ฝ้าย			
		เนื้อที่เสียหาย			เนื้อที่	เนื้อที่เสียหาย	
		เพาะปลูก	ฝนแล้ง	น้ำท่วม		เพาะปลูก	ฝนแล้ง
เหนือ	๓๐๙,๓๓๑	๔๐	๕๑๖	๑๕๓,๓๓๓	-	-	
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๓๕,๕๕๑	๙๓	-	๓๙,๓๓๓	-	-	
กลาง	๔๕,๔๙๖	-	-	๑๑๕,๐๓๘	-	-	
ตะวันออกเฉียง	๒๘,๐๐๒	-	-	๖๐,๙๙๑	๑๕	-	
ตะวันตก	๒๑,๑๔๕	๙๓๒	-	๕๐,๕๒๑	๑,๐๑๓	-	
ใต้	๑,๐๕๐	๔	๑๔๓	๕๐	-	-	
รวมทั้งประเทศ	๕๔๐,๖๑๕	๑,๐๓๓	๖๖๓	๔๕๙,๓๐๖	๒,๐๓๒	-	

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๓.๓ เนื้อที่เพาะปลูก ปอแก้ว มันสำปะหลังที่เสียหายเนื่องจากน้ำท่วมและฝนแล้ง ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๗/๒๘

ภาค	ปอแก้ว			มันสำปะหลัง		
	เนื้อที่ เพาะปลูก	เนื้อที่ที่เสียหาย		เนื้อที่ เพาะปลูก	เนื้อที่ที่เสียหาย	
		ฝนแล้ง	น้ำท่วม		ฝนแล้ง	น้ำท่วม
เหนือ	๓๗๒	-	-	๕๐๘,๐๙๐	-	๕๑๕
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๐๑๘,๕๓๔	๑๖,๑๘๕	๑,๑๑๑	๘,๖๘๑,๒๔๙	๗,๑๗๓	๓๘๒
กลาง	-	-	-	๑๑๔,๒๖๒	-	-
ตะวันออก	๑๙,๕๓๑	-	-	๒,๔๑๘,๙๔๖	๕๕๐	-
ตะวันตก	-	-	-	๖๖๔,๖๙๒	๑๔,๕๒๙	-
ใต้	-	-	-	๒,๒๐๕	-	-
รวมทั้งประเทศ	๑,๐๓๘,๕๒๗	๑๖,๑๘๕	๑,๑๑๑	๘,๑๘๙,๔๔๘	๒๒,๒๐๕	๘๙๗

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปลูกทุกแปลงได้มีโอกาสรับน้ำจากคูน้ำอย่างทั่วถึง ดังนั้นงานด้านชลประทานจึงได้ขยายตัวมาจนกระทั่งถึงปี ๒๕๒๗ รัฐบาลลงทุนในเขตชลประทานทั่วประเทศไปแล้วประมาณ ๒๒.๔๖ ล้านไร่ซึ่งกระจายไปตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ในขณะที่เนื้อที่การถือครองทางการเกษตรมีถึง ๑๒๕.๓๑ ล้านไร่ ถ้าจะเปรียบเทียบกับพื้นที่ถือครองทางการเกษตรแล้ว เรามีพื้นที่ในเขตชลประทานเพียงร้อยละ ๑๘.๒๔ เท่านั้น

สรุป จะเห็นได้ว่าความเสี่ยงทางด้านการผลิตอันเนื่องมาจากลักษณะของปัจจัยที่คินนั้นมีค่อนข้างสูง ระบบการชลประทานซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบที่จัดสร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้าง ความสมบูรณ์ให้แก่ดินในกรณีที่ขาดแคลนน้ำ และกักเก็บปริมาณน้ำที่มากเกินไปอยู่ในลักษณะพืดหรือเพียงพอกแก่การเพาะปลูกนั้น ก็ยังมีอยู่น้อยมาก การเพาะปลูกจึงจำเป็นต้องพึ่งธรรมชาติอันเป็นผลให้รายไคของเกษตรกรมีความไม่แน่นอน ตามสภาพธรรมชาติไปควย

สำหรับภาคที่จึความีความเสี่ยงมากที่สุดคินได้แก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่แห้งแล้ง และ กั้นคานน้ำ สภาพภูมิประเทศมีคินคานอยู่ไกลคิน ภูเขาเป็นหินทรายและสภาพการชลประทาน ซึ่งเมื่อปี ๒๕๒๖ มีเนื้อที่ชลประทาน ๒.๓๕ ล้านไร่ ส่วนภาคอื่น ๆ เช่นภาคใต มีพื้นที่ชลประทาน ที่สามารถส่งน้ำไปยังไรนาใคเพียง ๑.๔๕ ล้านไร่ ซึ่งน้อยกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่สภาพทางภูมิศาสตร์ยังช่วยใค กล่าวคือ ภูมิประเทศมีทะเลขนานทั้ง ๒ คานและใครับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใค และสภาพคินในภาคใคก็ค มีควมอุดมสมบูรณ์ (ตารางที่ ๓.๔)

ภาคกลาง เป็นภาคที่จึคไควมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นที่รายลุมมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านหลายสายแล้ว เนื้อที่ที่มีการชลประทานก็มามากที่สุดคือประมาณ ๑๒.๒ ล้านไร่

ภาคเหนือ มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา และมีลำน้ำที่สำคัญไหลผ่านหลายสาย มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพื้นที่ชลประทานก็มมากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใค คคือมีพื้นที่ชลประทาน ประมาณ ๔.๓๗ ล้านไร่

ตารางที่ ๓.๘ ขนาดอ่างเก็บน้ำ ความสามารถในการเก็บกักน้ำ และเนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วเป็นรายภาค ปี ๒๕๒๖

ภาค	ขนาดกลางและใหญ่		ขนาดเล็ก		รวม	
	เก็บกักน้ำ (ล้าน ลบ.ม)	เนื้อที่ชลประทาน (ล้านไร่)	เก็บกักน้ำ (ล้าน ลบ.ม)	เนื้อที่ชลประทาน (ล้านไร่)	เก็บกักน้ำ (ล้าน ลบ.ม)	เนื้อที่ชลประทาน (ล้านไร่)
เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง ใต้	๒๓,๕๖๓.๓	๓.๐๑	๕๕.๕	๑.๓๐	๒๓,๕๑๗.๘	๔.๓๑
	๓,๘๘๓.๘	๑.๘๓	๓๕๓.๓๘	๐.๓๘	๔,๒๔๑.๑	๒.๓๖
	๑,๘๒๔.๓	๑๑.๕๒	๕๒.๐	๐.๓๘	๑,๘๗๖.๓	๑๒.๒๐
	๑๓.๘	๑.๓๘	๓.๒	๐.๕๓	๒๐.๖	๑.๘๕
รวม	๒๘,๑๘๓.๓	๑๓.๓๘	๕๖๓.๕	๓.๓๓	๒๘,๖๕๖.๖	๒๑.๑๘

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๓.๘ เนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๓ -๒๕๒๗

(หน่วย : ล้านไร่)

ภาค	เนื้อที่ชลประทานที่สร้างเสร็จ				
	๒๕๒๓	๒๕๒๔	๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗
ตะวันออกเฉียงเหนือ เหนือ กลาง ใต้	๒.๒๕	๒.๕๔	๒.๗๔	๒.๙๖	๓.๒๗
	๓.๗๖	๔.๑๗	๔.๖๖	๕.๑๑	๕.๕๕
	๑๑.๑๑	๑๑.๕๒	๑๑.๕๓	๑๑.๕๙	๑๒.๐๖
	๑.๕๒	๑.๖๙	๑.๘๑	๒.๐๐	๒.๐๙
รวมทั้งประเทศ	๑๘.๖๙	๑๙.๘๒	๒๐.๗๙	๒๑.๖๕	๒๒.๘๖

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๘/๒๙ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๓.๑๐ การชลประทานและน้ำในเขตชลประทาน ปี ๒๕๒๗

รายการ	สร้างเสร็จแล้ว (๒๕๒๗)
การเก็บน้ำในเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ	๒๗,๘๗๗.๓๑ (ล้าน ม ^๓)
การทศและสงน้ำหรือการเหมืองฝาย	
การระบายน้ำ	
การเก็บน้ำในคลองในทุ่งราบ	๑๘,๘๐๐,๕๕๕.๐๐ (ไร่)
การบรรเทาอุทกภัยแบบคันกั้นน้ำ	
การแปรสภาพที่ดิน	
คันและคูน้ำในเขตชลประทาน	๘,๐๓๖,๓๒๐.๐๐ (ไร่)
จักรูปลูกที่ดิน	๘๓๕,๑๒๘.๐๐ (ไร่)
การสูบน้ำช่วยเหลือการทำนาปี ๒๕๒๗	
นาปี	๑,๑๖๖,๔๑๐.๐๐ (ไร่)
นาครั้งที่ ๒	๘๖๓,๕๗๘.๐๐ (ไร่)
การแปรสภาพลำนน้ำสายใหญ่	๕๔๓.๐๐ กิโลเมตร
ทางชลประทาน	
ทางลำเลียงสายใหญ่	๑,๕๒๓.๐๐ กิโลเมตร
ทางรอกยาง	๑,๐๗๖.๐๐ กิโลเมตร
ทางลำเลียงย่อย	๒,๐๕๕.๐๐ กิโลเมตร
การไฟฟ้าพลังน้ำ	
จะติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าได้	๑,๐๘๘,๕๐๐.๐๐ กิโลวัตต์
ที่ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าแล้ว	๕๕๗,๕๐๐.๐๐ กิโลวัตต์

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๘/๒๙ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒.๒ ความเสี่ยงทางคานปัจจัยแรงงาน

จากจำนวนประชากรเมื่อปี ๒๕๒๕/๒๖ มีประชากรในภาคเกษตรกรรม ประมาณ ๑๗.๘๔ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘๔ ของประชากรทั้งหมด จะเห็นได้ว่าประชากรเกษตร เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และในปี ๒๕๒๗ มีประชากรในภาคเกษตร ๑๘.๒๕ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘๓ ของประชากรวัยทำงานทั่วประเทศ ประชากรในวัยทำงานในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือมีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง โดยเปรียบเทียบ จากสัดส่วน ประชากรเกษตรในวัยทำงานต่อประชากรทั้งหมดในวัยทำงานเท่ากับร้อยละ ๙๕.๔๔, ๗๒.๑๗, ๖๖.๔๕ และ ๓๘.๐๒ ของประชากรในวัยทำงาน ในแต่ละภาคตามลำดับ (ตารางที่ - ๓.๑๑)

ตารางที่ ๓.๑๑ จำนวนและร้อยละของผู้มีอายุ ๑๕ - ๖๔ ปี ในภาคเกษตรกรรม

ภาค	๒๕๒๕/๒๖		๒๕๒๖/๒๗		๒๕๒๗/๒๘	
	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ
เหนือ	๔.๓๘	๗๒.๘๖	๔.๔๒	๗๒.๕๗	๔.๕๖	๗๒.๑๗
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๗.๑๗	๗๘.๖๖	๗.๒๔	๗๘.๐๗	๗.๓๑	๗๘.๕๘
กลาง	๓.๘๒	๓๘.๖๖	๓.๘๘	๓๘.๓๒	๔.๐๕	๓๘.๐๒
ใต้	๒.๓๕	๖๗.๘๖	๒.๓๘	๖๗.๓๕	๒.๕๒	๖๖.๘๕
รวม	๑๗.๘๔	๖๒.๘๔	๑๘.๐๕	๖๒.๓๓	๑๘.๒๕	๖๑.๘๓

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะการทำงานของประชากรในวัยทำงานทั้งประเทศของปี ๒๕๒๗/๒๘ ส่วนใหญ่สภาพการทำงานจะทำงานในฟาร์มอย่างเดี่ยว รองลงมาจะทำงานทั้งในฟาร์มและนอกฟาร์ม ไม่ได้ทำงานเป็นอันคับสาม และสุดท้ายทำงานนอกฟาร์มอย่างเดี่ยว โดยประชากรทั้งประเทศมีประชากรเกษตรในวัยทำงาน ทำงานในฟาร์มอย่างเดี่ยว ๑๐.๖๕ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๔.๓๖ ของประชากรทั้งหมด (ตารางที่ ๓.๑๒) และในปี ๒๕๒๘/๒๙ จำนวนประชากรเกษตรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนคือจาก ๑๔.๒๕ ล้านคนเป็น ๑๔.๔๕ ล้านคนและมีแรงงานในฟาร์มเท่ากับ ๑๐.๙๖ ล้าน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๓๑ ของประชากรและรวมทั้งหมด (ตารางที่ ๓.๑๒)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๓.๑๒ จำนวนการใช้แรงงานในฟาร์ม - นอกฟาร์ม และไม่ไ้ทำงานเป็นรายภาค ปี ๒๕๒๓/๒๔

(หน่วย : คน)

ภาค	จำนวนแรงงานเกษตร	แรงงานในฟาร์ม	แรงงานนอกฟาร์ม	ทั้งในและนอกฟาร์ม	ไม่ไ้ทำงาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓,๓๑๐,๘๘๓	๔,๕๙๑,๙๒๑	๒๒๐,๒๐๓	๑,๙๙๒,๒๓๔	๕๐๖,๔๘๕
เหนือ	๔,๕๕๙,๓๕๒	๒,๕๒๑,๑๒๖	๑๘๐,๐๐๕	๑,๕๑๒,๘๓๙	๒๔๕,๓๔๒
กลาง	๔,๐๕๘,๓๘๙	๒,๒๘๒,๔๔๒	๒๕๖,๐๕๐	๑,๕๓๘,๓๙๒	๔๓๕,๕๔๓
ใต้	๒,๕๒๓,๙๑๘	๑,๒๕๔,๙๓๓	๑๒๙,๖๖๒	๓๓๑,๖๓๘	๓๐๓,๖๐๑
รวม	๑๔,๒๕๓,๓๓๓	๑๐,๖๕๐,๔๖๖	๓๘๕,๙๒๐	๕,๓๒๑,๕๓๖	๑,๕๙๕,๓๓๕

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๓.๑๓ จำนวนการใช้แรงงานในฟาร์ม - นอกฟาร์ม และไม่ได้ทำงานเป็นรายภาคปี ๒๕๒๘/๒๙

(หน่วย : คน)

ภาค	จำนวนแรงงานเกษตร	แรงงานในฟาร์ม	แรงงานนอกฟาร์ม	ทั้งในและนอกฟาร์ม	ไม่ได้ทำงาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗,๓๗๗,๗๕๕	๔,๖๓๔,๖๕๔	๒๒๓,๔๓๖	๒,๐๐๘,๔๖๗	๕๑๑,๑๙๘
เหนือ	๔,๔๙๒,๗๙๐	๒๕๔,๓๒๘	๑๘๑,๕๙๔	๑,๕๒๑,๕๑๗	๒๔๗,๓๕๑
กลาง	๔,๑๒๗,๑๕๔	๒,๓๑๙,๖๙๕	๒๒๔,๓๙๑	๑,๐๙๙,๙๑๑	๔๔๓,๑๕๗
ใต้	๒,๕๕๖,๓๑๙	๑,๒๗๒,๙๖๖	๑๓๒,๐๒๕	๗๔๐,๑๘๐	๓๑๑,๑๔๘
รวม	๑๘,๕๕๔,๐๑๘	๑๐,๗๖๖,๖๔๓	๕๗๙,๘๕๖	๕,๓๗๐,๐๗๕	๑,๕๑๒,๘๕๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเนื่องจากปัจจัยผลิตประเภทนี้ พิจารณาจากระดับการศึกษานั้นเอง กล่าวคือเกษตรกรส่วนใหญ่ในปี ๒๕๒๘/๒๙ (ตารางที่ ๓.๑๔) มีถึงร้อยละ ๓๒.๓๘ มีความรู้ไม่เกินชั้น ป.๔ และมีความรู้จบ ป.๔ ถึงร้อยละ ๔๓.๘๘ ดังนั้นโอกาสที่เกษตรกรจะรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงทำได้ยาก ซึ่งมีผลให้การผลิตไม่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ด้วยการศึกษาและหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมจากหนังสือหรือเอกสารที่พิมพ์เผยแพร่เป็นไปได้อย่าง การทำการเกษตรจึงมักทำในลักษณะ ที่เคยทำกันมาแต่อดีต และไม่คอยมีการเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้ามากนัก ทำให้การทำการเกษตรของเกษตรกรไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ และไม่รู้จักเลือกปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่มีรายได้ดีกว่าเดิม รายได้ของเกษตรกรก็จะมีจำกัดไม่พอที่จะชำระหนี้ได้ ทำให้การให้สินเชื่อเกิดความเสี่ยงขึ้น

สำหรับภาคที่จัดได้ว่ามีความเสี่ยงมากที่สุดนั้นได้แก่ภาคไร่ ซึ่งมีเกษตรกรไม่ไต่เรียนและไม่จบ ป.๔ ถึงร้อยละ ๓๖.๑๓ รองมาคือภาคเห็ดร้อยละ ๓๕.๖ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๑.๖๕ ภาคกลาง ๒๘.๒๖ (ตารางที่ ๓.๑๕)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๓.๑๔ จำนวนประชากรเกษตร จำนวนตามการศึกษาเป็นรายภาค ปี ๒๕๒๔/๒๕

ภาค	ระดับการศึกษา (คน)									
	ประชากร- เกษตร	ไม่ได้เรียน	ไม่จบ ป.๔	จบ ป.๔	จบ.ป.๖	ม.๑-ม.๓	ม.๓ - ม.๘	อาชีวศึกษา	อาชีวศึกษา	มหาวิทยาลัย
ตะวันออกเฉียง- เหนือ	๑๓,๘๐๒,๑๓๕	๒,๗๕๒,๒๒๔	๑,๖๑๖,๕๙๔	๗,๐๕๐,๗๕๗	๑,๕๕๔,๓๕๕	๓๙๐,๗๐๐	๒๓๓,๕๗๓	๕๑,๕๖๗	๗๑,๗๑๓	๒๐,๗๙๐
	๗,๘๐๐,๕๒๗	๑,๗๕๒,๖๕๕	๙๙๔,๖๓๕	๓,๗๖๒,๓๒๐	๗๙๒,๐๕๐	๒๓๑,๗๕๕	๑๑๖,๓๕๕	๕๕,๕๓๒	๓๐,๒๑๗	๑๒,๐๑๗
	๗,๗๐๖,๒๒๐	๑,๓๒๐,๐๕๖	๕๕๗,๗๐๑	๓,๖๒๑,๕๖๖	๙๖๙,๓๖๕	๕๖๕,๒๑๗	๑๕๗,๗๕๐	๑๕๙,๒๓๙	๖๓,๐๑๒	๗๑,๕๕๕
	๕,๕๕๕,๙๕๑	๑,๐๕๕,๕๕๕	๖๑๓,๕๒๑	๑,๗๙๖,๙๑๑	๕๕๖,๕๐๗	๒๗๑,๓๑๖	๑๖๕,๗๐๐	๕๑,๐๒๖	๕๕,๐๕๑	๒๓,๗๒๖
คิดเป็นร้อยละ	๒๐.๓๕	๑๒.๐๕	๕๗.๕๕	๑๑.๕๕	๕.๐๐	๒.๑๓	๐.๑๑	๐.๖๑	๐.๓๕	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๕๗

ตารางที่ ๓.๑๕ จำนวนประชากรเกษตรเป็นร้อยละของประชากรเกษตรปี ๒๕๒๗/๒๘

ภาค	ประชากร- เกษตร	ระดับการศึกษา (คน)								
		ไม่ไ้เรียน	ไม่จบ ป.๔	จบ ป.๔	จบ ป.๖	ม.๑ - ม.๓	ม.๓ - ม.๔	อาชีวะชั้นต้น	อาชีวะชั้น- ปลาย	มหาวิทยาลัย
ตะวันออกเฉียง- เหนือ	๑๓,๘๐๒,๑๓๕	๑๘.๘๘	๑๑.๗๑	๕๑.๐๘	๑๑.๘๘	๒.๘๓	๑.๖๘	๐.๕๘	๐.๕๑	๐.๑๕
เหนือ	๗,๘๐๐,๘๒๗	๒๒.๘๕	๑๒.๗๕	๕๕.๒๓	๑๐.๑๕	๒.๘๗	๑.๗๘	๐.๗๕	๐.๓๘	๐.๑๕
กลาง	๗,๗๐๖,๒๒๐	๑๗.๑๓	๑๑.๐๓	๕๗.๐๐	๑๒.๕๘	๖.๐๓	๒.๕๓	๑.๘๓	๐.๘๑	๐.๕๓
ใต้	๕,๕๕๖,๕๕๑	๒๒.๗๖	๑๓.๓๗	๓๘.๑๗	๑๑.๘๑	๕.๖๐	๓.๖๑	๑.๗๖	๑.๗๖	๐.๕๑

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓. ปัจจัยทุน

ปัจจัยทุนในที่นี้หมายถึงทุนในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการผลิตต่าง ๆ หรือสินทรัพย์ประเภททุน (Capital goods)

การใช้ทุนในการทำการเกษตรในประเทศไทยโดยเฉลี่ยมีจำนวนที่น้อยมาก ในสมัยก่อนเกษตรกรใช้เครื่องมือในการประกอบการ นอกจากใช้สัตว์เลี้ยงใช้งาน เช่น โค กระบือ แล้วส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือขนาดเล็กซึ่งใช้แรงคนเขาลา เช่น จอบ เสียม มีด พร้า และขวาน เป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจของเกษตรกรทั่วประเทศ เมื่อปี ๒๔๘๖ พบว่าเกษตรกรได้ลงทุนในกิจการของตนเองโดยเฉลี่ยต่อประเทศซึ่งรวมสัตว์ใช้งานเข้าไปควรมีเพียงประมาณร้อยละ ๑๗.๒๒ ของการลงทุนทั้งหมดในฟาร์ม จะเห็นได้ว่ามีการลงทุนน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศที่เจริญแล้ว ซึ่งมีการลงทุนทางค่านี้อยู่ร้อยละ ๓๐ - ๔๐ ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมด

ในปัจจุบันนี้ เกษตรกรเริ่มใช้ทุนประเภทเครื่องจักร เครื่องยนต์มากขึ้นโดยเฉพาะ รถไถเดินตาม รถแทรกเตอร์ (ดูตารางที่ ๓.๑๖) ซึ่งเมื่อคิดเปรียบเทียบกับจำนวนครุว์เรือนเกษตรกรซึ่งมีอยู่ประมาณ ๔.๒๔ ล้านครุว์เรือน ในปี ๒๔๒๔ เมื่อคิดเปรียบเทียบเป็นรายภาคจะเห็นว่า ภาคใต้เป็นภาคที่มีการใช้เครื่องมือเครื่องทุนแรงน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทุกภาค

การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านภัยธรรมชาติ

ในการทำการเกษตรในประเทศไทย เกษตรกรต้องประสบกับภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งทำความเสียหายให้กับพืชผลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งผลผลิตหรือความเสียหายของพืชเศรษฐกิจนั้นเป็นผลมาจาก น้ำท่วม ฝนแล้ง การระบาดของโรค แมลง วัชพืช สัตว์ศัตรูพืช และภัยธรรมชาติอื่น ๆ

จากตารางที่ ๓.๑๗ แสดงถึงความเสียหายของพืชเศรษฐกิจ จากภัยธรรมชาติและศัตรูพืช และจะเห็นว่าความเสียหายของพืชเศรษฐกิจในแต่ละปี จะพบว่าพืชที่ได้รับความเสียหายเมื่อคิดเป็นร้อยละคือ ข้าว เช่นในปี ๒๔๒๔/๒๕ ข้าวมีพื้นที่เสียหายคิดเป็นร้อยละ ๗.๗ รองลงมาคือ ถั่วเหลือง ฝ้าย ข้าวโพก ปอแก้ว ซึ่งมีพื้นที่เสียหายร้อยละ ๒.๖๘, ๑.๖๓, ๑.๕๔ และ ๑.๔๒ ตามลำดับ

จากตารางที่ ๓.๑๘ แสดงถึงพื้นที่ที่มีการระบาดของศัตรูพืชชนิดต่าง ๆ จะเห็นว่าศัตรูพืชที่ทำความเสียหายให้กับพืชเศรษฐกิจมากที่สุดได้แก่ สัตว์ศัตรูพืช ซึ่งทำความเสียหายให้กับพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด รองลงมาคือ แมลง โรคระบาดและวัชพืช ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาถึงการปลูกพืชเศรษฐกิจทั้งหมดก็จะเห็นว่าศัตรูพืชที่ทำความเสียหายมากที่สุดได้แก่ สัตว์ศัตรูพืช รองลงมาคือ แมลง โรคระบาด และ วัชพืชตามลำดับ

ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณิใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๓.๑๖ จำนวนเครื่องมือเครื่องทุ่นแรงเพื่อการเกษตรที่เกษตรกรมีอยู่ทั้งปี ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๔

(หน่วย : คันหรือเครื่อง)

ภาค	จำนวนรถไถเดินตาม		จำนวนรถแทรกเตอร์		จำนวนเครื่องสูบน้ำ		เครื่องหนาน้ำคราดที่ ชนิดที่ ๑ เครื่องบนฟ.		เครื่องหนาน้ำคราดที่ ชนิดที่ ๒ เครื่องงาน		จำนวนเครื่องนอก	
	๒๕๒๑	๒๕๒๔	๒๕๒๑	๒๕๒๔	๒๕๒๑	๒๕๒๔	๒๕๒๑	๒๕๒๔	๒๕๒๑	๒๕๒๔	๒๕๒๑	๒๕๒๔
ตะวันออกเฉียงเหนือ เหนือ กลาง ใต้	๑๓,๑๙๖	๓๘,๙๙๐	๒,๑๕๒	๕,๙๕๐	๕๕,๓๕๒	๕๕,๕๘๙	๓,๘๙๕	๖,๐๑๐	๓๘,๒๘๕	๒๑๘,๒๘๕	๑,๒๑๖	๒,๒๓๑
	๕๕,๑๙๒	๑๓๙,๙๘๕	๕,๐๙๘	๙,๒๙๖	๕๙,๙๒๕	๑๖๕,๒๓๕	๙,๕๘๓	๑๙,๑๙๙	๑๖๐,๖๑๓	๕๕๙,๘๘๕	๕,๓๓๙	๙,๘๘๑
	๑๐๖,๕๙๙	๑๙๒,๐๒๒	๖,๖๑๕	๑๖,๐๘๒	๑๕๙,๒๕๐	๓๒๙,๙๙๕	๒๕,๙๓๐	๓๘,๙๐๘	๑๕๐,๕๒๒	๓๙๙,๕๙๓	๑๕,๒๓๖	๑๙,๕๙๖
	๑๙,๑๐๘	๕๑,๕๘๐	๕๓๙	๑,๐๘๒	๑๐,๕๑๐	๒๖,๘๙๓	๕๒๑	๒,๐๙๕	๖,๖๘๕	๕๕,๕๓๙	๒๐๒	๙๙๕
รวมทั้งประเทศ	๑๘๑,๙๙๓	๔๐๒,๐๘๒	๑๓,๒๙๓	๓๑,๕๑๕	๒๘๙,๘๒๙	๖๑๙,๙๙๑	๓๙,๒๒๘	๑๐๖,๒๑๑	๒๕๙,๙๐๘	๑,๑๑๒,๐๖๒	๒๐,๙๙๓	๓๐,๙๖๒

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๐

ตารางที่ ๓.๑๗ สถิติความเสียหายของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญปี ๒๕๒๐/๒๑ - ๒๕๒๓/๒๔

(หน่วย : ไร่)

ปี	๒๕๒๐/๒๑			๒๕๒๑/๒๒			๒๕๒๒/๒๓			๒๕๒๓/๒๔			๒๕๒๔/๒๕		
	พ.ท.เพาะปลูก	พ.ท.เสียหาย	%	พ.ท.เพาะปลูก	พ.ท.เสียหาย	%	พ.ท.เพาะปลูก	พ.ท.เสียหาย	%	พ.ท.เพาะปลูก	พ.ท.เสียหาย	%	พ.ท.เพาะปลูก	พ.ท.เสียหาย	%
ข้าว ข้าวโพก ปอแก้ว ถั่วเหลือง ฝ้าย	๕๓,๙๕๔	๑๑,๖๔๓.๕	๒๑.๖๖	๕๙,๔๓๘.๕	๖๙๒.๒	๑.๑๖	๓๙,๓๙๐.๕	๖,๙๖๙.๒	๑๗.๗๓	๖๓,๐๐๕.๘	๕,๑๐๕.๖	๘.๑๒	๖๑,๑๖๐.๙	๕๙๑๑.๒	๙.๖๗
	๙,๙๖๖.๒	๓,๙๙๙.๑	๓๙.๙๙	๙,๕๑๖.๕	๓๓๑.๒	๓.๔๖	๙,๙๐๒.๕	๒๐๕.๙	๒.๐๖	๑๐,๖๔๘.๘	๙๓๑.๘	๘.๗๓	๑๐,๕๑๙.๖	๑๖๙.๓	๑.๕๙
	๑,๕๓๒.๑	๘๙.๙	๖.๕๓	๒,๐๐๘.๕	๕๖๙	๒.๘๓	๓,๓๕๙.๙	๘๒.๙	๒.๔๗	๑๓,๙๑๕.๕	๘.๕	๐.๖๑	๑,๒๓๕.๕	๑๐.๒	๐.๘๒
	๘๒๐.๙	๑๓๕	๑๖.๕๕	๑,๖๑๕.๙	๙๒.๘	๕.๗๕	๑,๖๓๐.๙	๑๕.๙	๐.๙๗	๑,๑๒๓.๘	๑๑๓.๒	๑๐.๐๗	๕๓๕.๙	๑๕.๓	๒.๖๕
	๕๒๙.๙	๓๐.๒	๕.๗๐	๕๕๓.๓	๖.๕๑	๑.๓๕	๑,๑๕๓.๘	๙๕.๕	๘.๒๗	๑,๐๖๑.๙	๑๙.๓	๑.๘๒	๑,๑๐๗.๑	๑๘.๑	๑.๖๓

ที่มา : ฝ่ายวิเคราะห์ข้อมูลส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ ๓.๑๘ แสดงพื้นที่การระบาดของศัตรูพืชกับพืชเศรษฐกิจ ปี ๒๕๒๘

(หน่วย : ๑๐๐๐ ไร่)

ชนิดของศัตรูพืช	ข้าว	ข้าวโพด	ถั่วเหลือง	มันสำปะหลัง	ปอ	ฝ้าย	รวม
แมลง	๓,๐๑๘,๘๓๘	๓๑๗,๖๖๖	๓๔๕,๓๕๖	๑,๘๓๐	๒๑,๗๐๗	๕๘,๐๔.๖	๓,๘๐๔,๕๓๖
โรค	๘๑๘,๓๗๔	๑๒๓,๐๕๗	๕๕,๕๕๒	-	๘๑๕	๒๐๐	๙๙๖,๙๘๘
วัชพืช	๑,๘๕๐	๒๐	-	-	-	-	๑,๘๗๐
สัตว์- ศัตรูพืช	๕,๑๕๘,๙๑๔	๕๗๖,๗๘๑	๑๖๗,๗๐๒	๖๐๒	-	๑,๓๖๘	๕,๙๐๖,๓๖๗

ที่มา : กองป้องกัน และ กำจัดศัตรูพืช กรมส่งเสริมการเกษตร

บทที่ ๘

การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางด้านผลผลิต ราคา และ รายได้จากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ

จากการศึกษาในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ความเสี่ยงของเกษตรกร โดยการนำผลผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ มาศึกษาและหาค่าของความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน ในช่วง ๑๕ ปี จากปีการเพาะปลูก ๒๕๑๐/๑๑ ถึงปีการเพาะปลูก ๒๕๒๔/-๒๕ โดยใช้ค่าผลผลิตเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสัมประสิทธิ์ของความผันแปร (Coefficient of Variance) ของผลผลิตพืชชนิดต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดถึงความเสี่ยง

โครงสร้างการผลิตพืชผลในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

โครงสร้างการผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย ประกอบด้วยการผลิตในทางพืชและปศุสัตว์ แต่การเกษตรของประเทศไทยเน้นหนักไปในทางสาขากสิกรรม หรือสาขาไม้ผล ซึ่งมีการทำนาหรือการเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก กล่าวคือ มีผู้ประกอบการในการทำนาทั่วประเทศกว่า ๙๓.๘ ล้านไร่ และแนวโน้มในการผลิตก็มีแนวโน้มสูงขึ้น รองลงมาคือ การทำไร่ ซึ่งมีเนื้อที่ในการทำไร่ทั่วประเทศกว่า ๓๐ ล้านไร่

สำหรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเกษตรสาขาพืชผลที่สำคัญของแต่ละภาคมีดังนี้

๑. ภาคเหนือ

พืชที่ปลูกมากได้แก่ ข้าว, ข้าวโพด, ข้าวฟ่าง, ถั่วเหลือง, มันสำปะหลัง, ฝ้าย, ยาสูบ, กระเทียม, มันฝรั่ง, งา, ลำไย, ลิ้นจี่, ชา, มินต์, ผักตบถ ฯลฯ

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พืชที่ปลูกมากได้แก่ ข้าว, ปอ, ฝ้าย, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, ยาสูบ, หม่อน, ถั่วลิสง, แดงโม, ผักตบถ ฯลฯ

๓. ภาคกลาง

พืชที่ปลูกมากได้แก่ ข้าว, มันสำปะหลัง, ข้าวโพด, อ้อย, สับปะรด, ถั่วเหลือง, มะพร้าว, ฝ้าย, พุ้เ็น, ส้ม, เงาะ, ผักตบถ ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๔. ภาคใต้

พืชที่นิยมปลูกมากได้แก่ ยางพารา, ข้าว, มะพร้าว, มันสำปะหลัง, ถั่วเขียว, ข้าวโพด, ทุเรียน, เงาะ, ลางสาค, มังคุด, ปาล์มน้ำมัน, ผักต่าง ๆ

จากโครงสร้างการผลิตพืชต่าง ๆ ในประเทศจะเห็นว่าพืชที่มีการปลูกโดยทั่ว ๆ ไปนั้นได้แก่ ข้าว, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, ปอ, ฝ้าย และถั่วเหลือง พืชเหล่านี้จึงถือได้ว่าเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ การวิเคราะห์ที่ไพบทน์จึงได้เลือกเอาพืชทั้ง ๖ ชนิดดังกล่าว มาทำการศึกษาวิเคราะห์หาความเสี้ยน

ความเสี้ยนและความไม่แน่นอนของผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

๑. ข้าวโพด

จากตารางที่ ๔.๓ จะเห็นได้ว่าการเพาะปลูกข้าวในรอบ ๑๕ ปีที่ผ่านมา โดยผลผลิตเฉลี่ยประมาณไร่ละ ๒๔๔.๕๕ กิโลกรัม ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๖๓.๔๐ กล่าวคือ ผลผลิตทั่วประเทศอาจจะสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ๖๓.๔๐ กิโลกรัม/ไร่ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๒๖ สามารถจำแนกเป็นรายภาคได้ดังนี้

การปลูกข้าวในภาคเหนือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๓๕๓.๖๐ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ และให้ผลผลิตสูงกว่าทุกภาค มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๖.๒๔ กิโลกรัม และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๑.๐๑๗๔

การปลูกข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ผลผลิตไร่ละ ๒๐๓.๐๐ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ ความเบี่ยงเบน ๕.๕๖ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๒๖๔

การปลูกข้าวในภาคกลางได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๓๐๘.๓๕ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๕.๒๓ และสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๑๖๔

การปลูกข้าวในภาคใต้ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๒๖๔.๘๕ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๔.๓๓ และสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๑๔๐

สรุป ถ้าพิจารณาถึงความเสี้ยนและความไม่แน่นอนของผลผลิตที่ได้ทั้งประเทศแล้ว จะเห็นว่า ภาคที่มีความเสี้ยนในการปลูกข้าวมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงสุดคือ ๐.๐๒๖๔ และให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำสุดคือ ๒๐๓ กิโลกรัม รอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลงมาคือ ภาคใต้, ภาคเหนือ, ภาคกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๑๘๐, ๐.๐๑๙๔, ๐.๐๑๖๘ ตามลำดับ

๒. ข้าวโพค

จากตารางที่ ๔.๙ จะเห็นได้ว่าการปลูกข้าวโพคในรอบ ๑๕ ปีที่ผ่านมา ได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณไร่ละ ๓๑๒.๔๕ กิโลกรัม ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๖๐.๕๔ กล่าวคือผลผลิตทั่วประเทศที่อาจจะสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ๖๐.๕๔ กิโลกรัม/ไร่ และมีสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๑๙๕ หากจำแนกเป็นรายภาคแล้ว พบว่า

การปลูกข้าวโพคในภาคเหนือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๓๒๙.๙๔ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศและให้ผลผลิตสูงเป็นอันดับสอง รองจากภาคกลาง มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๖.๙๐ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๒๐

การปลูกข้าวโพคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๒๔๖ กิโลกรัม มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๔.๐๒ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๒๗

การปลูกข้าวโพคในภาคกลาง ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๓๓๐.๔๗ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ และสูงกว่าทุกภาค มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๙.๕๑ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๒๔

การปลูกข้าวโพคในภาคใต้ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๒๖๖.๑๓ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศและต่ำกว่าทุกภาค มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๖.๙๒ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๒๕

สรุป ถ้าพิจารณาถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของผลผลิตที่ได้ทั้งประเทศแล้ว จะเห็นว่า การปลูกข้าวโพค ภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรที่สูงที่สุดคือ ๐.๒๗ โดยมีผลผลิตต่อไร่ประมาณ ๒๔๖ กิโลกรัม รองลงมาคือภาคใต้, ภาคกลาง ภาคเหนือ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๑๘๕, ๐.๐๒๔, ๐.๐๒๐ ตามลำดับ

๓. มันสำปะหลัง

จากตารางที่ ๔.๙ จะเห็นได้ว่าการเพาะปลูกมันสำปะหลังในรอบ ๑๕ ปีที่ผ่านมา ได้ผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศไร่ละ ๒,๑๙๘.๐๕ กิโลกรัม ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๓๔๒.๐๕

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อไร่ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๑๙๐

การปลูกมันสำปะหลังในภาคเหนือได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๒,๒๔๔.๕๓ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑๔.๘๒ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๐๖๖

การปลูกมันสำปะหลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๒,๑๕๕.๓๙ กิโลกรัม มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑๔.๙๔ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๐๖๙

การปลูกมันสำปะหลังในภาคกลาง ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๒,๓๘๖.๘๙ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศและสูงกว่าทุกภาค มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑๑.๕๑ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๐๐๔๕

การปลูกมันสำปะหลังในภาคใต้ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑,๘๖๕.๔๖ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศและต่ำกว่าทุกภาค มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๒๖.๙๓ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๑๔๓

สรุป ถ้าพิจารณาถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของผลผลิตที่ได้ทั้งประเทศจะเป็นว่าการปลูกมันสำปะหลัง ภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุดคือภาคใต้ เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงที่สุดคือ ๐.๐๑๔๓ โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำที่สุดคือ ๑,๘๖๕.๔๖ กิโลกรัม รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคเหนือ, ภาคกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๐๖๙, ๐.๐๐๖๖, ๐.๐๐๔๕ ตามลำดับ

๔. ถั่วเหลือง

จากตารางที่ ๔.๙ จะเห็นได้ว่าการปลูกถั่วเหลืองในรอบ ๑๙ ปีที่ผ่านมา ได้ผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศ ประมาณ ๑๔๑.๕๒ กิโลกรัม ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๓๐.๐๙ กล่าวคือ ผลผลิตทั้งประเทศอาจจะสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ ๓๐.๐๙ กิโลกรัม/ไร่ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๒๑๒ หากจำแนกเป็นรายภาคแล้วจะพบว่า

การปลูกถั่วเหลืองในภาคเหนือได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๕๒.๔๒ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ และสูงกว่าทุกภาค มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๖.๕๒ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๓

การปลูกถั่วเหลืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๕๐.๘๕ กิโลกรัม มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๕.๕๑ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๘

การปลูกถั่วเหลืองในภาคกลาง ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๔๕.๗๕ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๕.๕๕ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๒

การปลูกถั่วเหลืองในภาคใต้ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๒๔.๕๑ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ และต่ำกว่าทุกภาค มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๕.๐๔ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๒

สรุป ถ้าพิจารณาถึงความเสถียรและความไม่แน่นอนของผลผลิตที่ได้ทั้งประเทศจะเห็นว่า การปลูกถั่วเหลือง ภาคที่มีความเสถียรที่สุดคือภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงที่สุด คือ ๐.๐๓๘ โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ ๑๕๐.๘๕ กิโลกรัม รองลงมาคือภาคเหนือ, ภาคใต้ และภาคกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๓, ๐.๐๓๒, ๐.๐๓๐ ตามลำดับ

๕. ปอ

จากตารางที่ ๔.๗ จะเห็นได้ว่าการปลูกปอในรอบ ๑๕ ปีที่ผ่านมาได้ผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศประมาณไร่ละ ๑๖๘.๑๕ กิโลกรัม ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๕๐.๒๐ กล่าวคือผลผลิตทั้งประเทศอาจจะสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ ๕๐.๒๐ กิโลกรัมต่อไร่ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๒๙๘ หากจะจำแนกเป็นรายภาคแล้วจะพบว่า

การปลูกปอในภาคเหนือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๕๖.๖๔ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศและต่ำกว่าทุกภาค มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๖.๕๒ และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๔๕

การปลูกปอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๖๕.๑๖ กิโลกรัม มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๕.๒๔ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๒๕

การปลูกปอในภาคกลาง ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๘๑.๔๔ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศและสูงกว่าของภาคอื่น ๆ มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๖.๕๕ และมีค่าสัมประ-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๘

การปลูกปอในภาคใต้ มีการปลูกเพียงครั้งเดียวในรอบ ๑๙ ปี และให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ ๑๙๕ กิโลกรัม หลังจากนั้นก็ไม่ปลูกอีกเลย เพราะสภาพดินฟ้าอากาศไม่เหมาะกับการปลูกปอ

สรุป ถ้าพิจารณาถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของผลผลิตที่ได้ทั้งประเทศจะเป็นว่า การปลูกปอ ภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุดคือ ภาคเหนือ เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงสุดคือ ๐.๐๘๔ โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุด ๑๕๖.๑๖ กิโลกรัม รองลงมาคือภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๘, ๐.๐๒๕ ตามลำดับ

๖. ฝ้าย

จากตารางที่ ๘.๘ จะเห็นได้ว่าการปลูกฝ้ายในรอบ ๑๙ ปี ที่ผ่านมาโดยผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศประมาณไร่ละ ๑๖๒.๖๘ กิโลกรัม ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๓๙.๕๒ กล่าวคือ ผลผลิตทั่วประเทศอาจจะสูงหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ๓๙.๕๒ กิโลกรัมต่อไร่ และมีสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๒๔ หากจำแนกเป็นรายภาคแล้ว พบว่า

การปลูกฝ้ายในภาคเหนือ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๕๐.๓๗ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๕.๓๕ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๕๕

การปลูกฝ้ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๗๑.๔๗ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศและสูงกว่าภาคอื่น ๆ ทุกภาคมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๖.๓๑ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๖๗

การปลูกฝ้ายในภาคกลาง ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๖๘.๐๐ กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ มีความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๖.๕๐ และสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๘๖

การปลูกฝ้ายในภาคใต้ ได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ ๑๕๖.๕๐ กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๗.๑๔ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๔๕๔

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุป ถ้าพิจารณาถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของผลผลิตทั้งประเทศแล้ว จะเห็นว่า การปลูกข้าว ภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุดคือ ภาคกลาง เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงสุดคือ ๐.๐๓๘๖ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๐๓๖๓, ๐.๐๓๕๕, ๐.๐๐๘๔ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปี ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙

(หน่วย:ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๑๐/๒๕๑๑	๑๕๕	๓๐๑	๒๓๕	๒๐๑
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๑๓๙	๒๓๖	๒๕๑	๒๘๖
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๒๒๖	๓๘๓	๒๙๙	๒๖๓
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๒๔๐	๔๐๘	๒๘๕	๒๕๖
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๒๕๓	๓๓๘	๒๙๖	๒๖๘
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๒๓๐	๒๘๕	๒๘๘	๒๖๔
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๒๐๘	๓๕๕	๓๓๕	๒๖๒
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๑๘๓	๓๓๑	๓๐๘	๒๓๐
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๒๑๐	๓๕๔	๒๓๘	๒๘๕
๒๕๑๙/๒๕๒๐	๑๙๓	๓๓๓	๓๐๓	๒๙๑
๒๕๒๐/๒๕๒๑	๑๘๓	๓๐๘	๓๑๓	๒๙๑
๒๕๒๑/๒๕๒๒	๑๘๙	๓๓๘	๒๙๕	๒๖๓
๒๕๒๒/๒๕๒๓	๑๙๘	๓๔๙	๓๐๓	๓๐๐
๒๕๒๓/๒๕๒๔	๒๐๘	๓๓๒	๓๒๒	๒๓๕
๒๕๒๔/๒๕๒๕	๑๙๒	๔๑๖	๓๔๘	๒๓๐
๒๕๒๕/๒๕๒๖	๑๘๓	๓๓๓	๓๓๓	๒๓๘
๒๕๒๖/๒๕๒๗	๒๔๕	๓๓๘	๓๒๘	๒๘๘
๒๕๒๗/๒๕๒๘	๒๔๘	๓๘๓	๓๔๘	๒๕๐

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ) ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปี ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๗/๒๕๒๘

(หน่วย:ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๒๘/๒๕๒๙	๒๔๘	๓๘๒	๓๕๙	๒๕๒
Mean	๒๐๙.๐๐	๓๕๙.๖๐	๓๐๘.๙๙	๒๖๔.๘๙
S.D.	๕.๕๖	๖.๒๙	๕.๒๓	๔.๙๙
C.V	๐.๐๒๖๘	๐.๐๑๙๔	๐.๐๑๖๙	๐.๐๑๘๐

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๔.๒ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพด ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙

(หน่วย:ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๑๐/๒๕๑๑	๒๓๔	๒๕๙	๒๙๙	๒๐๔
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๒๐๐	๒๘๓	๓๐๒	๓๐๓
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๓๒๙	๓๘๓	๓๙๒	-
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๔๐๖	๓๔๙	๓๙๔	-
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๓๙๙	๓๕๓	๓๖๒	-
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๑๙๔	๒๓๓	๑๙๙	-
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๒๙๙	๓๒๙	๓๔๑	-
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๒๙๕	๓๓๓	๓๓๔	-
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๓๒๙	๓๕๙	๓๕๕	-
๒๕๑๙/๒๕๒๐	๒๒๘	๓๔๖	๓๙๖	๒๕๒
๒๕๒๐/๒๕๒๑	๒๑๒	๒๔๔	๑๙๙	๓๓๔

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๕.๒ (ต่อ) ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพด ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑-๒๕๒๘/๒๕๒๙

(หน่วย:ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๒๓๒	๓๕๑	๓๓๒	๑๙๖
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๒๓๖	๓๐๘	๓๑๑	๓๐๐
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๓๒๒	๓๕๕	๓๐๕	๒๖๐
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๓๑๙	๓๕๓	๓๘๖	-
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๒๕๕	๒๙๒	๓๒๕	-
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๓๓๑	๓๓๙	๓๓๙	-
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๓๖๕	๓๓๓	๓๓๓	-
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๓๘๕	๓๙๖	๔๑๕	๒๘๐
Mean	๒๙๖.๐๐	๓๒๓.๙๔	๓๓๐.๕๓	๒๖๖.๑๓
S.D.	๘.๐๓	๖.๓๐	๓.๙๑	๖.๓๒
C.V.	๐.๐๒๗	๐.๐๒๐	๐.๐๑๔	๐.๐๒๕

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๓ ผลผลิตต่อไร่ของวัชพืชหลัง ปีการเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๔/๒๕๒๕

(หน่วย. ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๑๐/๒๕๑๑	๑,๘๕๔	๑,๘๖๖	๒,๕๒๓	๑,๕๓๘
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๑,๘๓๔	๒,๑๖๑	๒,๕๘๓	๑,๖๕๐
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๒,๖๕๐	๒,๐๘๘	๒,๖๘๐	๑,๘๐๘
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๒,๗๐๖	๒,๐๐๒	๒,๕๑๑	๑,๗๐๗
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๑,๘๕๖	๑,๖๗๓	๒,๕๘๒	๑,๒๖๖
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๒,๐๘๘	๒,๐๖๖	๒,๑๕๐	๑,๕๕๖
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๑,๘๘๔	๒,๓๒๕	๒,๓๒๐	๑,๖๓๘
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๒,๓๖๒	๒,๓๘๓	๒,๕๕๗	๑,๗๕๘
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๒,๓๓๒	๒,๕๕๕	๒,๕๑๗	๑,๕๖๕
๒๕๑๙/๒๕๒๐	๒,๑๕๖	๒,๓๐๘	๒,๓๖๑	-
๒๕๒๐/๒๕๒๑	๒,๑๑๖	๒,๕๕๕	๒,๕๕๕	๔,๐๓๓
๒๕๒๑/๒๕๒๒	๒,๐๘๗	๒,๒๗๐	๒,๑๘๐	๒,๐๘๘
๒๕๒๒/๒๕๒๓	๒,๒๐๗	๒,๒๖๖	๒,๕๑๘	-
๒๕๒๓/๒๕๒๔	๒,๑๒๐	๒,๕๐๘	๒,๕๐๓	-
๒๕๒๔/๒๕๒๕	๒,๒๕๗	๒,๕๓๒	๒,๓๖๖	-
๒๕๒๕/๒๕๒๖	๒,๑๗๑	๒,๕๕๖	๒,๕๑๘	-
๒๕๒๖/๒๕๒๗	๑,๘๘๒	๒,๑๘๗	๒,๒๕๓	-
๒๕๒๗/๒๕๒๘	๒,๑๘๖	๒,๕๒๘	๒,๒๘๘	-
๒๕๒๘/๒๕๒๙	๑,๘๒๐	๒,๒๘๘	๒,๑๗๖	-
Mean	๒,๑๕๘.๓๗	๒,๒๕๗.๕๓	๒,๓๘๖.๘๘	๑,๘๖๕.๕๖
S.D.	๑๕.๘๔	๑๕.๘๒	๑๑.๕๑	๒๖.๕๑
C.V.	๐.๐๐๖๘	๐.๐๐๖๖	๐.๐๐๔๘	๐.๐๑๔๓

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๔ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวเหลือง ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๒๒ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙

(หน่วย: ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ทะวันออกเจียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๑๐/๒๕๑๑	๑๒๕	๑๓๒	๑๔๕	๑๐๒
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๙๑	๑๓๖	๑๔๘	๑๕๓
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๑๖๐	๑๖๑	๑๖๓	๑๒๙
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๑๑๐	๑๓๓	๑๓๕	๑๒๐
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๘๘	๑๕๕	๑๒๓	๑๒๒
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๑๑๖	๑๓๕	๑๓๕	๑๓๕
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๑๓๓	๑๓๕	๑๔๓	๑๓๒
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๑๕๓	๑๓๙	๑๐๓	๙๕
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๑๑๖	๑๕๕	๑๕๓	-
๒๕๑๙/๒๕๒๐	๑๕๕	๑๘๒	๑๖๑	-
๒๕๒๐/๒๕๒๑	๑๑๓	๙๘	๑๑๓	-
๒๕๒๑/๒๕๒๒	๑๕๐	๑๕๙	๑๕๑	-
๒๕๒๒/๒๕๒๓	๑๘๐	๑๕๑	๑๓๕	-
๒๕๒๓/๒๕๒๔	๑๕๙	๑๒๕	๑๓๒	-
๒๕๒๔/๒๕๒๕	๑๕๓	๑๖๓	๑๕๒	๑๕๓
๒๕๒๕/๒๕๒๖	๑๕๖	๑๕๕	๑๕๓	๑๑๕
๒๕๒๖/๒๕๒๗	๑๖๓	๑๘๐	๑๖๕	๑๓๐
๒๕๒๗/๒๕๒๘	๑๘๖	๒๐๐	๑๘๑	-
๒๕๒๘/๒๕๒๙	๑๙๓	๒๐๖	๑๘๓	-
Mean	๑๕๐.๘๙	๑๕๒.๕๒	๑๔๘.๓๙	๑๒๕.๙๑
S.D.	๕.๕๑	๕.๐๘	๕.๕๕	๕.๐๕
C.V.	๐.๐๓๘	๐.๐๓๓	๐.๐๓๐	๐.๐๓๒

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๕ ผลผลิตต่อไร่ของปอ ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙

(หน่วย : ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	กลาง	ใต้
๒๕๑๐/๒๕๑๑	๑๙๔	๑๘๔	๑๙๔	-
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๒๐๔	๑๙๑	๒๘๕	-
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๑๕๙	๖๕	๑๙๘	-
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๑๔๕	๑๐๓	๑๑๐	-
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๑๔๕	๑๒๑	๑๑๑	-
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๑๔๕	๑๘๘	๑๙๓	-
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๑๙๓	๑๙๓	๑๖๑	-
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๑๕๒	๑๕๒	๑๕๘	-
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๑๕๑	๑๑๘	๑๖๙	-
๒๕๑๙/๒๕๒๐	๑๘๒	-	-	-
๒๕๒๐/๒๕๒๑	๑๕๔	๑๒๘	๑๖๓	๑๙๕
๒๕๒๑/๒๕๒๒	๑๖๙	๑๙๙	๑๘๘	-
๒๕๒๒/๒๕๒๓	๑๕๖	-	๑๙๕	-
๒๕๒๓/๒๕๒๔	๑๙๙	-	๒๒๔	-
๒๕๒๔/๒๕๒๕	๑๖๖	-	-	-
๒๕๒๕/๒๕๒๖	๑๔๙	-	-	-
๒๕๒๖/๒๕๒๗	๑๙๕	๑๘๕	๑๕๙	-
๒๕๒๗/๒๕๒๘	๑๕๒	๒๑๙	๒๓๙	-
๒๕๒๘/๒๕๒๙	๑๖๙	๒๕๕	๒๖๐	-
Mean	๑๕๖.๖๔	๑๖๕.๑๖	๑๘๑.๔๔	๑๙๕.๐๐
S.D.	๔.๒๔	๖.๙๒	๖.๘๙	-
C.V.	๐.๐๒๕	๐.๐๔๔	๐.๐๓๘	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๖ ผลผลิตต่อไร่ของฝ้าย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๐/๒๕๑๑ - ๒๕๒๘/๒๕๒๙

(หน่วย : ก.ก.)

ปีเพาะปลูก	คะวันออกเงินงเหินือ	เหินือ	กลาง	ใ้
๒๕๑๐/๒๕๑๑	๑๐๒	๑๓๔	๖๔	๘๓
๒๕๑๑/๒๕๑๒	๑๘๕	๑๒๐	๑๑๐	-
๒๕๑๒/๒๕๑๓	๖๓	๓๖	๘๖	-
๒๕๑๓/๒๕๑๔	๑๓๕	๑๒๓	๒๐๔	-
๒๕๑๔/๒๕๑๕	๑๓๔	๑๓๓	๒๐๖	-
๒๕๑๕/๒๕๑๖	๑๕๓	๑๑๕	๑๒๙	-
๒๕๑๖/๒๕๑๗	๑๖๘	๑๔๙	๑๕๓	-
๒๕๑๗/๒๕๑๘	๑๓๔	๑๓๑	๒๐๒	-
๒๕๑๘/๒๕๑๙	๑๖๙	๑๓๙	๑๔๔	-
๒๕๑๙/๒๕๒๐	๒๐๕	๑๓๖	๒๐๑	-
๒๕๒๐/๒๕๒๑	๑๙๐	๑๖๔	๑๖๓	๒๐๐
๒๕๒๑/๒๕๒๒	๑๖๓	๑๖๕	๑๙๒	-
๒๕๒๒/๒๕๒๓	๒๑๕	๑๘๐	๑๘๑	-
๒๕๒๓/๒๕๒๔	๒๔๑	๑๓๓	๒๑๘	-
๒๕๒๔/๒๕๒๕	๒๐๙	๑๓๓	๑๓๒	-
๒๕๒๕/๒๕๒๖	๑๘๑	๑๖๔	๑๓๑	-
๒๕๒๖/๒๕๒๗	๑๘๓	๑๙๔	๑๘๓	-
๒๕๒๗/๒๕๒๘	๑๖๖	๑๕๙	๑๙๑	-
๒๕๒๘/๒๕๒๙	๒๐๖	๑๘๑	๒๐๘	-
Mean	๑๓๑.๘๓	๑๕๐.๓๓	๑๖๘.๐๐	๑๔๖.๕๐
S.D.	๖.๓๑	๕.๓๕	๖.๕๐	๓.๑๔
G.V.	๐.๐๓๖๓	๐.๐๓๕๕	๐.๐๓๘๖	๐.๐๐๘๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๓ ผลผลิตเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์ของความผันแปรของพืชเศรษฐกิจ

(หน่วย: ก.ก.)

	ข้าว	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	ถั่วเหลือง	ฝอย	ถั่ว
ผลผลิตเฉลี่ย						
เหนือ	๓๕๓.๖๐	๓๒๓.๙๘	๒,๒๘๘.๘๓	๑๕๒.๘๕	๑๕๖.๖๘	๑๕๐.๓๓
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๒๐๙.๐๐	๒๖๖.๐๐	๒,๑๕๘.๓๓	๑๕๐.๘๘	๑๖๘.๑๖	๑๓๑.๘๓
กลาง	๓๐๘.๙๘	๓๓๐.๙๓	๒,๓๘๖.๘๘	๑๕๘.๙๘	๑๘๑.๘๘	๑๖๘.๐๐
ใต้	๒๖๘.๘๘	๒๖๖.๑๓	๑,๘๖๘.๘๖	๑๒๘.๘๘	๑๓๘.๐๐	๑๖๖.๘๐
เฉลี่ยทั้งประเทศ	๒๘๘.๘๘	๓๑๒.๘๘	๒,๑๘๘.๐๘	๑๕๑.๘๕	๑๖๘.๑๘	๑๖๖.๖๘
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน						
เหนือ	๖.๖๘	๖.๙๐	๑๘.๘๒	๕.๐๘	๖.๘๒	๕.๓๘
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๕.๕๖	๘.๐๒	๑๘.๘๘	๕.๘๑	๑๕.๒๘	๖.๓๑
กลาง	๕.๒๓	๙.๘๑	๑๑.๕๑	๕.๕๕	๖.๘๘	๖.๕๐
ใต้	๕.๙๓	๖.๙๒	๒๖.๙๒	๑๑.๐๘	-	๙.๑๘
เฉลี่ยทั้งประเทศ	๖๓.๘๐	๖๐.๘๘	๓๘๒.๐๕	๓๐.๐๙	๕๐.๒๐	๓๘.๕๓
สัมประสิทธิ์ของความผันแปร						
เหนือ	๐.๐๑๙๘	๐.๐๒๐	๐.๐๐๖๖	๐.๐๓๓	๐.๐๔๕	๐.๐๓๕๕
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๐.๐๒๖๘	๐.๐๒๙	๐.๐๐๖๘	๐.๐๓๘	๐.๐๒๕	๐.๐๓๖๙
กลาง	๐.๐๑๖๘	๐.๐๒๘	๐.๐๐๘๘	๐.๐๓๐	๐.๐๓๘	๐.๐๔๖๖
ใต้	๐.๐๑๘๐	๐.๐๒๕	๐.๐๑๔๓	๐.๐๓๕	-	๐.๐๕๘๘
เฉลี่ยทั้งประเทศ	๐.๒๒๐	๐.๑๙๕	๐.๑๓๐	๐.๒๑๒	๐.๒๓๘	๐.๒๕

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรได้จากการคำนวณ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทางด้านราคาและรายได้จากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ

ราคาของผลผลิตทางการเกษตรนั้นมีปัจจัยหลักที่กำหนดคือ Demand และ Supply นอกจากนี้แล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอีกได้แก่ นโยบายของรัฐบาล และการตลาดสินค้าเกษตร แต่การศึกษาในที่นี้ไม่ได้ทำการศึกษาถึงสิ่งเหล่านี้ แต่จะชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของระดับราคาผลผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรขายได้เท่านั้น

และในการวิเคราะห์ถึงรายได้ของเกษตรกรนั้นมีปัจจัยที่กำหนดรายได้ของเกษตรกรหรือผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งสามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$Y = Q \times P$$

รายได้เท่ากับผลคูณของผลผลิตและราคาของผลผลิตที่เกษตรกรผลิตและรายได้โดย

$$Q = F(A, L, K, Ir, R, Fm, Oth)$$

หมายถึงผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้นั้นประกอบด้วยตัวแปรย่อย คือ

A = ที่ดิน (Area)

L = แรงงาน (Labour)

K = ทุน

Ir = การชลประทาน

R = ปริมาณน้ำฝน

Fm = การประกอบการ

Oth = ปัจจัยอื่น ๆ

และ $P = F(D, S, G, Oth)$

หมายถึงราคาที่เกษตรกรได้รับนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรย่อย คือ

D = อุปสงค์ของสินค้า

S = อุปทานของสินค้า

G = นโยบายของรัฐบาล

Oth = ปัจจัยอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเห็นว่ารายได้ของเกษตรกรนั้นจะแน่นอนหรือมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต และราคาผลผลิต ซึ่งจากการวิเคราะห์ในที่นี้เป็นกรวิเคราะห์ถึงความไม่แน่นอนของระดับราคา และรายได้ของเกษตรกรจากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และการคำนวณหารายได้ต่อไร่ได้ สมมติให้ผลผลิตต่อไร่และราคาที่เกษตรกรได้รับมีค่าเท่ากับค่าเฉลี่ย

๑. ความไม่แน่นอนของราคาที่เกษตรกรขายได้

จากตารางที่ ๔.๔ นั้น ราคาของพืชเศรษฐกิจ ที่เกษตรกรขายได้คิดในรอบ ๒๐ ปีนั้น ราคาในแต่ละปีจะไม่ค่อยแน่นอน บางปีราคาสูง บางปีราคาต่ำ ถ้านำมาหาค่าเฉลี่ยเป็นรายพืชจะเห็นว่า

- ๑.๑ ราคาข้าว มีราคาเฉลี่ยเกวียนละ ๒,๐๘๐ บาท หรือ กิโลกรัมละ ๒.๐๘ บาท มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๔๕
- ๑.๒ ราคาข้าวโพด มีราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๑.๖๖ บาท มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๑.๕๗ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๓๔
- ๑.๓ ราคามันสำปะหลัง มีราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๐.๙๔ บาท มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๑.๑๘ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๓๘
- ๑.๔ ราคาถั่วเหลือง มีราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ ๔.๙๘ บาท มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๑.๙๘ และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๓๑
- ๑.๕ ราคาฝ้าย มีราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ ๙.๑๒ บาท มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๓.๓๓ บาท และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๔๗ บาท
- ๑.๖ ราคาปอ มีราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ ๒.๔๘ บาท มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๑.๓๘ บาท และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ๐.๕๕ บาท

สรุป ราคาของพืชเศรษฐกิจที่มีความเสี่ยงมากที่สุดคือราคาของ ปอ เนื่องจากราคาของปอมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรสูงสุดเท่ากับ ๐.๕๕ ราคาของพืชที่มีความเสี่ยงรองลงมา คือ ฝ้าย, ข้าว มันสำปะหลัง, ข้าวโพด, ถั่วเหลือง และมีค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ ๐.๔๗, ๐.๔๖, ๐.๓๘, ๐.๓๘, ๐.๓๑ ตามลำดับ

๒. ความไม่แน่นอนของรายได้ที่เกษตรกรได้รับ

จากตารางที่ ๔.๕ เกษตรกรจะมีรายได้จากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญดังนี้

๒.๑ การปลูกข้าว จะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ ๕๕๐.๕๒ บาท เกษตรกรในภาคเหนือมีรายได้สูงสุดคือไร่ละ ๗๒๙.๕ บาท ที่รอง ๆ ลงมาคือ ภาคกลาง ไร่ละ ๕๕๐.๓๘ บาท ภาคใต้ไร่ละ ๕๕๐.๓๘ บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไร่ละ ๔๒๒.๒๘ บาท

๒.๒ การปลูกข้าวโพก จะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ ๕๐๖.๔๓ เกษตรกรในภาคกลางมีรายได้สูงสุดประมาณไร่ละ ๕๔๔.๔๔ บาท ที่รอง ๆ ลงมาคือภาคเหนือไร่ละ ๕๔๔.๐๕ บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไร่ละ ๔๙๑.๙๙ บาท

๒.๓ การปลูกมันสำปะหลัง จะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ ๑,๐๑๖.๘๙ บาท เกษตรกรในภาคกลาง มีรายได้สูงสุดประมาณไร่ละ ๑,๑๒๑.๔๓ บาท ที่รอง ๆ ลงมาคือภาคเหนือไร่ละ ๑,๐๕๔.๙๒ บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไร่ละ ๑,๐๑๔.๔๓ บาท ภาคใต้ไร่ละ ๘๗๖.๙๖ บาท

๒.๔ การปลูกถั่วเหลือง จะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ ๑๐๔.๘๘ บาท เกษตรกรในภาคเหนือมีรายได้สูงสุดประมาณไร่ละ ๑,๑๒.๙๙ บาท ที่รอง ๆ ลงมาคือ ภาคกลางไร่ละ ๑๑๐.๑๐ บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไร่ละ ๑๐๕.๙๔ บาท ภาคใต้ไร่ละ ๘๒.๔๓ บาท

๒.๕ การปลูกปอ จะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ ๑,๒๐๙.๒๖ บาท แต่ภาคใต้มีปลูกเพียงครั้งเดียวในปี ๒๕๒๐/๒๕๒๑ ภาคเหนือไร่ละ ๑,๑๑๕.๒๙ บาท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไร่ละ ๑๑๑.๘๕ บาท

๒.๖ การปลูกฝ้าย จะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ ๔๕๕.๑๕ บาท เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้สูงสุดประมาณไร่ละ ๕๙๓.๘๓ บาท ที่รอง ๆ ลงมาคือภาคกลางไร่ละ ๔๕๓.๘๕ บาท ภาคเหนือไร่ละ ๔๓๓.๐๖ บาท ภาคใต้ไร่ละ ๔๒๑.๘๒ บาท

สรุปเกษตรกรที่มีรายได้ต่อไรต่ำสุดจะมีความเสี่ยงในการอ่านวยสินเชื่อ เพื่อการเกษตรมากที่สุด เกษตรกรที่มีรายได้ต่อไรต่ำสุดจากการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด จำแนกได้ดังนี้

๑. เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้จากการปลูกข้าว ต่ำสุด
๒. เกษตรกรในภาคใต้ มีรายได้จากการปลูกข้าวโพก ต่ำสุด

๓. เกษตรกรในภาคใต้	มีรายได้จากการปลูกมันสำปะหลัง	ต่ำสุด
๔. เกษตรกรในภาคใต้	มีรายได้จากการปลูกข้าวเหลือง	ต่ำสุด
๕. เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มีรายได้จากการปลูกปอ	ต่ำสุด
๖. เกษตรกรในภาคใต้	มีรายได้จากการปลูกฝ้าย	ต่ำสุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ ๔.๘ แสดงราคาของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

(หน่วย : บาท)

ปี ท.ศ.	ข้าว (บาท/เกวียน)	ข้าวโพก (บาท/กก.)	มันสำปะหลัง (บาท/กก.)	ถั่วเหลือง (บาท/กก.)	ฝ้าย (บาท/กก.)	ปอแก้ว (บาท/กก.)
๒๕๑๐	๑.๑๙	๐.๙๑	๐.๓๑	๒.๐๙	๓.๙๖	๑.๙๑
๒๕๑๑	๑.๑๘	๐.๙๖	๐.๓๒	๒.๘๙	๓.๖๕	๑.๓๙
๒๕๑๒	๑.๐๓	๐.๘๓	๐.๒๔	๒.๓๙	๓.๓๖	๒.๐๑
๒๕๑๓	๐.๙๖	๑.๐๒	๐.๒๔	๑.๙๘	๓.๘๖	๒.๐๖
๒๕๑๔	๐.๙๒	๐.๘๑	๑.๓๒	๒.๒๕	๓.๘๔	๒.๒๑
๒๕๑๕	๐.๘๙	๑.๐๒	๐.๓๙	๒.๘๖	๔.๘๘	๒.๑๖
๒๕๑๖	๑.๘๑	๑.๘๔	๐.๒๖	๕.๕๙	๖.๑๓	๑.๕๒
๒๕๑๗	๒.๑๒	๒.๑๙	๐.๓๑	๕.๒๔	๙.๘๐	๑.๘๐
๒๕๑๘	๒.๒๑	๑.๙๐	๐.๔๕	๕.๓๖	๖.๘๐	๑.๘๙
๒๕๑๙	๒.๐๐	๑.๙๒	๐.๔๔	๕.๖๙	๙.๐๙	๒.๑๖
๒๕๒๐	๒.๐๔	๑.๖๕	๐.๕๑	๖.๙๘	๙.๑๑	๓.๑๕
๒๕๒๑	๒.๘	๑.๖๓	๐.๓๖	๕.๕๖	๙.๓๒	๒.๖๘
๒๕๒๒	๒.๕	๒.๐๐	๐.๙๘	๕.๖๙	๑๐.๒๙	๒.๖๙
๒๕๒๓	๒.๙๙	๒.๘๖	๐.๙๘	๖.๘๘	๑๐.๕๐	๒.๒๖
๒๕๒๔	๓.๘๓	๒.๒๓	๐.๕๔	๖.๖๘	๑๑.๘๘	๓.๕๙
๒๕๒๕	๒.๙๓	๒.๐๙	๐.๕๙	๖.๒๐	๑๑.๑๑	๔.๑๘
๒๕๒๖	๓.๒๒	๒.๘๘	๐.๙๙	๖.๘๐	๑๑.๙๖	๓.๖๙
๒๕๒๗	๒.๙๙	๒.๓๖	๐.๕๘	๖.๖๐	๑๓.๘๑	๙.๘๐
๒๕๒๘	๒.๘๘	๑.๘๘	๐.๘๘	๖.๘๐	๑๑.๘๓	๕.๙๐
๒๕๒๙	๒.๒๙	๑.๙๙	๐.๙๘	๖.๓๘	๘.๓๓	๕.๐๘
Mean	๒.๐๙	๑.๖๖	๐.๘๙	๕.๙๘	๙.๑๒	๒.๘๘
S.D.	๐.๘๓	๐.๕๙	๐.๑๘	๑.๙๘	๓.๓๓	๑.๓๘
C.V.	๐.๘๖	๐.๓๘	๐.๓๘	๐.๓๑	๐.๘๙	๐.๕๘

หมายเหตุ : ค่า Mean, S.D., C.V. ได้จากการคำนวณ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๔.๕ รายได้เฉลี่ยต่อไร่ของกรรพาเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

(หน่วย : บาท)

	ข้าว	ข้าวโพด	มันสำปะหลัง	ถั่วเหลือง	ปอ	ฝ้าย
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่						
เหนือ	๓๕๓.๖	๓๒๓.๓๔	๒๒๔๔.๕๓	๑๕๒.๔๒	๑๕๖.๖๔	๑๕๐.๓๓
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๒๐๓.๐๐	๒๔๖.๐๐	๒๑๕๘.๓๓	๑๕๒.๘๘	๑๖๕.๑๖	๑๓๑.๔๓
กลาง	๓๐๘.๓๔	๓๓๐.๔๓	๒๓๘๖.๘๘	๑๕๘.๓๔	๑๘๑.๔๔	๑๖๘.๐๐
ใต้	๒๖๔.๘๘	๒๖๖.๑๓	๑๘๖๕.๔๖	๑๒๔.๘๑	๑๓๕.๐๐	๑๕๖.๕๐
เฉลี่ยทั้งประเทศ	๒๘๔.๕๓	๓๐๕.๐๘	๒๑๖๓.๘๑	๑๔๑.๓๕	๑๖๘.๕๖	๑๕๔.๐๘
ราคาเฉลี่ยที่ กก.ขายได้						
S.D	๒.๐๔๐	๑.๖๖	๐.๔๓	๐.๓๔	๓.๑๒	๒.๘๘
C.V	๐.๘๓	๐.๕๓	๐.๑๘	๑.๓๘	๓.๓๓	๑.๓๘
	๐.๔๖	๐.๓๔	๐.๓๘	๐.๓๑	๐.๔๓	๐.๔๘
รายได้เฉลี่ย/ไร่ (บาท/ไร่)						
เหนือ	๓๒๓.๕	๕๕๔.๐๔	๑๐๕๔.๘๒	๑๑๒.๓๓	๑๑๑๕.๒๓	๔๓๓.๐๖
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๔๒๒.๒๘	๕๙๑.๓๖	๑๐๑๔.๕๓	๑๐๕.๓๔	๑๑๑.๘๕	๕๙๓.๘๓
กลาง	๖๒๓.๘๓	๕๕๘.๕๘	๑๑๒๑.๘๓	๑๑๐.๑๐	๑๒๓๑.๘๕	๕๘๓.๘๔
ใต้	๕๕๐.๓๘	๕๕๑.๘๓	๕๓๖.๓๖	๘๒.๔๓	๑๒๖๖.๐๐	๕๒๑.๘๒
เฉลี่ยทั้งประเทศ	๕๘๐.๕๒	๕๐๖.๔๓	๑๐๑๖.๘๘	๑๐๔.๘๘	๑๒๐๓.๒๖	๕๕๘.๑๕

หมายเหตุ : รายได้จากการคำนวณ

ที่มา : จากตารางที่ ๔.๔

บทที่ ๕

สรุปและขอเสนอแนะ

๑. สรุป

๑.๑ นโยบายสินเชื่อเพื่อการเกษตรในประเทศไทย ได้เริ่มมีมานานแล้ว แต่นโยบายระดับประเทศที่สำคัญได้เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๔ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรในอัตราร้อยละ ๕ ของยอดสินเชื่อเมื่อสิ้นปี ๒๕๑๓ และได้เปลี่ยนมากำหนดจากยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปีก่อนหน้าแทนในปี ๒๕๑๕ จนถึงปัจจุบัน การกำหนดจากสัดส่วนต่อยอดเงินฝากได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๙ ในปี ๒๕๑๕ เป็นร้อยละ ๙ ในปี ๒๕๒๐ ส่วนในปี ๒๕๒๑ ก็ยังคงกำหนดให้สินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรงร้อยละ ๕ และเพิ่มการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจเกษตรกรที่จะนับรวมได้ไม่เกินร้อยละ ๒ ของยอดเงินฝากเข้าไปในเป้าหมายด้วยหลังจากนั้นคือปี ๒๕๒๒ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๓ ของยอดเงินฝาก โดยในจำนวนนี้ต้องเป็นสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรโดยทางไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๑ ที่เหลือไม่เกินร้อยละ ๒ ให้เป็นสินเชื่อเมื่อธุรกิจเกษตรกรได้ นอกจากนี้แล้วยังมีสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรคือ ชกส. และ ธนาคารพาณิชย์

สำหรับนโยบายของ ชกส. ได้เริ่มดำเนินการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรในปี ๒๕๐๕ เป็นต้นมาและได้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และ สหกรณ์การเกษตร นอกจาก ชกส. แล้วยังมีสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรอีกคือ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์ที่เริ่มอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรเป็นแห่งแรกคือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ซึ่งได้เริ่มอำนวยความสะดวกทางการเกษตรเมื่อปี พ.ศ. - ๒๕๐๖ เป็นจำนวน ๘.๖ ล้านบาท ต่อมาธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ จึงได้หันมาให้ความสนใจในการอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น และในปี ๒๕๑๐ ก็มีธนาคารพาณิชย์ ๕ แห่ง คือธนาคารกรุงเทพ จำกัด ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และ ธนาคารพาณิชย์-การ และหลังจากปี ๒๕๑๔ ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งก็ปฏิบัติตามนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

๑.๒ ความเสี่ยงในการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร การเพาะปลูกและการประกอบอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรโดยทั่วไป มีปัญหาที่ควรพิจารณา คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๑.๑.๒ ปัจจัยการผลิต

๑.๒.๑.๑ พบว่าความเสี่ยงทางค่านปัจจัยที่ดินมีค่อนข้างสูง เนื่องจากระบบการชลประทานในประเทศไทยมีน้อย และมีเนื้อที่ชลประทานเพียง ๒๒.๘๖ ล้านไร่ ในขณะที่เนื้อที่ทางภาคเกษตรมีถึง ๑๒๕.๓๑ ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๒๔ นอกจากนี้แล้วยังมีสภาพดินที่มีปัญหา เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว

๑.๒.๑.๒ ปัจจัยแรงงาน พบว่า ความเสี่ยงอันเนื่องมาจากปัจจัยประเภทนี้คือ การศึกษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗/๒๘ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๗.๘๘ มีความรู้เพียงจบชั้น ป.๔ ไม่จบป.๔ ร้อยละ ๑๒.๐๔ และไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ ๒๐.๓๕ ของประชากรเกษตรกรทั้งหมด

๑.๒.๑.๓ ปัจจัยทุน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงใช้เครื่องมือแบบดั้งเดิม สำหรับภาคที่มีความเสี่ยงจากปัจจัยนี้มากที่สุดคือ ภาคไร่

๑.๒.๒ ความเสี่ยงเนื่องจากภัยธรรมชาติ พบว่าภัยธรรมชาติที่ทำลายพืชผักหรือผลผลิตทางการเกษตรมากที่สุด ได้แก่ การระบาดของศัตรูพืชและแมลงศัตรูพืช

๑.๒.๓ ความเสี่ยงจากผลผลิตที่เกษตรผลิตได้ สรุปความเสี่ยงโดยเปรียบเทียบแต่ละภาคได้ดังนี้

- การปลูกข้าวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด
- การปลูกข้าวโพดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด
- การปลูกมันสำปะหลังภาคใต้ เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด
- การปลูกถั่วเหลืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด
- การปลูกปอ ภาคกลาง เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด
- การปลูกฝ้าย ภาคกลาง เป็นภาคที่มีความเสี่ยงมากที่สุด

๑.๒.๔ ความเสี่ยงทางค่านราคา และรายได้ของเกษตรกร ในการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญพอสรุปได้ คือ ราคาของพืชเศรษฐกิจที่มีความแปรปรวนมากที่สุดได้แก่ ปอ รองลงมาคือ ฝ้าย ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด และ ถั่วเหลือง

สำหรับรายได้ที่เกษตรกรได้รับจากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจนั้นพอสรุปได้ดังนี้

การปลูกข้าว เกษตรกรในภาคเหนือมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือภาคกลาง ภาคใต้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ละภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การปลูกข้าวโพด เกษตรกรในภาคกลางมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้

การปลูกมันสำปะหลัง เกษตรกรในภาคกลางมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ภาคใต้

การปลูกถั่วเหลือง เกษตรกรในภาคเหนือมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

การปลูกปอ เกษตรกรในภาคกลางมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การปลูกฝ้าย เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้สูงสุด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้

๒. ข้อเสนอแนะ

๒.๑ ในด้านการผลิต

๒.๑.๑ รัฐบาลควรวิจัยสร้างระบบชลประทานให้โตมากที่สุด เพื่อเกษตรกรจะได้ลดการพึ่งพาธรรมชาติให้น้อยลง และเป็นการป้องกันความสูญเสีย หรือภัยพิบัติที่จะมาจากธรรมชาติ

๒.๑.๒ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคนิคการผลิตทางการเกษตร โดยนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการประกอบการ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและเป็นการลดต้นทุนการผลิต

๒.๑.๓ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการประกันภัยพืชผล

๒.๑.๔ รัฐบาลควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการยกระดับการศึกษา และกระจายให้ทั่วถึง ทั้งในด้านความรู้พื้นฐาน และความรู้เกี่ยวกับการเกษตร

๒.๑.๕ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการประกอบการขนาดใหญ่ ในรูปบริษัท หรือองค์การธุรกิจ และให้มีการนำเอาระบบการบริหารธุรกิจเกษตรเข้ามาใช้ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการผลิต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒.๒.๖ สถาบันการเงินต่าง ๆ ควรจะร่วมมือกันดำเนินงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรตลอดจนเป็นแหล่งเสนอแนะแนวทางการให้สินเชื่อให้มีประสิทธิภาพ

๒.๓ ในค่านราคา

- ๒.๓.๑ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีตลาดซื้อขายล่วงหน้าเพื่อลดความเสี่ยงค่านราคา
- ๒.๓.๒ รัฐบาลควรจะมีนโยบายประกันราคาที่มีประสิทธิภาพ
- ๒.๓.๓ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีตลาดกลางซื้อขายผลิตภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- ชินนทร์ พิทยาวิวิธ. ๒๕๑๒. ธนาคารพาณิชย์ใช้มาตรการอะไรในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- ณัฐพล ชันชไชย และ คณะ. ๒๕๒๗. ภาวะการถือครองที่ดิน แบบแผนการผลิตและการกระจาย-
รายได้. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ๒๕๒๖. รายงานกิจการ งบดุลบัญชีกำไรและ-
ขาดทุน รอบบัญชีระหว่าง ๑ เมษายน ๒๕๒๕ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๖. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ คีแอล เอส.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. ๒๕๒๖. สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.
- นิตยา อัมไพศาล. ๒๕๒๖. การวิเคราะห์การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในบาง-
จังหวัดของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย-
เกษตรศาสตร์.
- พินิต สุวรรณชนก. ๒๕๒๘. ความเสี่ยงกับการลดความเสี่ยงในการเกษตร. เอกสารประกอบ
การประชุมสัมมนาประจำปี ๒๕๒๘. สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย.
- เมธี กุลยจินดา. ๒๕๑๗. การบริหารธนาคารพาณิชย์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง.
- เมธี กุลยจินดา. ๒๕๑๗. การเงินและการธนาคาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราม-
คำแหง.
- วิชาญ ฤทธิรงค์. ๒๕๒๑. สินเชื่อเพื่อการเกษตรในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยา-
นิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๒๖. การวิเคราะห์การเพิ่มผลผลิตภาคเกษตรและการใช้-
ทรัพยากรทางเกษตรในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ถึง ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๒๘. สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๘/-
๒๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๒๘. ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร.
กรุงเทพมหานคร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.๒๕๒๘. ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร.
กรุงเทพมหานคร.

สุรพล วรรณบุตร.๒๕๒๒.การศึกษาในกรณีความเสี่ยงในการให้สินเชื่อเกษตร.กรุงเทพ-
มหานคร : วิทยาลัยนานาชาติ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อภิพรพรณ พุกภักดิ์.๒๕๒๘. การเกษตรในเขตชนนำชน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย-
เกษตรศาสตร์.

อมรศรี รอคบารุง. ๒๕๒๖. การเงินเกษตร. กรุงเทพมหานคร: คณะเทคโนโลยีการ-
เกษตร, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง.

Knight, F.H. ๑๙๒๒.Risk Uncertainty and Profit. Chicago : University
of Chicago Press.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้